

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL
MUHASEBE UYGULAMALARINI KABULÜ

İŞLETME YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURŞAH SERDAR

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Murat Özcan

BOLU, OCAK 2025

KABUL VE ONAY SAYFASI

Nurşah SERDAR tarafından hazırlanan “**MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL MUHASEBE UYGULAMALARINI KABULÜ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından ...**İŞLETME**... Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir. **27/12/2024**

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Doç. Dr. Murat ÖZCAN
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Doç. Dr. Tülay YEL
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet GÜNLÜK
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu ve Şablonuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir
- aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %30'u geçmemektedir.

Bu çalışma için Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 2023/04 sayısı ile etik izin alınmıştır.

NURŞAH SERDAR

ÖZET

**MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL MUHASEBE
UYGULAMALARINI KABULÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
NURŞAH SERDAR
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
İŞLETME YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
(TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. MURAT ÖZCAN)**

**BOLU, OCAK - 2025
XIV + 78 sayfa**

İlk zamanlarda yavaş yavaş hayatımıza giren ve insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ortaya çıkmış olan teknolojik gelişmeler zamanla hızla yayılmıştır (Özden, 2018: 1640). Elektriğin, makineleşmenin ve bilgisayarın icadı dijital devrimlerin gerçekleşmesine zemin hazırlamıştır. Dijital devrimlerle birlikte işletmelerdeki tüm süreçler yeniden tasarlanarak iletişim ağları kurulmuş; ticari işlemler ve bilgi aktarımı bu dijital ortamlarda çok hızlı bir biçimde gerçekleşmeye başlamıştır (Bulut ve Akçacı, 2017: 51). Bu nedenle işletmelerin rekabet ortamında sürdürülebilirliklerini sağlayabilmeleri ve rekabetlerini koruyabilmeleri için dijital dönüşüme geçmeleri ve çalışanlarının bu dijitalleşmeye uyum sağlamaları kaçınılmaz hale gelmiştir.

Bu çalışmada Türkiye’de bağımlı veya bağımsız şekilde çalışan ve TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği) üyesi Serbest Muhasebeci (SM), Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavir (YMM) unvanlarına sahip muhasebe meslek mensupları, mesleki stajyerler ile özel sektörde muhasebe departmanlarında muhasebe çalışanı ve yöneticisi pozisyonundaki ruhsatsız muhasebe meslek mensuplarının teknoloji kabul modeli çerçevesinde dijital muhasebe uygulamalarının kabulünün ortaya konması amaçlanmış ve oluşturulan modelin değişkenlerine dayalı olarak hazırlanan anket formu Google Forms aracılığıyla Türkiye’de bağımlı veya bağımsız olarak çalışan muhasebe meslek mensupları, mesleki stajyer ile özel sektörde muhasebe departmanlarında muhasebe çalışanı ve yöneticisi pozisyonundaki ruhsatsız muhasebe meslek mensuplarına uygulanmış ve 428 adet veri toplanmıştır. Araştırma modelinde yer alan ilişkileri test etmek için Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda modelde yer alan algılanan kullanım kolaylığının algılanan kullanışlılık üzerinde; algılanan kullanışlılığın ve algılanan kullanım kolaylığının kullanıma yönelik tutum üzerinde; teknolojik yenilikçiliğin ve özyeterliliğin algılanan kullanım kolaylığı üzerinde; kullanıma yönelik tutumun ve özyeterliliğin davranışsal niyet üzerinde; teknolojik yenilikçiliğin, algılanan kullanışlılığın ve davranışsal niyetin ise kullanım davranışı üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde etkilerinin olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Muhasebe Meslek Mensubu, Teknoloji Kabul Modeli, Dijital Muhasebe Uygulamaları

ABSTRACT

ACCEPTANCE OF DIGITAL ACCOUNTING PRACTICES BY PROFESSIONAL ACCOUNTANTS

MASTER THESIS

NURSAH SERDAR

BOLU ABANT IZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION

(SUPERVISOR: DOÇ. DR. MURAT OZCAN)

BOLU, JANUARY 2025

XIV + 78 pages

Technological advancements, which initially entered our lives gradually to meet human needs, have rapidly spread over time (Özden, 2018: 1640). The invention of electricity, mechanization, and computers has laid the groundwork for the realization of digital revolutions. With these digital revolutions, all processes within businesses have been redesigned, communication networks established, and commercial transactions as well as information transfer began to occur rapidly in digital environments (Bulut and Akçacı, 2017: 51). Consequently, it has become inevitable for businesses to transition to digital transformation and for their employees to adapt to this digitalization in order to ensure sustainability and maintain competitiveness in the competitive environment.

This study aims to reveal the acceptance of digital accounting applications within the framework of the technology acceptance model among accounting professionals—comprising Certified Public Accountants (CPA), Chartered Accountants (CA), and Sworn-in Certified Public Accountants (CPA-SW), as well as accounting trainees and non-certified accounting staff and managers working in private sector accounting departments—who are members of the Union of Chambers of Certified Public Accountants of Turkey (TÜRMOB). A survey form, based on the variables of the constructed model, was distributed via Google Forms to accounting professionals and trainees working either independently or dependently in Turkey, and to non-certified accounting staff and managers in private sector accounting departments, yielding 428 responses. Structural Equation Modeling (SEM) analysis was conducted to test the relationships within the research model. The analyses revealed statistically significant and positive effects of perceived ease of use on perceived usefulness; perceived usefulness and perceived ease of use on attitude towards use; technological innovativeness and self-efficacy on perceived ease of use; attitude towards use and self-efficacy on behavioral intention; and technological innovativeness, perceived usefulness, and behavioral intention on usage behavior.

KEYWORDS: Accounting Profession, Technology Acceptance Model, Digital Accounting Practices

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
TABLO LİSTESİ	ix
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	x
TEŞEKKÜR	xii
1 GİRİŞ.....	13
1.1 Dijital Sanayi Devrimi: Endüstri 4.0	15
1.1.1 Endüstri 4.0'ın Sistemsel Yapısı ve Muhasebeye Etkileri	16
1.1.1.1 Siber Fiziksel Sistemler- Siber Güvenlik ve Muhasebeye Etkisi.....	17
1.1.1.2 Nesnelerin İnterneti (IoT) ve Muhasebeye Etkisi	18
1.1.1.3 Akıllı Fabrikalar ve Muhasebeye Etkisi.....	19
1.1.1.4 Blok zincir ve Muhasebeye Etkisi	20
1.1.1.5 Büyük Veri ve Muhasebeye Etkisi.....	21
1.1.1.6 Bulut Bilişim ve Muhasebeye Etkisi.....	22
1.1.1.7 Yapay Zekâ- Veri Madenciliği ve Muhasebeye Etkisi	23
1.1.1.8 Otonom Robot ve Muhasebeye Etkisi	24
1.1.2 Endüstri 5.0 ve Muhasebe	25
1.2 Dijital Muhasebe.....	27
1.2.1 Dijital Muhasebe Uygulamaları.....	29
1.2.1.1 Elektronik Fatura (e-fatura).....	30
1.2.1.2 Elektronik Arşiv Fatura (e-arşiv fatura).....	31
1.2.1.3 Elektronik Defter (e-defter).....	32
1.2.1.4 Elektronik Denetim (e-Denetim).....	32
1.2.1.5 Elektronik Beyanname (e-Beyanname)	33
1.2.1.6 Elektronik İrsaliye (e-İrsaliye)	33
1.2.1.7 Serbest Meslek Makbuzu (e-SMM)	34
1.2.1.8 Elektronik Müstahsil Makbuzu (e-Müstahsil Makbuzu)	34
1.2.1.9 Elektronik Döviz Alım Satım Belgesi	35
1.2.1.10 Elektronik Banka Dekontu	35
1.2.1.11 Elektronik Gider Pusulası	35
1.2.1.12 Defter Beyan Sistemi	35
1.3 Dijital Dönüşümün Muhasebe Uygulamalarına Etkisi	37
1.4 Dijital Dönüşümün Muhasebe Uygulamaları Açısından Önemi	39
1.5 Dijital Muhasebe Uygulamalarının Avantajları ve Dezavantajları	39

1.6 Klasik Muhasebe ile Dijital Muhasebe Karşılaştırılması	40
1.7 Teknoloji Kabul Modeli	41
1.8 Dijitalleşme ve Muhasebe Mesleği Literatür İncelemesi	43
1.9 Teknoloji Kabul Modeli Literatür İncelemesi	46
2 MATERYAL ve YÖNTEM.....	50
2.1 Araştırma Modeli ve Hipotezler	50
2.1.1 Algılanan Kullanım Kolaylığı	50
2.1.2 Algılanan Kullanışlılık (Fayda).....	52
2.1.3 Teknolojik Yenilikçilik	53
2.1.4 Öz yeterlik	54
2.1.5 Kullanıma Yönelik Tutum.....	55
2.1.6 Davranışsal Niyet	56
2.2 Ölçeklerin Oluşturulması.....	57
2.3 Verilerin Toplanması.....	59
3 BULGULAR	61
3.1 Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri	61
3.2 Değişken ve İfadelere İlişkin Temel İstatistikler.....	62
3.3 Ölçüm Modeli Analizi Sonuçları.....	63
3.4 Korelasyon Analizi	66
3.5 Araştırma Modeli Analizi Sonuçları.....	67
4 SONUÇ ve ÖNERİLER.....	75
KAYNAKLAR	80
EKLER.....	90

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1. Teknoloji Kabul Modeli	41
Şekil 2.1. Araştırma Modeli.....	57
Şekil 3.1. Yapısal (Outer) Modeli Bootstrapping Prosedürü.....	69

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1. Klasik Muhasebe ile Dijital Muhasebe Karşılaştırılması.....	40
Tablo 2.1. Değişkenler ve Ölçeklerin Oluşturulmasında Yararlanılan Kaynaklar	58
Tablo 3.1. Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri.....	61
Tablo 3.2. Değişken ve İfadelere İlişkin Temel İstatistikler	62
Tablo 3.3. Model Ölçüm Sonuçları	64
Tablo 3.4. Yakınsama ve Fornell- Larcker Ayırıştırma Geçerlilik Sonuçları ...	66
Tablo 3.5. Değişkenlere Ait Korelasyon Değerleri	66
Tablo 3.6. Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Uyum İndeks Değerleri.....	67
Tablo 3.7. Hipotez Testlerinin Sonuçları	70
Tablo 3.8. Modele ilişkin R^2 , f^2 ve VIF Sonuçları	72
Tablo 3.9. Hipotezlerin ve Bulguların Özeti	73

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

ACCA	: Association of Chartered Certified Accountants
AI	: Yapay Zekâ
AK	: Algılanan Kullanışlılık
AKK	: Algılanan Kullanım Kolaylığı
A.Ş.	: Anonim Şirket
AVE	: Ortalama Açıklanan Varyans
BAİBÜ	: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
BA-BS	: Mal ve Hizmet Alımlarına İlişkin Bildirim Formu ve Hizmet Satışlarına İlişkin Bildirim Formu
CR	: Composite Reliability
DN	: Davranışsal Niyet
e-DASB	: Elektronik Döviz Alım Satım Belgesi
e-MM	: Elektronik Müstahsil Makbuzu
e-SMM	: Elektronik Serbest Meslek Makbuzu
EY	: Ernst & Young
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
IMA	: Institute of Management Accountants
IoT	: Nesnelerin İnterneti
KD	: Kullanım Davranışı
KDV	: Katma Değer Vergisi
KKP	: Kurumsal Kaynak Planlaması
KYT	: Kullanıma Yönelik Tutum
Ltd.	: Limited
NFI	: Normlaştırılmış Uyum İndeksi
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
ÖYT	: Öz Yeterlilik
PLS-SEM	: Kısmi En Küçük Kareler-Yapısal Eşitlik Modeli
RPA	: Robotik Süreç Otomasyonu
SFS	: Siber Fiziksel Sistemler
SM	: Serbest Muhasebeci
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
SRMR	: Standardize Edilmiş Kök Ortalama Kare Hatasının Karekökü
TKM	: Teknoloji Kabul Modeli

TÜRMÖB : Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali
Müşavirler Odaları Birliği

TY : Teknolojik Yenilikçilik

VIF : Varyans Enflasyon Faktörü

VUK : Vergi Usul Kanunu

YEM : Yapısal Eşitlik Modellemesi

YMM : Yeminli Mali Müşavir

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren değerli danışman hocam, Doç. Dr. Murat ÖZCAN'a teşekkürlerimi sunarım. Araştırma sürecinde sağladığı rehberlik, destek ve teşvik, bu tezin şekillenmesinde büyük rol oynamıştır.

Çalışmama katkıda bulunarak değerli önerileriyle sürece destek veren Dr. Öğr. Üyesi Mehmet GÜNLÜK'e de ayrıca teşekkürlerimi sunuyorum. Kendilerinin akademik bilgisi araştırmamın bilimsel niteliğini güçlendirmiştir.

1 GİRİŞ

Süreklilik gösteren ve dinamik bir süreç olan dijital dönüşüm (Teichert, 2019), dijital teknolojilerin kullanılarak yeni fırsatlar ve değerlerin yaratıldığı; sosyal yapıların daha etkin ve verimli hale getirilmesi için dijital teknolojilerle güçlendirildiği bir süreçtir (Bozkurt vd., 2021: 40).

Teknoloji ve teknolojinin sağladığı fırsatları önemsemeyerek dijital dönüşüme direnç göstermek toplumsal değişimin gerisinde kalmaya sebep olur (Kocaman-Karoğlu vd., 2020). Dijitalleşmeye yol açan bilgiyi ve dijital teknolojileri üretenler insanlardır (Martin, 2008). İnsan uzantısı olan dijital teknolojinin kullanılması, insanların gerçekleştirecekleri faaliyetlerin kapasitesini artırır (Bozkurt vd., 2021: 38).

Toplumsal ve iş yaşantısında dijitalleşmenin sonuçları önemini giderek daha da arttırmaktadır. Dijital toplumun çekirdeği olan “bilgi toplumu” bilginin üretildiği, yayıldığı, ekonomik ve sosyokültürel yansımalarının önem arz ettiği toplumdur; dijital bilgi ve teknoloji kavramlarını içinde barındırmaktadır. Dijital bilgi ve iletişim teknolojisi, bilgi toplumunun dijital topluma dönüşmesinde önemli bir yere sahiptir. Günümüzde gerek insanlar gerekse işletmeler gelecekleriyle ilgili planlama yaparken, stratejiler oluştururken ve finansal yapılarını tasarlarırken kendilerine çeviklik, zaman ve maliyet tasarrufu sağlayan dijital verilerden yararlanmaktadırlar.

Teknolojik gelişim ve dönüşümün aşamalarından biri olan dijitalleşme, işletmelerin organizasyon yapılarında (Horlach vd., 2016: 1417) ve muhasebe ve finans süreçlerinde (Knudsen, 2020: 2) önemli değişimler yaşanmasına neden olmaktadır. Muhasebe süreçlerini değiştiren dijital teknolojiler (Arnaboldi vd., 2017: 823) muhasebe meslek mensuplarının kullandığı veri türlerinin ve kaynaklarının sayısını arttırmaktadır (Knudsen, 2020: 2). Muhasebe meslek mensuplarının performanslarını ve verimliliklerini artırmak amacıyla dijital teknolojilerin sunduğu yeniliklerden faydalanılmaktadır. Yakın bir geçmişe kadar mevcut olmayan e-defter, e-fatura, e-irsaliye, e-beyanname gibi birçok dijital muhasebe uygulamaları günümüzde zorunlu olarak ve yoğun bir şekilde kullanılmaktadır (Karcıoğlu ve Binici, 2021: 229; Çetin ve Eren, 2015: 86). Bu durum muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşmenin getirdiği değişime uyum

sağlayarak görevlerini ve işlerini icra etmelerini gerektirmektedir (Gulin vd., 2019: 431; Dursun vd., 2019: 267).

Teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler sonucunda Endüstri 4.0, yapay zekâ, akıllı fabrikalar, akıllı makineler gibi uygulamalar günümüzde oldukça fazla uygulama alanı bulmaktadır. Dolayısıyla işletmelerin rekabet avantajlarını koruyarak sürdürülebilirliklerini sağlayabilmeleri bu teknolojileri iş süreçlerinde uygulamaları ile mümkün olabilmektedir.

Bireylerin yeni bilgi teknolojisi ürün ve sistemlerini kabul etme ve kullanma konusundaki isteksizliği, bu sistemlerden beklenen çıktıyı etkilemektedir. Kullanıcıların bilgi teknolojisi ürün ve sistemlerini benimseme veya reddetme nedenlerini araştırmaya dayanan çeşitli model ve teoriler yer almaktadır. Literatür incelendiğinde bireylerin bilgi sistem ve teknolojilerindeki yenilikleri kabul etme ve kullanma davranışlarının altında yatan motivasyonları anlamak için geliştirilen pek çok model ve teori (Teknoloji Kabul Modeli, Mantıklı Eylem Teorisi, Planlı Davranış Teorisi, Yenilik Yayılma Teorisi, Sosyal Biliş Teorisi, Motivasyonel Model, Planlı Davranış Modeli ve Birleştirilmiş Teknoloji Kabul Modeli) ile karşılaşılmaktadır. Bu modellerden biri de Davis tarafından 1986 yılında literatüre eklenen yeni bir teknolojinin kullanıcılar tarafından kabul edilmesini kullanıcının algıları, tutumları, niyetleri ve davranışları arasındaki nedensellik bağları ile açıklayan (Özcan ve Günlük, 2021: 79) Teknoloji Kabul Modeli (TKM)dir.

Teknolojide yaşanan gelişmelerin muhasebe mesleğine yansıması şeklinde ortaya çıkan dijital muhasebe uygulamaları muhasebe meslek mensuplarının çalışma süreçlerinde değişikliklere yol açmıştır. Literatür incelendiğinde muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarına yönelik algılarını ölçen çalışmaların az sayıda olmasından hareketle bu çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarına yönelik tutum ve davranışlarının belirlenmesi ve bunun sonucunda dijital muhasebe uygulamalarını kabullerine yönelik algılarının ortaya konması amaçlanmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının dijital uygulamalarını kabullerine yönelik algılarının ölçülmesinde teknoloji kabul modelinin uygulandığı bu çalışmada modele özyeterlilik ve teknolojik yenilikçilik değişkenlerinin dışsal değişkenler olarak eklenmesi bu çalışmanın özgün değerini oluşturmaktadır.

1.1 Dijital Sanayi Devrimi: Endüstri 4.0

Dijital Dönüşüm, Endüstri 4.0 olarak da adlandırılan ve Dijitalleşen Endüstri gibi birbirine benzer terimlerle de ifade edilen süreç, mali nitelikteki işlemlerin toplanması, kaydedilmesi ve bilgi kullanıcılarına raporlanmasının bilişim teknolojileri aracılığı ile gerçekleştiği bir dönemi ifade etmektedir. Bu süreç, muhasebenin temel fonksiyonları üzerinde değişim yaratmış ve sadece meslek mensupları değil, aynı zamanda da muhasebe sistemini kullanan tüm paydaşları da etkilemiştir (Dursun vd., 2019).

Dijital terimi, rakamlar veya sayılarla ilgili olarak kullanılırken, dijitalleşme; bilgilerin elektronik cihazlar aracılığıyla sayısal hale getirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak dijitalleşme genellikle toplumda gelişmiş elektronik sistemlerin kullanıldığı ve bu sayede daha hızlı ve daha zengin bilgilere daha az iş gücü harcanarak ulaşıldığı şeklinde algılanabilmektedir.

“Dijital Çağ” olarak da bilinen bu dönem, bazı sektörlerin büyük kârlar elde ettiği ve idari yapılara artan katılımın belirginleştiği bir dönemdir.

Endüstri 4.0’ın en belirgin ayırt edici unsurları üç başlık altında toplanır (Yıldız ve Ağdeniz, 2019: 87):

- *Hız*: Yeni dönemde endüstriyel gelişmeler son derece hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Her gün yeni bir teknolojik gelişmeye şahit olunmakta, bu da daha başka yeni teknolojik gelişmelere zemin hazırlamaktadır.
- *Genişlik ve Derinlik*: Yeni dönemdeki gelişmeler dijital devrim üzerine şekillenmektedir. Ancak bu hızlı gelişme sadece üretim yapılarını değil iş dünyasını, toplumu ve bireylerin yaşam koşullarını da derinden etkilemektedir.
- *Sistem Etkisi*: Yeni dönem, şirketlerin, sektörlerin ve ülkelerin yapılarını değiştirirken ama aynı zamanda sistemlerin bütünsel dönüşümünü içermektedir.

Endüstri 4.0, 6 ilkeye dayanmaktadır (Yıldız ve Ağdeniz, 2019: 87):

1. *Birlikte çalışabilirlik*: İnsanların ve makinelerin birlikte çalışabildiği, akıllı fabrikaların ise birbirleriyle etkileşim halinde olduğu bir durumu tanımlar. Bu bağlamda, birlikte çalışabilirlik iki yönlü incelenmektedir: hem insanların makinelerle uyum içinde

çalışması hem de akıllı makinelerin iletişim teknolojileri aracılığıyla kendi aralarında etkileşimde bulunabilmesidir (Tutar, 2019).

2. *Sanallaştırma*: Akıllı fabrikanın, sensörlerden toplanan verilerin modelleme sistemleriyle entegre edilerek sanal bir kopyasının oluşturulması sürecidir (Tutar, 2019).
3. *Otonom yönetim*: Akıllı fabrikalarda siber-fiziksel sistemlerin kendi kararlarını verebilmesidir.
4. *Gerçek-Zamanlı Yetenek*: Bu, veri toplama ve analiz etme yeteneğini içerir. Bu yapı, hızlı bir şekilde içgörü elde etmeyi mümkün kılar.
5. *Hizmet Odaklılık*: Siber-fiziksel sistemler, insanlar ve akıllı fabrika hizmetleri internet üzerinden sunulur.
6. *Modülerlik*: Akıllı fabrikaların kullanımına sunulan ve bireysel modülleri değişen gereksinimlere esnek bir şekilde uyum sağlayabilen bir sistemdir.

1.1.1 Endüstri 4.0'ın Sistemsel Yapısı ve Muhasebeye Etkileri

Sanayi 4.0 ile ilgili akademik çalışmalarda en çok kullanılan terim ve sözcükler aşağıda listelenmiştir ve ilk dört kavram, Sanayi 4.0'ı tanımlamak için daha sık tercih edilmektedir.

1. Siber fiziksel sistemler (Cyber-Physical Systems)- Siber Güvenlik (Cyber Security)
2. Nesnelerin İnterneti (Internet of Things)
3. Akıllı Fabrika (Smart Factory)
4. Blok zincir (Blockchain)
5. Büyük Veri (Big Data)
6. Bulut Bilişim (Cloud)
7. Yapay Zekâ ve Veri madenciliği
8. Otonom Robot

Endüstri 4.0 devriminin temelini oluşturan, devrimi harekete geçiren ve yön veren ana faktörleri kısaca açıklamak gerekirse:

1.1.1.1 Siber Fiziksel Sistemler- Siber Güvenlik ve Muhasebeye Etkisi

Siber fiziksel sistemler fiziksel ve yazılımsal bileşenlerin sıkı bir şekilde entegre olduğu, gerçek zamanlı olarak veri alışverişinde bulunabilen ve birbirlerini etkileyebilen sistemlerdir.

Siber güvenlik; bilgi teknolojileri güvenliği olarak da bilinen, siber saldırılara ve yetkisiz erişimlere karşı koruyan, bireylerin, kurumların ve devletlerin bilgi işlem sistemlerini sürdürebilmelerini sağlayan bir uygulamadır (Eş ve Serdar, 2021: 136).

Siber güvenlik kavramlarına bakıldığında sıklıkla bilgi güvenliği kavramıyla karşılaşılır. Bilgi güvenliği, bilginin işlenmesi, saklanması ve taşınmasında yetkisiz erişim, yetkisiz kullanım, değiştirme, ekleme, silme, tahrifat veya yeni verilere zarar verilmesinin önlenmesi olarak tanımlanır ve gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik olarak adlandırılan üç temel unsurdan oluşur (Eş ve Serdar, 2021: 136):

1. *Gizlilik*: Bilgiye yetkisiz erişimin önlenmesi ve bilginin işlenirken, depolanırken veya taşınırken yetkisiz erişime karşı korunması.
2. *Bütünlük*: Bilginin yetkisiz bireyler tarafından zarar görmesinin ve yeni verilerin eklenmesi, silinmesi veya değiştirilmesinin engellenmesi.
3. *Erişilebilirlik*: Bilgi gerektiğinde tam ve eksiksiz olarak mevcut ve kullanılabilir olmalıdır.

Muhasebe açısından, siber fiziksel sistemlerin ve bunların siber güvenliğinin değerlendirilmesi, işletmelerin finansal raporlamaları ve iç kontrol sistemleri üzerinde önemli etkilere sahiptir. Özellikle, siber saldırılar sonucunda oluşabilecek finansal kayıplar, veri ihlalleri ve operasyonel aksaklıklar, mali tabloların doğruluğunu ve güvenilirliğini tehdit edebilmektedir.

1.1.1.2 Nesnelerin İnterneti (IoT) ve Muhasebeye Etkisi

Nesnelerin İnterneti (IoT), iş dünyasında gelişmekte olan firmaların değer zincirini güçlendiren, iş süreçlerinin ve stratejilerinin dönüşümünü teşvik eden ve sektörler arası yetenekleri artıran önemli bir teknoloji olarak görülmektedir. Nesnelerin İnterneti'nin muhasebe alanındaki kullanımı, finansal muhasebe süreçlerinin diğer iş süreçleriyle bağlantılı hale getirilmesi gerekliliğinden doğmaktadır. Koordinasyon, üretim, envanter ve insan kaynakları gibi çeşitli süreçlerin incelenmesi ve izlenmesi için kullanılabilir. IoT cihazları,

finansal ve operasyonel verilerin gerçek zamanlı olarak toplanmasını ve işlenmesini sağlar. Bu, özellikle envanter ve varlık yönetiminde önemli bir avantaj sunar. IoT, işletmeler için geliri artırma, maliyetleri düşürme ve verimliliği artırma gibi benzersiz fırsatlar sunmaktadır. Ancak, yalnızca büyük miktarda veri toplamak yeterli değildir. İşletmelerin nesnelerin internetinden tam anlamıyla fayda sağlayabilmesi için, sensörlerden gelen büyük veri hacmini ölçeklendirebilen, düşük maliyetle toplayabilen, yönetebilen ve analiz edebilen bir veri işleme platformu geliştirmesi gerekmektedir (Toker, 2018).

IoT'nin sağladığı otomasyon, finansal raporlama süreçlerinde de önemli avantajlar sunmaktadır. Gelir tablosu, bilanço ve nakit akışı tabloları gibi finansal raporlar, IoT cihazlarından gelen verilerle otomatik olarak güncellenebilmektedir. Bu da insan hatalarını azaltır ve raporlama hızını artırır.

IoT, dijital vergi sistemleri ve mevzuata uyum süreçlerini de kolaylaştırmaktadır. Cihazlar sayesinde vergiye tabi işlemler anında kaydedilerek vergi beyannameleri otomatik olarak oluşturulabilmektedir.

1.1.1.3 Akıllı Fabrikalar ve Muhasebeye Etkisi

Akıllı fabrikalar, üretim süreçlerinde otomasyonu artıran ve veri toplama süreçlerini hızlandıran bütünleşmiş dijital sistemlerle donatılmış tesislerdir. IoT, yapay zekâ (AI), büyük veri ve robotik gibi teknolojiler, bu fabrikaların temel bileşenlerini oluşturur. Akıllı fabrikalar, üretim verilerini gerçek zamanlı olarak izleyerek maliyetleri daha doğru hesaplayabilmektedir. Bu sistemler, her bir üretim aşamasında kullanılan hammadde, enerji ve iş gücü gibi kaynakları detaylı olarak takip eder. Muhasebe açısından bu, maliyet muhasebesinin daha doğru yapılmasını sağlar. Yıldız (2018) çalışmasında akıllı fabrikaların, sensörler ve IoT cihazları sayesinde sürekli veri akışı sağladığını ve bu durumun, muhasebe departmanlarının finansal verileri anlık olarak izlemesine ve raporlamasına olanak tanıdığı sonucuna ulaşmıştır.

Akıllı fabrikalar, üretim hattındaki her bir ürünü anlık olarak takip edebilir. Bu, envanter yönetiminde ve stok değerlemede doğruluğu artırır. Akıllı cihazlar sayesinde envanterde bulunan her ürünün anlık değeri hesaplanabilir ve bu da muhasebe kayıtlarına doğrudan entegre edilebilir. Çam (2023) çalışmasında üretimden elde edilen verilerin otomatik olarak muhasebe sistemlerine entegre

edilmesinin, manuel veri girişini azaltarak hata payını düşürdüğünü ve süreçleri hızlandırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Tutar (2019) çalışmasında akıllı üretim sistemleri, maliyetlerin daha detaylı ve doğru bir şekilde izlenmesine olanak tanıdığı ve bu sayede, ürün bazında maliyet hesaplamaları daha hassas yapılabileceği sonucuna varmıştır.

Kablan (2018) ise çalışmasında dijitalleşen üretim süreçleri, denetim faaliyetlerinin daha etkin ve şeffaf bir şekilde yürütülmesini sağlarken verilerin dijital ortamda saklanması, denetçilerin işini kolaylaştırdığı sonucuna ulaşmıştır.

1.1.1.4 Blok zincir ve Muhasebeye Etkisi

Blok zincir, verilerin şeffaf, güvenli ve değiştirilemez bir şekilde saklanmasını sağlayan, merkezi olmayan bir kayıt sistemidir. Bu özellikleri nedeniyle muhasebe, finans ve denetim alanlarında önemli avantajlar sunmaktadır. Blok zincir, verilerin değiştirilemez bir şekilde kaydedilmesini sağladığından, muhasebe kayıtlarında güvenliği ve şeffaflığı artırır. Bu teknoloji, her bir işlemi şifreleyerek saklar ve geçmiş işlemlerin değiştirilmesini önler. Güner (2021), çalışmasında blok zincirin, tüm işlemlerin dağıtık bir defterde kaydedilmesi sayesinde şeffaflığı artırır ve verilerin manipüle edilmesini engellediğini ve bu özelliğin, finansal raporlamada güvenilirliği artırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Blok zincir teknolojisi, muhasebe denetimlerini kolaylaştırır ve hızlandırır. Tüm işlemler kayıt altına alındığı ve blok zincir üzerinden izlenebildiği için denetim sırasında verilerin doğruluğu kolayca kontrol edilebilir. Bu, denetim maliyetlerini azaltır ve hataları önler. Gül (2019) çalışmasında, işlemlerin anında kaydedilmesinin, muhasebecilerin ve denetçilerin gerçek zamanlı verilere erişimini sağlarken bu durumun, finansal analizlerin ve karar alma süreçlerinin hızlanmasına katkıda bulunduğu sonucuna varmıştır.

Kılınç (2020) çalışmasında, blok zincir teknolojisinin, denetçilerin tüm işlemleri izleyebilmesine olanak tanıyarak denetim süreçlerini kolaylaştırdığı ve etkinliğini artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bu da denetim maliyetlerini düşürebilmekte ve denetim kalitesini artırabilmektedir.

Güngür (2019) ise çalışmasında, blok zincir üzerinde çalışan akıllı sözleşmelerin, belirli koşullar gerçekleştiğinde otomatik olarak işlemleri başlattığını ve bu durumunda, muhasebe süreçlerinde otomasyonu artırarak

operasyonel verimliliği desteklediği sonucuna ulaşırken yine aynı çalışmada blok zincirin, manuel veri girişini ve araçları ortadan kaldırarak işlem maliyetlerini düşürdüğü ve insan hatası riskini azaltarak muhasebe işlemleri daha verimli hale getirdiği sonucuna varmıştır.

1.1.1.5 Büyük Veri ve Muhasebeye Etkisi

Büyük veri, sosyal medya gönderileri, ağ logları, bloglar, fotoğraflar, videolar, log dosyaları vb. çeşitli kaynaklardan toplanan tüm verilerin anlamlı ve işlem yapılabilir hale dönüştürülmüş halidir. Büyük veri ile finansal bilgilere anında ulaşılabilmekte ve kullanıcılara hızlı bir şekilde ulaştırılabilmektedir.

Geleneksel de manuel olarak kaydedilen finansal veriler, gelişen teknolojiler sayesinde otomatikleştirilmektedir. Büyük veri, geleneksel kaynaklardan elde edilen finansal bilgilerin yanı sıra video, resim ve metin gibi elektronik ortamlarda da kullanılabilir.

Büyük veriyle elde edilen bilgilerin muhasebe bilgi sistemine entegrasyonu, faaliyetler ile muhasebe kayıtlarının eş zamanlı olarak gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

Dünyanın en büyük iki muhasebe kuruluşu olan ACCA (Association of Chartered Certified Accountants) ve IMA (Institute of Management Accountants) tarafından gerçekleştirilen 2013 anketine göre, işletmelerin %62'sinin büyük verinin gelecekle için önemli olduğuna inandığını ortaya koymuştur. Anket, büyük veriyi muhasebe sektörünün büyük ölçüde yeniden düzenlenmesinde en etkili ikinci faktör olarak tanımlamıştır (Akdoğan ve Akdoğan, 2018: 4).

1.1.1.6 Bulut Bilişim ve Muhasebeye Etkisi

Bulut bilişim, muhasebe alanında veri depolama, erişim ve işleme gibi temel işlevleri internet üzerinden sunarak verimliliği, esnekliği ve maliyet etkinliğini artıran bir teknolojidir. Bu teknoloji, muhasebe işlemlerini hızlandırmak, iş yükünü azaltmak ve uzaktan erişimi mümkün kılmak gibi avantajlar sunmaktadır. Bulut bilişim, muhasebe verilerinin güvenli bir ortamda saklanması ve istendiği anda erişilmesini sağlar. Geleneksel veri depolama yöntemlerine göre daha ekonomik olan bu yöntem, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler için veri yönetiminde büyük kolaylık sağlar. Kızıl vd. (2018) çalışmalarında bulut tabanlı muhasebe sistemlerinin, internet bağlantısı olan herhangi bir yerden ve cihazdan erişim imkânı

sunarak, muhasebe işlemlerinin mekândan bağımsız olarak yürütülmesini sağladığını belirtmektedirler.

Bulut bilişim, maliyet etkin bir çözüm sunarak işletmelerin büyük yazılım veya donanım yatırımlarına ihtiyaç duymadan muhasebe işlemlerini sürdürebilmelerine olanak tanır. Bu da özellikle maliyetlerin önemli olduğu küçük işletmelerde avantaj sağlar. Taşar ve Demir (2020) çalışmalarında bulut muhasebenin, yazılım lisansları, sunucu donanımı ve bakım maliyetlerini azaltarak, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler için ekonomik avantajlar sunduğuna değinmişlerdir. Yine aynı çalışmada bulut tabanlı sistemlerin, farklı departmanlar ve paydaşlar arasında gerçek zamanlı veri paylaşımını ve iş birliğini kolaylaştırır, bu da finansal raporlamanın doğruluğunu ve hızını artırdığı sonucuna da ulaşmışlardır.

Bulut tabanlı muhasebe yazılımları, yeni yasal düzenlemelere ve muhasebe standartlarına hızlıca uyum sağlayabilir. Geleneksel sistemlerde güncellemeler manuel olarak yapılırken, bulut sistemleri otomatik güncellenir ve yasal düzenlemelere uyum sağlar. Muhasebe standartları, sürekli değişen bir yapıya sahip olduğu için bu özellik muhasebe kayıtlarının doğruluğunu sağlamak adına büyük bir avantajdır. Zaman ve Boğa (2019), bulut bilişimin yasal uyum süreçlerinde sağladığı kolaylığı vurgulamaktadır.

1.1.1.7 Yapay Zekâ- Veri Madenciliği ve Muhasebeye Etkisi

Yapay zekâ (YZ) ve veri madenciliği, muhasebe alanında büyük verinin işlenmesi, analiz edilmesi ve raporlanması süreçlerinde devrim yaratan teknolojilerdir. Bu teknolojiler, muhasebe işlemlerini otomatikleştirir, veri analizinde derinlemesine içgörüler sağlar ve finansal kararların hızlandırılmasına yardımcı olur. Yapay zekâ, manuel muhasebe işlemlerini otomatikleştirerek işlem kayıtlarını hızlandırır ve doğruluğu artırır. Faturalandırma, ödeme takibi ve gider analizi gibi muhasebe işlemlerini otomatikleştirir, böylece muhasebe çalışanlarının daha stratejik işlere odaklanmasını sağlar. Yapay zekâ (YZ) teknolojileri, muhasebe alanında önemli bir dönüşüm yaratmaktadır. YZ, rutin muhasebe işlemlerini otomatikleştirerek muhasebecilerin daha stratejik görevlere odaklanmasını sağlamaktadır. Bu otomasyon, işlem hızını artırmakta ve hata oranlarını azaltmaktadır. Ayrıca, büyük veri setlerini analiz ederek anında finansal raporlar oluşturabilmekte ve böylece muhasebecilerin veri analizine daha fazla zaman

ayırmasını ve daha doğru kararlar almasını sağlamaktadır. YZ, finansal verileri analiz ederek potansiyel riskleri ve fırsatları önceden tespit edebilmekte ve bu sayede işletmelerin daha proaktif bir risk yönetimi yaklaşımı benimsemelerini desteklemektedir (Gacar, 2019).

Veri madenciliği, büyük veri setlerinden faydalı bilgiler çıkararak muhasebe analizlerinde kullanılır. Bu teknolojiler, muhasebe verilerindeki gizli kalıpları ortaya çıkararak daha doğru kararlar alınmasına katkıda bulunur. İş zekâsı uygulamalarıyla birlikte, veri madenciliği algoritmaları finansal veri analizinde derinlemesine içgörüler sunar.

Yapay zekâ ve veri madenciliği, finansal raporlamada şeffaflığı artırarak finansal verilerin daha güvenilir ve doğru bir şekilde sunulmasını sağlar. Bu teknolojiler, finansal raporları otomatik olarak güncelleyerek karar alıcıların ihtiyaç duyduğu verilere anında erişim sağlar.

Gacar (2019) çalışmasında; yapay zekanın muhasebe mesleğine entegrasyonunun, meslek mensuplarının dijital becerilerini geliştirmelerini ve yeni teknolojilere uyum sağlamalarını gerektirdiği sonucuna ulaşırken bu süreçte, muhasebe eğitim programlarının güncellenmesinin ve sürekli mesleki gelişimin teşvik edilmesinin zorunlu olması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

1.1.1.8 Otonom Robot ve Muhasebeye Etkisi

Otonom robotlar, sensörler ve yapay zekâ (AI) algoritmaları aracılığıyla çevrelerini algılayabilen, belirli görevleri bağımsız olarak gerçekleştirebilen robotlardır. Bu robotlar, muhasebe alanında verimliliği artırmak ve operasyonel maliyetleri azaltmak için çeşitli işlemlerde kullanılmaktadır.

Otonom robotlar, fatura tarama, belge düzenleme ve veri girişi gibi manuel veri toplama işlemlerini otomatikleştirerek muhasebe birimlerinin iş yükünü azaltır. Bu robotlar, belgeleri hızlıca tarayabilir, verileri ayrıştırabilir ve muhasebe sistemlerine entegre edebilir. Üstelik, doğruluk oranı yüksek olduğu için manuel hataları minimuma indirir.

Otonom robotlar, muhasebe verilerini toplayıp analiz ederek finansal raporlama ve karar destek süreçlerine katkı sağlar. Raporların hazırlanması sırasında verileri işleyerek, yöneticilerin karar almasını destekleyen finansal içgörüler sunar.

Kaldırım ve Kaldırım (2024) çalışmasında, otonom robotların muhasebe süreçlerine entegrasyonunun, muhasebe mesleğinin evrimini etkilemekte olduğunu, muhasebecilerin, robotik süreç otomasyonu ve yapay zekâ gibi teknolojilere uyum sağlamaları, mesleki becerilerini geliştirmeleri ve dijital dönüşüme ayak uydurmalarının önemini vurgulayarak bu sürecin, muhasebe eğitim programlarının güncellenmesini ve sürekli mesleki gelişimi teşvik etmeyi gerektirdiği sonucuna varmışlardır.

Frankiewicz ve Chamorro-Premuzic (2020) yaptıkları çalışmada dijital dönüşüm sürecinde odaklanılması gereken beş önemli başlığı şu şekilde sıralamışlardır:

1. *İnsana öncelik vermek*: Teknoloji temelde daha az çabayla daha fazla sonuç üretmeye yönelik bir araçtır, ancak yalnızca doğru insan becerileri mevcutsa etkili bir şekilde kullanılabilir.
2. *Sosyal becerilere odaklanmak*: Dijital dönüşüm teknolojiden çok bireye odaklandığı için sosyal beceriler teknik becerilerden daha önemlidir.
3. *Değişime en tepeden başlamak*: Araştırmalar, neredeyse tüm kurumsal dönüşümlerde, yukarıdan aşağıya doğru yöntemlerin kabul edilip uygulanmadan önce daha hızlı benimsendiğini göstermektedir.
4. *Veri analizi konusunda dikkatli olmak*: Veri alanında son dönemdeki tartışmalar yapay zekâ, makine öğrenmesi, derin öğrenme ve doğal dil işleme üzerine yoğunlaşmış olsa da şirketlerde dijital dönüşüm için rekabet unsuru katma değeri olan veriyi elde etmek ve bu veriden faydalı sonuçlar çıkararak uygulamaktır.

1.1.2 Endüstri 5.0 ve Muhasebe

Endüstri 5.0, 21 Ocak 2019 tarihinde ilan edilmiştir ve parlak (süper parlak toplum) olarak kabul edilen bir toplum aracılığıyla herkesin yaşam kalitesini iyileştirmek için bireyler ve teknoloji arasındaki bir potansiyeldir. Endüstri 5.0, bir teknoloji olarak makinelerin insanlarla etkileşimine odaklanan yeni bir sistemdir (Soepriyanto vd., 2023). İnsan ve makinelerin birlikte çalıştığı bir çağ olarak tanımlanan Endüstri 5.0, muhasebe alanına da önemli ölçüde yansımıştır. Bu dönemin muhasebe alanında yaratacağı olası etkilerden bazıları şunlardır:

1. *Otonom süreçler ve yapay zekâ uygulamaları:* Endüstri 5.0, muhasebe süreçlerinde otonom sistemlerin ve yapay zekâ uygulamalarının daha fazla kullanılmasını sağlayabilir. Örneğin yapay zekâ tabanlı sistemler, finansal verilerin analiz edilmesi ve raporlanması gibi rutin görevleri daha hızlı ve daha doğru bir şekilde gerçekleştirebiliyor.
2. *Gerçek zamanlı veri işleme:* Endüstri 5.0, muhasebede gerçek zamanlı veri işleme ve analizini artırabilir. Bu, işletmelerin finansal durumlarını gerçek zamanlı olarak takip etmelerine olanak tanır ve stratejik kararlar alırken daha güncel ve doğru verilere güvenmelerine yardımcı olabilir.
3. *İnsan-yapay zekâ iş birliği:* Endüstri 5.0 çağında muhasebecinin rolü, yapay zekâ sistemleriyle iş birliği yapacak ve bu sistemler tarafından sağlanan verileri yorumlayıp analiz edecek şekilde gelişebilir. İnsanlar, yapay zekâ sistemlerinin ürettiği sonuçları değerlendirirken, insan bilgeliğini ve deneyimini karar verme süreçlerine dahil etme yeteneğine sahip olabilir.
4. *Daha iyi raporlama ve tahmin yetenekleri:* Endüstri 5.0, muhasebede daha iyi raporlama ve tahmin yetenekleri sağlayabilir. Yapay zekâ ve büyük veri analitiği, geçmiş verilere dayanarak gelecekteki finansal eğilimleri tahmin etme yeteneğini geliştirebilir ve işletmelerin stratejik planlama ve bütçelemeyi daha iyi yönetmesine olanak sağlayabilir.

Endüstri 5.0, muhasebe alanında insanlar ve robotlar arasında gelişmiş iş birliği için yeni beklentiler sunmaktadır. Yapay zekâ ve robotik süreç otomasyonunun (RPA) muhasebe süreçlerine entegrasyonu, muhasebecilerin odaklarını stratejik ve analitik görevlere yönlendirmelerine olanak tanımaktadır.

Özçetin (2024) çalışmasında, Endüstri 5.0 da gelişmiş veri analitiği ve yapay zekâ teknolojilerinin, muhasebe profesyonellerinin büyük veri setlerini analiz etmelerini ve stratejik kararlar almalarını kolaylaştırırken finansal raporlamanın doğruluğunu ve zamanında sunulmasını sağladığını vurgulamaktadır. Endüstri 5.0'ın muhasebe profesyonelleri üzerindeki etkisi, yalnızca teknolojik ilerlemelerin değil, aynı zamanda insan yeteneklerinin ve iş birliğinin de önemli olduğunu göstermektedir. Özçetin (2024) aynı çalışmasında Endüstri 5.0'ın,

muhasabe süreçlerinde otomasyonu teşvik ederek rutin görevlerin hızla ve hatasız bir şekilde tamamlanmasını sağlarken bu otomasyonun, muhasabe profesyonellerinin daha stratejik ve değer katan görevlere odaklanmalarını mümkün kıldığını ve aynı zamanda muhasabe profesyonellerinin dijital güvenlik ve risk yönetimi konularında uzmanlaşmalarını gerektirirken finansal verilerin korunmasını ve güvenliğini artırdığı sonucuna varmıştır.

Özetle, Endüstri 5.0'ın muhasabe alanı üzerindeki etkisi, bireyler ve teknoloji arasındaki ilişkinin yeniden yapılandırılması yoluyla ortaya çıkmakta ve sonuçta daha verimli muhasabe süreçlerine yol açmaktadır.

Muhasabe mesleği, Endüstri 5.0'ın gelişile birlikte önemli bir dönüşüm geçiriyor. Bu dönüşüm, yapay zekâ ve robotik süreç otomasyonu gibi muhasabecilerin iş yüklerinden sıradan ve tekrarlayan görevleri ortadan kaldırmalarına olanak tanıyan ileri teknolojilerin entegrasyonu ile yönlendirilmektedir. Bağdat ve Şenol (2024), muhasabe meslek mensuplarının muhasabedeki dijitalleşme süreçlerine bakışlarını inceledikleri çalışmada, Endüstri 4.0 teknolojilerinin, büyük verilerin toplanması ve analiz edilmesi konusunda önemli bir rol oynadığı ve bu sayede muhasabe profesyonellerinin daha doğru ve zamanında finansal analizler yapabilmesini sağladığını ortaya koyarken aynı zamanda Endüstri 4.0'ın sunduğu teknolojilerin, muhasabe işlemlerini anlık olarak izlemeyi mümkün kılarak yöneticilerin ve muhasabe uzmanlarının daha hızlı kararlar almasına olanak tanıdığı sonucunu ortaya koymaktadır. Tüm bu bilgilerden yola çıkarak Endüstri 5.0'a başarılı bir şekilde uyum sağlamak için muhasabeciler dijital okuryazarlıklarını artırmalı ve sürekli mesleki gelişim programlarına katılmalıdır. Bu adaptasyon süreci, muhasabecilerin teknolojiyi etkin bir şekilde kullanmalarını ve iş süreçlerine entegre etmelerini sağlayan becerilerin edinilmesini gerektirmektedir.

1.2 Dijital Muhasebe

Dijital muhasabe, muhasabe süreçlerinin dijital araçlarla yürütülmesi anlamına gelir ve günümüzde finansal işlemleri daha hızlı, daha verimli ve daha güvenilir bir hale getiren önemli bir dönüşüm olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte bulut bilişim, yapay zekâ, büyük veri analitiği ve blok zincir gibi teknolojilerden yararlanılır.

Dijital muhasebe sistemleri, finansal verilerin güvenli bir şekilde dijital ortamda saklanmasını ve istenildiğinde kolayca erişilebilmesini sağlar. Bu, veri kaybı riskini azaltır ve muhasebe birimlerinin farklı lokasyonlardan verilere erişimini kolaylaştırır. Karaca ve Gümüş (2023), dijital dönüşümün muhasebe mesleğine getirdiği avantajlar ve zorlukları araştırdıkları çalışmada, özellikle, muhasebe yazılımlarının ve otomasyonun meslek mensuplarının işlerini kolaylaştırdığı, ancak bazı iş süreçlerinin dijitalleşmesinin geleneksel muhasebe pratiğiyle çelişebileceği belirtilmiştir. Dijital dönüşümün hızla gelişmesi, muhasebe profesyonellerinin yeni teknolojileri öğrenmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Çalışmada aynı zamanda bu yeni becerilerin kazanılması konusunda bazı eksiklikler ve dirençler yaşandığı ifade edilmiştir. Dijital sistemler sayesinde verilerin daha hızlı ve kolay erişilebilir olması, aynı zamanda güvenlik risklerini artırmaktadır.

Dijital muhasebe sistemleri sayesinde, işletmelerin finansal durumlarını anlık olarak takip edebilmesi mümkün olur. Bu sistemler, otomatik raporlar oluşturabilir ve yöneticilere işletmenin mali performansına dair güncel bilgiler sunar. Gerçek zamanlı finansal raporlama, özellikle hızlı karar alma süreçlerinde yöneticilere büyük avantaj sağlar.

Dijital muhasebe sistemleri, manuel veri girişi ve belge işleme gereksinimini azalttığı için maliyetleri düşürür ve zamandan tasarruf sağlar. Dijital ortamda otomatik işlemler sayesinde, rutin muhasebe işlemleri daha kısa sürede tamamlanır. Bu durum, muhasebe çalışanlarının daha stratejik görevlere odaklanmalarını sağlar.

Dijital muhasebe, verilerin şeffaf ve izlenebilir bir şekilde kaydedilmesini sağlar, bu da yasal uyumluluğun kolayca sağlanmasına yardımcı olur. Ayrıca, dijital sistemlerdeki güvenlik önlemleri, verilerin yetkisiz erişimlerden korunmasına ve gizliliğin sağlanmasına katkıda bulunur.

Dijital muhasebe sistemleri, denetim süreçlerini hızlandırır ve denetçilerin işlerini kolaylaştırır. Dijital kayıtlar, belgelerin ve işlemlerin izlenebilirliğini artırarak denetim sürecinde hataları ve hileleri tespit etme imkânı sunar. Ayrıca, dijital sistemlerde otomatik olarak oluşturulan denetim izleri, geçmiş işlemlerin ayrıntılı incelenmesine imkân tanır.

Dijitalleşmenin getirdiği değişikliklerle birlikte muhasebe standartlarının ve yasalarının da güncellenmesi gerekmektedir. Ancak bu geçişin zorlukları ve uyum

sağlama süreci meslek mensupları için sorun oluşturabilmektedir (Karaca ve Gümüş, 2023).

Rekabetçi bir ortam, teknolojik gelişmelerin yakından takip edilmesini ve iş süreçlerine entegre edilmesini gerektirmektedir. Bununla birlikte, yeni teknolojilerin ortaya çıkması, sıkça derin değişimlerin habercisi olmaktadır. Değişen ve gelişen iş dünyasında işletmeler, teknolojik ilerlemeleri yakından takip ederek faaliyetlerini buna göre uyarlamak zorundadır. Artık geleneksel muhasebe yazılımlarının yerini, Kurumsal Kaynak Planlaması (KKP) yazılımlarıyla güçlendirilmiş yazılımların aldığı ve bu yazılımların işlevselliği, veri tabanı, işletim sistemi ve kabiliyeti açısından geliştiği bilinmektedir.

KKP sistemleri, bir işletmenin tüm kaynaklarını (finans, insan kaynakları, üretim, lojistik, satış vb.) merkezi bir platformda entegre etmeyi amaçlayan yazılımlardır. Bu yazılım sistemleri, şirketin tüm bölümleri arasında bilgi genişleterek modüllerin entegrasyonunu kolaylaştıran bir yazılım mimarisi kullanır (Erdem, 2011: 11).

1.2.1 Dijital Muhasebe Uygulamaları

Dijital dönüşüm, muhasebe uygulamalarını köklü bir şekilde değiştirerek süreçlerin daha hızlı, doğru ve verimli hale gelmesini sağlamıştır. Geleneksel yöntemlerle kâğıt üzerinde gerçekleştirilen muhasebe işlemleri, artık e-defter, e-fatura ve e-beyanname gibi dijital sistemler aracılığıyla yürütülmektedir. Bu dijitalleşme, muhasebe meslek mensuplarının iş yükünü azaltmakta ve veri paylaşımını kolaylaştırmaktadır. Özellikle tekrarlayan ve zaman alıcı işlemlerin otomasyonu sayesinde, muhasebeciler stratejik karar alma süreçlerine daha fazla odaklanabilmektedir. Ancak, dijital dönüşüm süreci bazı zorlukları da beraberinde getirmektedir. Örneğin, yeni dijital sistemlere uyum sağlama süreci, teknik altyapı eksiklikleri ve eğitim ihtiyaçları gibi konular, muhasebe meslek mensupları için önemli sorunlar arasında yer almaktadır.

Muhasebe sistemleri bulut bilişim hizmetleriyle birleşerek Bulut Muhasebeye doğru kaymıştır. Bulut tabanlı muhasebe, muhasebe süreçlerinin internet üzerinden erişilebilen bir platformda yürütülmesi anlamına gelir. Geleneksel muhasebe yazılımlarının aksine, bulut tabanlı çözümler işletmelere birçok avantaj sunmaktadır. Bulut bilişimin muhasebe sektöründe kullanımı her geçen gün artmaktadır. Bulut tabanlı muhasebe sistemlerini kullanan işletmelerin potansiyel faydaları şu şekildedir (Akdoğan ve Akdoğan, 2018: 7):

1. Düşük finansal bağlantıların kullanılabilmesi,
2. Zaman ve mekândan bağımsız çalışabilme,
3. Müşteri ilişkilerini daha hızlı yönetebilme,
4. Daha hızlı hizmet sunabilme olanağı,
5. Yasal yazılımların hızlı şekilde çalıştırılabilmesi özelliği,
6. Tüm kullanıcıların aynı anda ve bedel ödmeden güncelleme yapabilmesi,
7. Müşteri işletmelerinin işlerinin bir arada tutulabilmesi.

Bulut tabanlı muhasebe programları, işletmelere gerçek zamanlı erişim, çoklu kullanıcı desteği, güvenlik, otomatik yedekleme ve güncellemeler, entegrasyon, finansal yönetim, raporlama ve analiz, vergi uyumu ve raporlama, mobil erişim, müşteri desteği gibi birçok özellik sunmaktadır.

Bulut tabanlı muhasebe programları, kullanıcıların finansal işlemlerini daha verimli, güvenli ve esnek bir şekilde yönetmelerine yardımcı olmakta ve işletmelerin finansal durumlarını daha iyi kontrol etmelerini ve stratejik kararlar almalarını sağlamaktadır.

Türkiye'de vergilendirme süreci, vergi tahsilatı, raporlama, tahakkuk ve tahsilat olmak üzere dört aşamanın elektronik ortama taşınmasıyla dijitalleştirilmiştir. Vergi tahsilatı, elektronik vergi beyannamesi sistemi aracılığıyla elektronik ortamda gerçekleştirilmektedir. Raporlama prosedürü ise elektronik raporlama sistemi üzerinden gerçekleştirilebilmektedir. Vergi tahsilatı da uzun süredir bankacılık sistemleri üzerinden elektronik olarak gerçekleştirilmektedir. Vergi süreçlerinin dijitalleşmesiyle birlikte vergi daireleri de elektronik ortamda yerini almış ve İnternet Vergi Dairesi, İnteraktif Vergi Dairesi gibi isimler almıştır. Maliye Bakanlığı, firmaların muhasebe süreçlerini daha etkili ve denetlenebilir hale getirmek için dijital fatura, dijital defter, dijital arşiv, dijital beyanname ve dijital raporlama sistemlerini uygulamaya koymuştur. Türkiye'de, Ticaret Bakanlığı ve Gelir İdaresi Başkanlığı gibi kurumlar, ticari defterlerin elektronik ortamda tutulmasına yönelik düzenlemeler getirmiştir. Özellikle e-defter uygulamaları, işletmelerin mali verilerini elektronik ortamda tutmalarına olanak tanır. E-defter, ilgili yasal düzenlemelere uygun olarak oluşturulmalı ve saklanmalıdır. Düzenlemeler nihai halini aldığı anda, şirketler

elektronik fatura ve elektronik defterlerini herhangi bir yazılım tarafından kullanılabilecek düzeyde elektronik ortamda oluşturmak zorunda kalacaklardır.

Sonuç olarak, dijital dönüşüm, muhasebe uygulamalarının etkinliğini artırmakta ve meslek mensuplarına önemli avantajlar sunmaktadır. Ancak, bu süreçte karşılaşılan zorlukların aşılması için sürekli eğitim ve teknik altyapının güçlendirilmesi gerekmektedir.

1.2.1.1 Elektronik Fatura (e-fatura)

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun "Faturanın Tanımı" başlıklı 229'uncu maddesinde "Fatura, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesikadır" şeklinde tanım yapılmıştır. Bu belge vergi mükellefleri tarafından bir mal satışı veya hizmet ifasında düzenlenmesi zorunlu olan bir belgedir. Elektronik fatura (e-fatura), geleneksel kâğıt faturaların dijital ortamda oluşturulması, iletilmesi ve saklanması işlemidir. E-fatura, işletmelerin fatura süreçlerini daha hızlı, verimli ve güvenli bir şekilde yönetmelerini sağlar. E-faturalar, belirli bir standart ile yapılandırılmış elektronik dosyalardır. Bu format, fatura bilgilerinin düzenli ve sistematik bir şekilde sunulmasını sağlar (Erdem ve Gülten, 2021).

E-fatura sistemleri, faturaların otomatik olarak işlenmesine ve kaydedilmesine olanak tanımaktadır. Bu, manuel veri girişine olan ihtiyacı azaltır. E-fatura, ilgili yasal düzenlemelere uygun olarak oluşturulmalıdır. Türkiye'de Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen kurallara tabidir.

Genel olarak, e-fatura kullanmanın sunduğu avantajlar şunlardır (Gökçen ve Özdemir, 2016: 146):

- Kâğıt fatura kullanımını azaltarak baskı ve kâğıt harcamalarını azaltmak,
- Arşivleme maliyetinin azalması,
- Faturalar ile ilgili alıcı ve satıcılar arasındaki sorunların çözümü,
- Fatura süreçleri daha hızlı ve verimli hale gelir. Elektronik arşivleme, belgelerin kolayca bulunmasını sağlar,
- Otomatik veri giriş sistemleri sayesinde, insan hatası olasılığı azalır. Bu, fatura süreçlerindeki hataları en aza indirir,

- E-faturalar, güvenli iletişim protokolleri kullanılarak iletilir. Ayrıca, dijital imza ile doğruluk ve bütünlük sağlanabilir.

E-fatura uygulamasının dünyada olduğu gibi ülkemizde de bazı dezavantajları mevcuttur. Teknolojik altyapı gereksinimi, kullanıcı eğitimi ve adaptasyonu, yasal ve mevzuatla ilgili zorluklar, güvenlik ve gizlilik endişeleri, teknik destek ve bakım, müşteri ve tedarikçi ilişkileri, maliyet unsurları Türkiye'de e-fatura kullanmanın bazı dezavantajlarıdır.

E-fatura kullanımı, Türkiye'de birçok avantaj sunmasına rağmen, teknolojik altyapı gereksinimleri, kullanıcı eğitimi ve adaptasyonu, yasal mevzuatla ilgili zorluklar, güvenlik ve gizlilik endişeleri, teknik destek ve bakım gereksinimleri, müşteri ve tedarikçi ilişkilerinde yaşanabilecek uyum sorunları ve ek maliyetler gibi dezavantajlar barındırmaktadır. İşletmelerin bu dezavantajları dikkate alarak e-fatura sistemine geçiş yapmaları, gerekli önlemleri almaları ve sistemin getireceği ek yükleri yönetmeleri önemlidir.

E-fatura, işletmelerin finansal süreçlerini daha hızlı, güvenli ve verimli bir şekilde yönetmelerine olanak tanır. Geleneksel fatura sistemine göre birçok avantaj sunan e-fatura, dijital dönüşüm sürecinin önemli bir parçasıdır.

1.2.1.2 Elektronik Arşiv Fatura (e-arşiv fatura)

E-arşiv uygulaması; Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nin 433 Sıra no'lu bölümünde belirtilen standartlara uygun olarak oluşturulan faturaların elektronik ortamda düzenlenmesini, saklanması, sunulmasını ve raporlanmasını içeren bir uygulamadır (Demirdöven, 2017: 35). Bu uygunluklar, elektronik olarak iletilen faturaların alıcılarına kâğıt olarak gönderilen veya elektronik ortamda sunulan şeklinin aslının, düzenleyen tarafından muhafaza edilen elektronik versiyonunun ikinci bir kopya olarak kabul edilmesi esasına dayanmaktadır. Başkanlık tarafından e-arşiv izni verilen mükellefler, bu tebliğ kapsamında elektronik ortamda saklamaktadırlar. İşletmeler, e-arşiv uygulamasından Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından izin verilmiş özel bilgi işlem sistemleri veya kendi bilgi işlem sistemleri aracılığıyla yararlanabilmektedirler (Demirdöven, 2017: 35).

E-arşiv uygulaması kapsamında düzenlenen belgelerin, Gelir İdaresi Başkanlığı'na bildirim yapılan bilgi işlem sisteminde ya da özel entegratör sistemi üzerinden oluşturulması gerekmektedir. Kullanılan e-belgelerin formatı, mali

mühür veya nitelikli e-imza ile doğrulama, görüntüleme ve kâğıt çıktısı alma gibi işlemlere uygun, genel olarak kabul görmüş bir yapıya sahip olmalıdır.

Uygulamayı kendi bilgi işlem sistemleri üzerinden kullanan tüzel kişiler, oluşturdukları faturaları kendi mali mühürleriyle; gerçek kişiler ise mali mühürleri ya da nitelikli e-imzaları ile onaylamak zorundadır. Uygulamanın özel entegratör aracılığıyla kullanılması durumunda ise belgeler, mükelleflerin mali mühürleri veya nitelikli e-imzaları ile ya da mükellefin talebi doğrultusunda özel entegratörün mali mührü ile onaylanmalıdır (Bayraktar ve Yıldırım, 2017).

1.2.1.3 Elektronik Defter (e-defter)

Türkiye'de Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından belirlenen standartlara uygun olarak elektronik ortamda tutulması zorunlu olan yasal defterlerin genel adıdır. (Demirdöven, 2017: 35). Fiziksel ortamda tutulan yasal defterlerin dijital versiyonları olan bu defterler, kâğıt kullanımını azaltarak süreçleri hızlandırmak ve denetimi kolaylaştırmak amacıyla kullanılmaktadırlar.

Genel olarak e-defter uygulamasının kullanıcılarına sağladığı avantajlar aşağıdaki gibidir (Gökçen ve Özdemir, 2016: 150);

- Yüksek işlem hacmine sahip şirketler için defter tedarik maliyetlerinin ortadan kalkması,
- Defterlerin notere tasdik ettirilmesine gerek yoktur,
- Defterler için depolama maliyetlerinin ortadan kaldırılması,
- Bürokrasi ve idari maliyetlerin azaltılması,
- Vergi denetimlerinin kolaylaştırılması,
- Kâğıt, baskı, depolama gibi fiziksel süreçlerle ilgili maliyetlerin ortadan kalkması,
- Defterlerin dijital ortamda düzenlenmesi ve saklanmasıyla süreçlerin hızlanması,
- E-Defterler dijital ortamda saklandığından, denetim süreçleri daha hızlı ve verimli hale gelir,
- Kâğıt kullanımının azalmasıyla çevreye daha az zarar verilmesi,
- Dijital olarak saklanan defterler, fiziksel hasar veya kaybolma riski olmadan uzun süre güvenli bir şekilde saklanabilir.

Bilanço sonrası defterlerini elektronik ortamda tutan şirketler için yevmiye defteri ve defteri kebir tutmanın bazı dezavantajları bulunmaktadır. Özellikle küçük şirketlerin e-defter uygulamasını yürütecek teknik altyapıya ve personele sahip olmaması e-defter uygulamasının en büyük dezavantajlarından biridir (Gökçen ve Özdemir, 2016: 151).

Genel olarak e-defter uygulamasının kullanıcıları açısından doğurduğu dezavantajlar aşağıdaki gibidir (Gökçen ve Özdemir, 2016: 151)

- E-defter uygulaması kapsamında sadece yevmiye defteri ve defteri kebirin elektronik ortamda yönetilmesi,
- Özellikle e-defter uygulamasına geçen küçük şirketlerin altyapı sistemlerinin yetersizliği,
- Elektronik olarak yönetilen defterlerle ilgili güvenlik endişeleri,
- Elektronik olarak tutulan defterlerle vergi gizliliğinin ihlal edilmesi

1.2.1.4 Elektronik Denetim (e-Denetim)

E-defterlerin mükellefler tarafından bilgisayar programları aracılığıyla otomatik olarak denetlenmesi, belirlenen kurallar çerçevesinde gerçekleşen genel bir uygulamadır. GİB, vergi denetim süreçlerini dijital ortama taşımak için çeşitli yazılımlar ve sistemler kullanır. E-Denetim sayesinde mükellefler, vergi denetim süreçlerini daha şeffaf ve hızlı bir şekilde tamamlayabilir. E-denetim uygulaması ile matematiksel kontroller, Katma Değer Vergisi (KDV) oranları kontrolleri, amortisman hesapları kontrolleri, transfer fiyatlaması ve örtülü sermaye, envanter kayıtları ve diğer vergi mevzuatına uyum kontrolleri gerçekleştirilebilmektedir (Durmuş ve Kaya, 2019: 368).

1.2.1.5 Elektronik Beyanname (e-Beyanname)

Vergi beyannamelerinin ilgili usul kanunlarına uygun olarak vergi dairelerine elektronik ortamda gönderilmesi "e-beyanname" olarak adlandırılmaktadır. Vergi mükelleflerinin vergi beyannamelerini internet üzerinden elektronik olarak GİB'e ilettikleri bir sistemdir. Bu uygulama, beyannamelerin kâğıt ortamında düzenlenip teslim edilmesi yerine, dijital ortamda hızlı ve güvenli bir şekilde verilmesini sağlar.

Maliye Bakanlığı, bilişim teknolojilerini kullanarak vergi beyannameleri, bildirim ve eklerinin basit, hızlı, ekonomik ve güvenli bir şekilde vergi dairelerine

ulaşmasını ve vatandaşların vergisel yükümlölüklerini yerine getirmesini sağlamaktadır. Gerçek kişiler, ticari, zirai veya serbest meslek kazancı elde eden mükellefler, sermaye şirketleri (Anonim şirket (A.ř.), Limited şirket (Ltd. şti.) gibi), kooperatifler, iktisadi kamu kuruluşları, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, KDV'ye tabi olan tüm ticari işletmeler, Ücret, serbest meslek ödemeleri, kira ödemeleri ve stopaj gibi kesintiler yapan mükellefler, avukatlar, doktorlar, mali müşavirler gibi serbest meslek erbabı, bağımsız denetime tabi olan büyük ölçekli şirketler, e-fatura ve e-defter sistemlerine dahil olan tüm mükellefler bu uygulamayı kullanmaktadır (Durmuş ve Kaya, 2019: 369).

1.2.1.6 Elektronik İrsaliye (e-İrsaliye)

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğı (Sıra No: 487) ile hayata geçirilen e-İrsaliye uygulaması, GİB tarafından belirlenen standartlara uygun biçimde elektronik belge haline getirilmesini, elektronik ortamda iletilmesini, saklanmasını ve sunulmasını içeren bir uygulamadır. Elektronik fatura ile birlikte oluşturulan ve isteğı bağı olarak kullanılan e-irsaliye, yaygın olarak kullanılan irsaliye belgesini dijital bir formata sokmaktadır (Durmuş ve Kaya, 2019: 369).

1.2.1.7 Serbest Meslek Makbuzu (e-SMM)

Serbest çalışma makbuzu, serbest çalışanların (avukat, doktor, mühendis, sanatçı, danışman vb.) mesleki faaliyetlerinden elde ettikleri geliri belgelemek amacıyla kendileri için hazırladıkları resmi bir belgedir. Belge, serbest çalışan profesyoneller tarafından alınan paranın, sunulan hizmetler karşılığında yasal olarak kaydedilmesini sağlamaktadır.

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğı (Sıra No. 487) ile yürürlüğe giren e-Serbest meslek makbuzu uygulaması (e-SMM), serbest meslek sahiplerinin düzenleyip elektronik saklandıkları bir tür dijital belgedir. Geleneksel kâğıt makbuzlarından farklı olarak bu uygulama mali işlemi daha hızlı ve güvenli bir şekilde sunulmasını sağlamaktadır. Bu sayede yükümlüler zorunlu işlemleri kolayca yapabilmekte ve vergi denetimi şeffaf olmaktadır. Bu makbuzlar, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın (GİB) belirlediğı standartlara uygun olarak düzenlenmekte ve saklanmaktadır. (Durmuş ve Kaya, 2019: 370).

1.2.1.8 Elektronik Müstahsil Makbuzu (e-Müstahsil Makbuzu)

Elektronik Müstahsil Makbuzu (e-MM), tarım ve hayvancılık faaliyetleri kapsamında çiftçilerden veya üreticilerden ürün satın alanların, bu alımları dijital ortamda belgelenmesini sağlayan bir uygulamadır. Geleneksel kâğıt müstahsil makbuzlarının yerini alan e-MM, işlemleri daha hızlı, verimli ve güvenli hale getirmektedir (Durmuş ve Kaya, 2019: 369-370). e-MM uygulamasının temel amacı, tarım ve hayvancılık sektöründeki ticari işlemlerin daha şeffaf, güvenilir ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak, kâğıt kullanımını azaltarak çevresel ve maliyet avantajları sunmak ve vergi denetimlerini kolaylaştırmaktır.

1.2.1.9 Elektronik Döviz Alım Satım Belgesi

Döviz alım satım işlemlerinin dijital ortamda düzenlenmesi ve kaydedilmesi için kullanılan bir belgedir. Türkiye'deki bankalar, yetkili döviz büroları (döviz yetkili müesseseleri) ve diğer finans kuruluşları, döviz alım satım işlemlerini kayıt altına almak için bu belgeyi kullanır. Geleneksel kâğıt ortamında düzenlenen döviz alım satım belgelerinin yerini alan bu elektronik belge, işlemleri daha hızlı, güvenilir ve denetlenebilir hale getirmeyi amaçlar.

Elektronik Döviz Alım Satım Belgesi, döviz alım satım işlemlerinin dijital ortamda belgeleyen ve kayıt altına alınmasını sağlayan bir uygulamadır. Bu belge, döviz büroları, bankalar ve yetkili müesseseler tarafından gerçekleştirilen döviz alım satım işlemlerinin şeffaf, güvenli ve hızlı bir şekilde yapılmasını sağlamaktadır.

e-Döviz Alım Satım Belgesi Uygulaması (e-DASB) uygulamasının temel amacı, döviz alım satım işlemlerinin daha şeffaf, güvenilir ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak, kâğıt kullanımını azaltarak çevresel ve maliyet avantajları sunmak ve vergi denetimlerini kolaylaştırmaktır.

1.2.1.10 Elektronik Banka Dekontu

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun hükümleri arasında doğrudan banka dekontunu tanımlayan veya düzenleyen bir kanun maddesi bulunmamaktadır. Belge düzenlenmesi konusunda genel ilke, mal veya hizmeti satan tarafın bu belgeyi düzenlemesi gerektiği yönündedir. Fatura düzenlemek, istemek, vermek veya almak zorunda olanlar, her zaman fatura düzenlememektedirler. Vergi Usul Kanunu belgeleri fatura ve fatura yerine geçen belgeler şeklinde ayırmaktadır. Bu

klasik ayırmada, banka dekontu fatura yerine geçen belgeler arasında değerlendirilebilmektedir.

Elektronik Banka Dekontu (e-dekont): VUK 509 no'lu tebliği de yer alan şartlara uygun olarak bankalar, finans kuruluşları ve diğer yetkili kurumlar tarafından yapılan işlemler için düzenlenen geleneksel dekontların dijital versiyonudur.

e-Dekont Uygulaması: Bu uygulama, para transferleri, ödeme işlemleri, döviz alım satım işlemleri gibi birçok finansal işlemin elektronik ortamda belgelenmesi için kullanılır. E-Dekont, kâğıt dekontların yerini alarak işlemleri dijitalleştirmeyi, hızlandırmayı ve daha güvenli hale getirmeyi amaçlar.

1.2.1.11 Elektronik Gider Pusulası

Bu belge, Başkanlık tarafından belirlenen düzenlemeler uyarınca resmi muhasebe kaydı tutması gerekmeyen kişilerden alınan mal ve hizmetler için gider makbuzu oluşturma sürecini özetlemektedir. Bu fiş, fatura yerine geçer ve hem elektronik hem de fiziksel formatlarda saklanması, ibraz edilmesi ve raporlanması dahil olmak üzere elektronik olarak yönetilir. Vergiden muaf kuruluşlardan mal ve hizmet alımlarında e-gider makbuzu düzenlenmesi çok önemlidir (Erdem ve Gülten, 2021).

1.2.1.12 Defter Beyan Sistemi

Defter Beyan Sistemi, serbest meslek erbapları, işletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefler ve basit usule tabi mükelleflerin kayıtlarını elektronik ortamda tutmalarını sağlayan bir sistemdir. Bu sistem, serbest meslek erbapları ile işletme hesabı esasına göre defter tutanların defterlerinin elektronik ortamda oluşturulması ve saklanmasını, vergi beyannamelerinin, bildirimlerin ve dilekçelerin elektronik ortamda gönderilmesini, belgelerin elektronik olarak düzenlenmesini mümkün kılmaktadır. Ayrıca, kapsam dahilindeki mükelleflerin Gelir İdaresi Başkanlığı veri tabanında yer alan bilgilerine erişim imkânı sunmaktadır (Erdem ve Gülten, 2021).

1.3 Dijital Dönüşümün Muhasebe Uygulamalarına Etkisi

Dijital dönüşümün muhasebe uygulamalarına etkisi oldukça geniş kapsamlıdır ve bu etkiler hem teknik hem de operasyonel boyutta

değerlendirilebilir. İşte dijital dönüşümün muhasebe uygulamalarına olan temel etkileri:

1. *Süreç Otomasyonu ve Hız Kazanma*: Muhasebe işlemleri artık dijital platformlar üzerinden hızlı ve hatasız bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Örneğin, e-fatura, e-defter ve e-beyanname gibi dijital araçlar, belgelerin manuel olarak işlenmesi yerine otomatik süreçlerle işlenmesini sağlar (Aydın ve Demirci, 2022).
2. *Veri Analitiği ve Büyük Veri Kullanımı*: Dijital dönüşüm, muhasebe alanında büyük veri analizi ve yapay zekâ destekli sistemlerin kullanılmasına imkân tanır. Bu sayede, finansal tabloların analizinde öngörü modelleri kullanılmakta ve finansal karar alma süreçleri daha isabetli hale gelmektedir (Erdoğan, 2020).
3. *Şeffaflık ve Güvenilirlik*: Dijital dönüşüm, muhasebe kayıtlarının blockchain gibi güvenilir teknolojilerle tutulmasına olanak tanır. Bu, veri güvenliğini artırarak sahteciliği ve hataları azaltır. Özellikle blockchain tabanlı muhasebe uygulamaları, işlemlerin izlenebilirliğini sağlar (Deloitte, 2020).
4. *Maliyet Azaltma*: Kâğıt, yazıcı, posta gibi maliyetler azalırken, dijital ortamda işlemlerin gerçekleştirilmesiyle zaman ve para tasarrufu sağlanır. Özellikle büyük ölçekli firmalar için bu, maliyet yapılarında önemli bir iyileşme sağlar. Bilgisayar ve bilgi teknolojilerindeki ilerlemeler, muhasebe verilerinin eksiksiz bir şekilde saklanmasını ve her işlem arşivine erişimi mümkün kılmıştır. Diğer bir deyişle, muhasebe kayıtlarının sanal ortamda daha uzun süreler boyunca ve daha güvenli bir şekilde muhafaza edilmesi sağlanabilmektedir. Dijitalleşme, etkin veri arşivleme sağlarken, verilere düşük maliyetle erişim imkânı sunmasıyla da önemli avantajlar sunmaktadır (Erdoğan, 2020).
5. *Hukuki ve Vergisel Uyum*: Dijital dönüşüm, vergi beyannameleri ve diğer resmi süreçlerin doğru ve zamanında yapılmasını kolaylaştırır. *Gelir İdaresi Başkanlığı* tarafından zorunlu hale getirilen e-fatura ve e-defter gibi uygulamalar, şirketlerin uyumluluklarını artırır (GİB, 2023).

6. *Çalışma Şekillerindeki Değişiklik:* Uzaktan çalışma modeline geçişle, muhasebe çalışanları dijital araçlar sayesinde veriye her yerden erişebilmekte ve işlerini mekândan bağımsız olarak sürdürebilmektedir (PwC, 2021).

Dijital dönüşüm, muhasebe uygulamalarını daha hızlı, güvenilir, şeffaf ve verimli hale getirmiştir. Ancak, bu dönüşüm aynı zamanda teknolojik adaptasyon ve veri güvenliği gibi yeni zorlukları da beraberinde getirmiştir. İşletmelerin dijital muhasebe sistemlerine geçerken bu zorlukları yönetebilmeleri için sürekli eğitim ve teknoloji yatırımlarına ihtiyaçları vardır.

1.4 Dijital Dönüşümün Muhasebe Uygulamaları Açısından Önemi

Dijital dönüşüm, muhasebe uygulamalarını sadece bir kayıt ve raporlama aracı olmaktan çıkarıp stratejik karar alma süreçlerinin merkezine yerleştirmiştir. Teknolojinin muhasebe alanına entegrasyonu, finansal verilerin toplanması, işlenmesi ve analiz edilmesinde köklü değişikliklere yol açarak işletmelerin rekabet gücünü artırmaktadır.

Dijital dönüşüm, muhasebe süreçlerini otomatikleştirerek iş yükünü azaltır ve işlemlerin daha hızlı tamamlanmasını sağlar. E-fatura ve e-arşiv uygulamaları sayesinde, fatura düzenleme ve saklama süreçleri otomatik hale gelmiş ve fiziksel depolama ihtiyacı ortadan kalkmıştır. Güven (2023), dijitalleşen muhasebe süreçlerinin manuel veri girişi hatalarını azalttığı ve işlem sürelerini kısalttığını vurgulamıştır.

Dijital sistemler, manuel işlemlerden kaynaklanan hata oranını azaltarak daha doğru ve güvenilir veri yönetimi sağlar. Aynı zamanda geçmiş verilere hızlıca erişim imkânı sunar. SAP ve Oracle gibi ERP sistemleri, büyük ölçekli işletmelerde hem finansal verilerin hem de stok ve personel yönetimi gibi operasyonel süreçlerin bütünleşmiş şekilde yönetilmesine olanak tanır ERP sistemlerinin genel olarak veri doğruluğunu ve iş süreçlerini iyileştirdiği bilinmektedir. PwC "ERP Dönüşümü" konusunda, SAP S/4HANA gibi ERP sistemlerinin süreçleri uyumlu hale getirme ve optimize etme fırsatı sunduğunu belirtirken, MBIS'in bir makalesinde, SAP S/4HANA'nın yapay zekâ desteğiyle bilgiyi daha etkin değerlendirme ve performansı artırma fırsatı sunduğu ifade edilmektedir.

Dijitalleşme, işletmelere gerçek zamanlı raporlama ve analiz imkânı sunarak hızlı ve doğru kararlar almayı mümkün kılar. Bulut tabanlı muhasebe

yazılımları (ör. Xero, QuickBooks), kullanıcıların gerçek zamanlı finansal durumlarını izlemesine olanak tanır. KPMG (2021) raporunda, dijital dönüşümün proaktif strateji ve planlamayı yönlendiren verilerle desteklendiği ve dijital dönüşümün temel felsefesinin reaktif bir araç olmanın ötesinde olduğu belirtilmektedir.

Kağıtsız işlemler ve otomasyon sayesinde işletmeler maliyetlerini düşürürken, çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunur. E-defter uygulamaları, kâğıt kullanımını ortadan kaldırarak hem maliyetleri düşürmüş hem de çevreye duyarlı bir iş modeli yaratmıştır. Dijital finansın hızlı büyümesinin finansal erişimde önemli bir dönüşüme katkıda bulunduğu, ancak aynı zamanda çevresel kaygıları da beraberinde getirdiği ifade edilmektedir (Özer vd., 2023).

Dijital muhasebe sistemleri, düzenleyici kurumların gereksinimlerine uyum sağlayarak şeffaflığı artırır. Vergi beyannameleri ve finansal raporlamalar, standart formatlarda kolayca hazırlanabilir. GİB tarafından zorunlu tutulan e-fatura ve e-defter sistemleri, işletmelerin yasal uyum süreçlerini kolaylaştırmıştır. GİB (2021), dijital dönüşüm sayesinde Türkiye’de işletmelerin denetim süreçlerinin daha şeffaf hale geldiğini raporlamıştır. Dijital dönüşümün denetim faaliyetlerinde iş yükünü azaltma, hataları önleme ve daha güvenli sonuçlar elde etme konularında olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir (Şentürk, 2021).

Dijital dönüşüm, muhasebe meslek mensuplarını daha stratejik bir role taşımıştır. Rutin işler otomatikleşirken, muhasebeciler analitik ve danışmanlık hizmetlerine yönelmektedir.

Dijitalleşme, siber güvenlik risklerini de beraberinde getirmiştir. Ancak aynı zamanda bu risklerin yönetimi için gelişmiş çözümler sunmaktadır.

Dijital dönüşüm, muhasebe uygulamalarında hız, verimlilik, şeffaflık ve maliyet avantajları sunarken aynı zamanda işletmelerin stratejik hedeflerine ulaşmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, siber güvenlik riskleri ve yüksek ilk yatırım maliyetleri gibi zorlukların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının bu dönüşüme uyum sağlaması, dijitalleşmenin sunduğu fırsatlardan tam anlamıyla yararlanmak için önemlidir.

1.5 Dijital Muhasebe Uygulamalarının Avantajları ve Dezavantajları

Dijital muhasebe uygulamaları, işletmelerin ve muhasebe meslek mensuplarının iş süreçlerini dönüştürerek birçok avantaj sunarken, bazı dezavantajları da beraberinde getirmektedir.

Dijital muhasebe, işlemleri otomatikleştirerek manuel çalışmalardan kaynaklanan zaman kaybını ortadan kaldırır. Özcan (2023) çalışmasında, bilgisayarlı muhasebe sistemlerinin veri işleme süreçlerini hızlandırarak stratejik maliyet yönetimine katkı sağladığını vurgulamaktadır. Manuel veri girişlerinden kaynaklanan hatalar, dijital sistemler sayesinde minimuma indirilir. Finansal Kurumlar Birliği'nin 2021 yılı raporunda, dijitalleşmenin ve finansmana erişimin her geçen gün daha da önem kazandığı, süreçlerin dijital platformlar üzerinden yürütülmesinin sektörler açısından güçlü büyümenin anahtarı olduğu vurgulanmaktadır. Kâğıt, fiziksel depolama ve iş gücü maliyetlerinde önemli tasarruflar sağlanır. Bulut tabanlı dijital sistemler, gerçek zamanlı veri erişimi ve analizi sağlayarak karar alma süreçlerini hızlandırır. Demir (2021) çalışmasında, örgütlerin dijitalleşme seviyesinin çalışan memnuniyeti ve verimliliği üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir.

Dijital muhasebe uygulamalarına geçiş, yüksek başlangıç maliyetlerini beraberinde getirebilir. Özellikle küçük ölçekli işletmeler için bu durum bir engel teşkil edebilir. Deloitte (2022), dijital dönüşüm için yeni bir dil" başlıklı raporunda, kuruluşların dijital dönüşümü ilerletmek için hala mücadele ettiği ve teknolojinin ötesine geçen ortak bir dilin stratejik dönüşümün anahtarı olabileceği vurgulanmaktadır. Dijital sistemlerin internet tabanlı olması, siber saldırılar ve veri ihlali risklerini artırmaktadır. Accenture'ın bir araştırmasına göre, iş dünyası profesyonellerinin %68'i siber güvenlik risklerinin arttığını düşünmektedir. Dijital sistemlerin kullanımı, muhasebe personelinin yeni beceriler kazanmasını gerektirir. Ayrıca, kullanıcıların adaptasyonu zaman alabilmekte ve dijital sistemlere olan bağımlılık, teknik bir arıza veya sistem kesintisi durumunda iş süreçlerinin durmasına yol açabilmektedir. Şahin (2024) çalışmasında, metaverse platformlarındaki işlemlerin muhasebe bilimine etkisi üzerine yapılan bir çalışmada, muhasebe endüstrisinin, çeşitli coğrafyaları ve yetki alanlarını kapsayan meta veri tabanının küresel doğası göz önüne alındığında, muhasebe ve vergilendirme alanlarında belirlenen yasal boşlukların ve zorlukların üstesinden gelmek için özel önerilere ve çözümlere yönelik acil bir ihtiyacın farkına varılması

gerektiği vurgulamaktadır. Dijital muhasebe uygulamaları, hız ve verimlilik gibi birçok avantaj sunarken, siber güvenlik riskleri ve yüksek maliyet gibi dezavantajlar da taşımaktadır. Bu nedenle, uygulamaların etkili bir şekilde kullanılabilmesi için doğru yazılımlar seçilmeli, kullanıcılar eğitilmeli ve siber güvenlik önlemleri artırılmalıdır. Khoroshvili (2021) dijital çağın muhasebe ve denetim mesleğine etkilerini incelediği çalışmasında, teknolojinin zaman alıcı ve rutin görevleri yerine getirdiği, bu nedenle meslek mensuplarının geleneksel çalışma yaklaşımlarını değiştirip iş ortaklarının, analiz yapan kişilerin ve danışmanların rolüne uyum sağlaması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

1.6 Klasik Muhasebe ile Dijital Muhasebe Karşılaştırılması

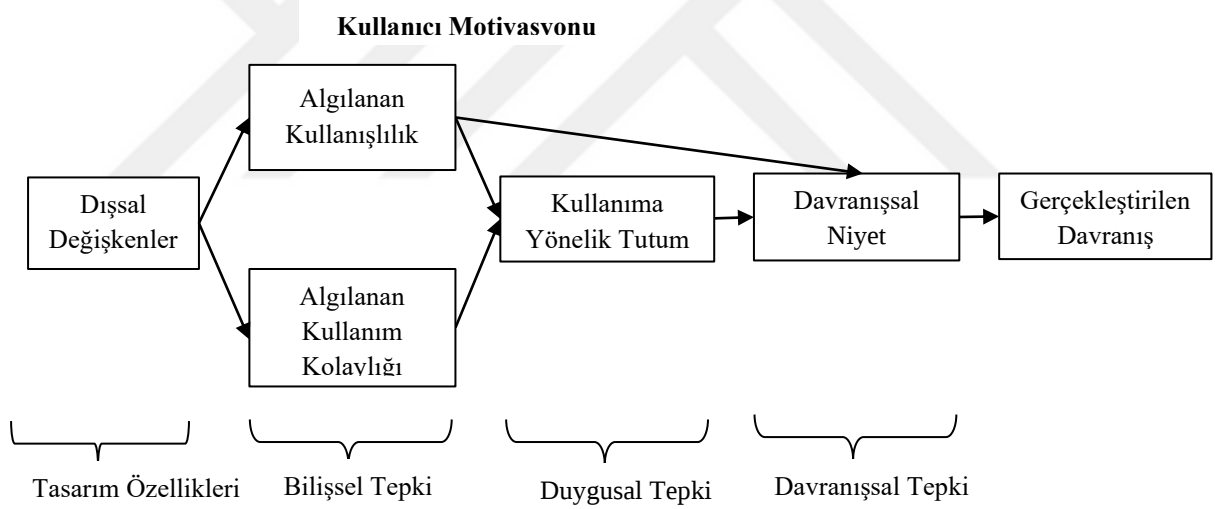
Klasik muhasebe ile dijital muhasebenin karşılaştırıldığı tablo aşağıda verilmiştir (Güney, 2022: 193):

Tablo 1.1. Klasik Muhasebe ile Dijital Muhasebe Karşılaştırılması

Klasik Muhasebe	Dijital Muhasebe
Bilgi deposu olarak muhasebe sistemleri/yazılımları	Muhasebe sistemi muhasebeyi kolaylaştırıcı görevi görür
Hesap oluşturmak, dosyaların yazılmasını ve manuel olarak yüklenmesini içerir.	Üçüncü taraflarla senkronizasyonun faydalarını en üst düzeye çıkarır
Zaman alıcı, manuel ve tekrarlayan süreçler	Süreçler anında, dijital ve otomatiktir
Vergilere odaklanmak	Müşteri memnuniyeti hem finansal hem de vergisel açıdan odak noktasıdır.
Rapor oluşturma süreci uzundur	Raporlar hızlı bir şekilde oluşturulur
Sınırlı zaman, beklenenden fazlasını sağlama yeteneğini engelleme	Müşterileri değerli bilgilerle şaşırtmak için uygun zaman
Son dönemlere ait bilgiler müşteri işlemleri için pek fazla seçenek sunmaz	Gerçek zamanlı bilgiler, müşterilerin dönem karlarını etkileyebilecek kararlar almasına olanak tanır
Müşteri sayısı onlarla çalışan sayısı ile doğrudan ilişkilidir.	Müşteri sayısı arttıkça çalışan başına verimlilik de artıyor.

1.7 Teknoloji Kabul Modeli

Sosyal Psikoloji Teorisi ile Mantıklı Eylem Teorisinden hareket edilerek Davis (1986)'ın geliştirdiği Teknoloji Kabul Modeli, yeni bir teknolojinin kullanıcılar tarafından kabul edilmesini kullanıcının algıları, tutumları, niyetleri ve davranışları arasındaki nedensellik bağları ile açıklamaktadır (Özcan ve Günlük, 2021: 79). Bireylerin yeni sistem ve teknolojiyi kabul davranışlarını açıklamak için en yaygın kullanılan modellerden biri olan (Venkatesh vd., 2003: 429; Lu vd., 2003: 207; King ve He, 2006: 740) Teknoloji Kabul Modeline göre teknoloji kabul davranışı dış faktörlerin bilişsel tepkileri etkilediği; ve bu etkiler sonucunda da ortaya çıkan duygusal ve davranışsal tepkilerin ortaya çıktığı dört aşamalı bir süreçtir. Bu süreç içerisinde sistem tasarım özellikleri dış faktörleri, algılanan kullanım kolaylığı ve algılanan kullanılabilirlik bilişsel tepkileri, kullanıma yönelik tutum duygusal tepkileri ve davranışsal niyet ise davranışsal tepkileri oluşturmaktadır (bkz. Şekil 1.1.) (Davis, 1986; 1989; 1993).

Şekil 1.1. Teknoloji Kabul Modeli¹

Teknoloji Kabul Modeline göre bir bireyin belirli bir teknolojiyi uygulama olasılığı olan davranışsal niyet bireyin belirli bir teknolojiyi uygulamasına veya kullanmasına yönelik davranışı gerçekleştirmesine yol açar (Özcan ve Günlük, 2021: 79). Teknoloji Kabul Modeli, yeni bir sistemin kabulünün, bireyin sistemi

¹ **Kaynak:** Davis, F.D. (1985). A technology acceptance model for empirically testing new enduser information systems: Theory and results. Doctoral Dissertation, Massachusetts Institute of Technology

kullanmaya yönelik davranışsal niyete sahip olmasıyla belirlendiğini ve bunun da bireyin sistemi kullanmaya yönelik tutumdan; tutumun ise fayda ve kullanım kolaylığı algısından etkilendiğini ileri sürer.

Teknoloji Kabul Modelinin ilk aşaması, bireyin sahip olduğu demografik özellikleri, eğitim düzeyi, kişisel beceri ve yetkinlikleri ile iş deneyimi, kişilik özellikleri, sistemin teknik özellikleri, örgütsel faktörler, belgelendirme gibi kontrol dışı kalan dışsal değişkenleri içeren tasarım özelliklerini içermektedir (Davis vd., 1989: 987-988; Taylor ve Todd, 1995b: 148; Szajna, 1996: 86; Legris vd., 2003: 196; Kim ve Chang, 2007: 792).

Modelin ikinci aşaması bilişsel tepkiler olarak ifade edilen yeni bir sistemin kullanımını ve kabulünü en çok etkileyen ve temel belirleyicileri olan algılanan kullanışlılık (fayda) ve algılanan kullanım kolaylığını oluşturmaktadır. Algılanan kullanım kolaylığı; bireyin yeni bir sistemi kullanımı sırasında çok fazla zihinsel ve fiziksel çaba göstermeyeceğine ilişkin değerlendirmesi ve hissetme derecesidir (Davis, 1989: 320).

Kullanıcın yeni bir sisteme ilişkin algıladığı kullanım kolaylığı kullanıcının o sisteme ilişkin algıladığı kullanışlılık (fayda) ile o sistemi kullanmaya ilişkin tutumunu doğrudan etkiler (Yang ve Yoo, 2004: 25). Kullanıcılar yeni bir sistemi kolay bir şekilde kullanacaklarını algılamaları durumunda, o sistemi kabul etme ve kullanma konularında daha istekli olurlar (Saade ve Bahli, 2005: 318). Algılanan kullanışlılık (fayda), kullanıcının yeni bir sistemi kullanması durumunda kendisine de yaratacağı faydanın giderek artacağına ilişkin değerlendirmesidir (Gyampah ve Salam, 2004: 733). Kullanıcının yeni bir sistemin kullanımını kolay bir şekilde öğrenmesi durumunda, o sistemi kabullenilmesini ve kullanımını kendisi için daha faydalı duruma getirebilir (Venkatesh ve Davis, 2000: 187). Algılanan kullanışlılık, kullanıcının yeni bir sistemi kullanmasına yönelik tutumunu ve davranış niyetini doğrudan etkilerken; hem yeni bir sistemin kullanımına yönelik algılanan kullanışlılık (fayda) hem de algılanan kullanım kolaylığının o sistem ile ilgili tutumu şekillendirerek davranışsal niyeti birlikte etkilemektedir (Davis, 1989). Bununla beraber, yeni bir sistem ile ilgili algılanan kullanım kolaylığının algılanan kullanışlılık üzerinde de olumlu etkisi görülmektedir (Chen ve Tan, 2004).

Kullanıma yönelik tutumu içeren duygusal tepkilerden oluşan Teknoloji Kabul Modelinin üçüncü aşamasında bireyin yeni bir sistemi kolay olarak algılaması veya o sistemin sonuçlarını kendisi için faydalı olarak değerlendirmesi

sonucunda sisteme yönelik tutum ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yeni bir sistemin kullanımına yönelik tutum, o sistemin sonuçlarına yönelik beklentilerden önemli derecede etkilenmektedir (Moore ve Benbasat, 1996).

Davranışsal tepkiler olarak ortaya çıkan ve davranışsal niyeti aşama Teknoloji Kabul Modelinin son aşamasıdır. Kullanmaya yönelik davranışsal niyet, bireyin belirli bir davranışta bulunma olasılığıdır. Bireyin, davranışı gerçekleştirme konusundaki istekliliğini gösteren ve gerçek sistem kullanımını belirleyen en önemli faktör olan davranışsal niyet (Özer vd., 2019: 73), hem algılanan kullanışlılık hem de kullanıma yönelik tutumdan önemli ölçüde etkilenmektedir (Al-Gahtani ve King, 1999: 278). Bu davranışsal niyet sonrasında ise kullanım davranışı gerçekleşmektedir (Fishbein ve Ajzen, 1975; Chau ve Hu, 2002). Sistemin kullanımı ise bir davranış olarak değerlendirilir (Mathieson, 1991: 173; Downing, 1999: 204).

1.8 Dijitalleşme ve Muhasebe Mesleği Literatür İncelemesi

Dijitalleşmenin muhasebe mesleği üzerindeki etkisi ile ilgili ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde, dijitalleşme ile muhasebe mesleği arasındaki ilişkileri, dijitalleşmenin muhasebe mesleğine ve muhasebe sistemine etkilerini, dijitalleşmeye geçiş sürecinde karşılaşılan sorunları ortaya koyan çok sayıda teorik ve ampirik çalışmalara rastlamak mümkündür.

Elçin vd. (2018) Türkiye'deki 389 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir üzerinde e-uygulamalara geçiş sürecinde karşılaştıkları sorunların belirlenmesine ilişkin yaptıkları çalışmalarında, muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalara geçiş sürecinde özellikle *iş yükü*, *sistem eksiklikleri* ile *altyapı ve personel eksiklikleri* şeklinde üç ana sorunun varlığını tespit etmişlerdir.

Güney ve Özyiğit (2015), teknoloji odaklı muhasebe bilgilerinin yönetsel kararlar üzerindeki olası etkilerini inceledikleri çalışmalarında, muhasebe yazılım programlarının kapsamlı bir analizi yapılarak, gelişen dijital teknolojinin çıktıları olan elektronik muhasebe verilerinin yönetsel kararları etkileme düzeyleri değerlendirilmiştir.

Karasioğlu ve Garip (2019)'ın Karaman Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına üye 128 muhasebe meslek mensubunun e-dönüşüm sürecinde yaşadıkları sorunların tespitine yönelik yaptıkları araştırmada, e-dönüşüm konusunda nitelikli personel eksikliğinin en önemli sorun olarak görüldüğünü tespit

etmişler; bu sorunun çözümü konusunda e-dönüşüm ve e-muhasebe uygulamaları ile ilgili mesleki eğitimlerin bakanlık ve meslek odaları tarafından düzenli aralıklarla hem meslek profesyonellerine hem de ilgili mükelleflere yönelik periyodik olarak verilmesi ve yenilenmesi önerilerinde bulunmuşlardır

Bygren (2016) İsveç'teki küçük, orta ve büyük ölçekli muhasebe firmalarının dijitalleşmesinde vaka analizi ile genel bir iş modelinin geliştirilmesine yönelik gerçekleştirdiği çalışmasında dijitalleşmenin muhasebe bilgilerine anlık ve kolay erişim sağladığı yönünde olumlu etkilerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Deniz ve Güngör Tanç (2020)'ın Hatay SMMM Odasına kayıtlı 208 muhasebe meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarında yaşanan dijital dönüşüm süreci ile ilgili görüş ve beklentilerini tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışmalarının sonucunda, muhasebe mesleğinde dijital dönüşüm konusunda muhasebe meslek mensuplarının müşteri işletmelerin dijital muhasebe bilgi seviyelerini ve teknolojik altyapı yetersizliklerini karşılaşılan öncelikli sorunlar olarak değerlendirdiklerini tespit etmişlerdir.

Avcı (2020)'nın dijitalleşmenin muhasebe mesleğine getirdiği yenilikleri ve uygulamaları incelediği çalışmasında dijitalleşmenin meslek mensuplarının işlerini kolaylaştırmaları yanında sorumluluklarını da artırdığı yönünde bulgulara ulaşmıştır.

Eş ve Atasoy (2022), Ankara'da 403 muhasebe meslek mensup üzerinde e-dönüşüm bilgi ve uyum düzeylerinin e-dönüşüm hakkındaki memnuniyet düzeyleri ve dijitalleşmeye yönelik kaygı düzeyleri üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm bilgi ve uyum düzeylerinin e-dönüşüm hakkındaki memnuniyet düzeylerini arttırdığını; dijitalleşmeye yönelik kaygı düzeylerini ise azalttığı yönünde bulgulara ulaşmışlardır.

Kurnaz vd. (2020), dijitalleşmenin muhasebe eğitimi üzerindeki etkisini ve muhasebe eğitiminin uygulamada yeterliliğini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarının sonuçları, dijitalleşmenin muhasebe eğitiminde büyük bir öneme sahip olmasına rağmen mevcut muhasebe eğitiminin dijital sistemleri yeterince içermediğini ve iş dünyasının taleplerine yanıt verebilecek muhasebe profesyonellerinin yetişmesine yeterli katkı sağlamadığını göstermektedir.

Mert vd. (2022), İstanbul'da 176 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir meslek mensubunun dijitalleşmenin muhasebe uygulamaları üzerindeki etkilerini ölçmeye

yönelik yaptıkları çalışmanın bulguları, meslek mensuplarının mesleki uygulamalarında zaman tasarrufu ve muhasebe mesleğine fayda sağlayacağı avantajlarından dolayı dijital teknoloji gelişmelerini yakından takip ettiklerini ve mesleki uygulamalarında büyük ölçüde kullandıklarını göstermektedir.

Şıta ve Yardımcıoğlu (2022)'nin Adana'da 330 muhasebe meslek mensubu üzerinde COVID-19 salgın hastalık döneminde dijitalleşmenin muhasebe mesleğine ve muhasebe meslek mensuplarına etkilerini araştırdıkları çalışmalarında, muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşmeyi önemsedikleri, bu alandaki gelişmeleri yakından takip ettiklerini, dijital ürünlere uyum sağlayabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Spoz (2014)'in Polonya ve seçilmiş Avrupa ülkelerindeki e-faturanın avantajlarını; işletmelerin, müşterilerin ve devletin bu faturalama uygulamasını seçmelerinin nedenlerini ve önündeki başlıca engelleri incelediği çalışmasında, müşterilerin e-fatura uygulamalarını istememeleri, sistemi maliyetli olarak görmeleri, e-fatura süreçlerini karmaşık olarak algılamaları gerekçelerinden dolayı e-fatura uygulamasının yaygın olarak kullanmadığını belirlemişlerdir.

Literatür incelendiğinde Endüstri 4.0'ın muhasebe mesleğine etkileri üzerinde çok sayıda çalışmaya rastlanılmaktadır

Karabayır (2019)'ın Endüstri 4.0 uygulamaları ile muhasebe ve denetim arasındaki ilişkiyi incelediği teorik çalışmasında, Endüstri 4.0'ın muhasebe mesleğine ve paydaşlarına sunacağı yenilikler ile mevcut ve gelecekteki beklentiler ortaya konmuştur.

Rasgen ve Gönen (2019)'ın yaptıkları çalışmalarında muhasebe mesleğinin dijitalleşmesi sonucu gelecekte gerçekleşebilecek üretim ve lojistik işlemleri ve bu işlemlere ilişkin simülasyonları gerçekleştirerek muhasebe kayıt sistemlerinin Endüstri 4.0 ile personel kullanılmadan raporlama yapabilecek şekilde akıllı kayıt sistemlerine dönüşebileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Dursun vd. (2019)'nin Endüstri 4.0'ın muhasebe sistemine ve muhasebe meslek mensuplarına etkilerinin ortaya konmasına yönelik gerçekleştirdikleri çalışmalarında, Endüstri 4.0'ın muhasebe sistemini birbiriyle iletişim kurabilen, belgeleyen, kaydeden, raporlama yapan interaktif bir sisteme dönüştürebileceğini tespit etmişler; arşivleme ve denetim süreçlerinin daha hızlı, kolay ve hatasız hale

gelebileceğini ve tüm finansal tablo bilgi kullanıcıları için minimum maliyetle erişilebilir olabileceğini vurgulamışlardır.

Tutar (2019) Endüstri 4.0'ın muhasebe mesleği üzerindeki olası etkilerini kavramsal açıdan incelediği çalışmasında, Endüstri 4.0'ın muhasebe bilgi sistemleri ve faaliyetleri üzerinde gerçekleşecek değişimlerin muhasebe süreçlerini daha hızlı, etkin, verimli ve şeffaf aynı zamanda muhasebe bilgilerini anında erişilebilir hale getirebileceğini ifade etmiştir.

1.9 Teknoloji Kabul Modeli Literatür İncelemesi

Literatür incelendiğinde bireylerin teknoloji kullanım davranışlarını Teknoloji Kabul Modeli (TKM) çerçevesinde inceleyen çok sayıda çalışmaya rastlamak mümkündür.

Özer vd. (2010) Türkiye'deki 456 muhasebecinin bilgi teknolojilerin kullanımlarını Teknoloji Kabul Modeli çerçevesinde araştırdıkları çalışmalarının bulguları, muhasebecilerin bilgi teknolojilerinin kullanımına yönelik algılanan fayda ve kullanım kolaylığının kullanmaya yönelik tutum üzerinde, algılanan fayda ve kullanıma yönelik tutumun davranışsal niyet ve davranışsal niyetin ise gerçekleşen davranış üzerinde pozitif ve istatistiki olarak anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

Özer ve Yılmaz (2010)'ın Türkiye'deki muhasebecilerin bilgi teknolojilerini kullanma davranışlarını Mantıklı Eylem Teorisi çerçevesinde inceledikleri çalışmaları, bilgi teknolojilerini kullanma niyetlerinin kullanım davranışları üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Özer vd. (2019) muhasebe akademisyenlerinin uzaktan eğitim uygulamalarının kabullerine yönelik yaptıkları çalışmalarının bulguları, algılanan kullanışlılığın (fayda) muhasebe akademisyenlerinin uzaktan eğitim uygulamalarını kullanma tutumları ve davranışsal niyetleri üzerinde; algılanan kullanım kolaylığının kullanıma yönelik tutum üzerinde; tutumun da davranışsal niyet üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde etkilerinin olduğunu göstermektedir.

Turan ve Çolakoğlu (2008)'nin Adnan Menderes Üniversitesi'ndeki 213 öğretim elamanını Teknoloji Kabul Modeli kapsamında bilgi teknolojilerini kabullerini araştırdıkları çalışmalarının bulguları, algılanan kullanım kolaylığı,

algılanan fayda ve kişisel normların bilgi teknolojilerini kullanma niyetleri üzerinde istatistiki olarak anlamlı etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır.

Bağlıbel vd. (2010)'nin Gaziantep'te 373 okul yöneticilerinin *Genişletilmiş Teknoloji Kabul Modeli (TKM) çerçevesinde* e-okul yazılımına yönelik görüşlerini araştırdıkları çalışmalarının sonuçları katılımcıların e-okul yazılımlarını kabullenme konusunda algılanan fayda ve kullanım kolaylığı çerçevesinde olumlu görüşe sahip olduklarını göstermektedir.

Erdoğan (2020)'ın Malatya Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı 180 muhasebe meslek mensubunun elektronik uygulamalarını kullanma niyetlerini etkileyen dışsal değişkenleri Teknoloji Kabul Modeli çerçevesinde araştırdığı çalışmasının sonuçları, muhasebe meslek mensuplarının elektronik uygulamaları kullanma niyetlerinin algılanan kullanışlılık (fayda) ve algılanan kullanım kolaylıklarından doğrudan etkilendiğini ortaya koymuştur.

Şeker ve Hoş (2021)'un yılında Çorum'da 95 SMMM'nin dijital muhasebe uygulamaları kullanımına ilişkin görüşlerini ve kullanıma etki eden faktörlerin tespitine yönelik gerçekleştirdiği araştırmalarında SMMM'lerin dijital muhasebe uygulamalarına konusundaki algıladıkları faydanın kullanım niyetleri üzerinde istatistiki olarak anlamlı pozitif yönde bir etkisinin olduğunu; bu karşın algıladıkları kullanım kolaylığının ve algıladıkları faydanın kullanım niyetleri üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını ortaya koymuşlardır.

Satar ve Bekci (2024), Antalya'da 371 muhasebe meslek mensubu üzerinde muhasebe sürecindeki dijitalleşmenin üzerinde etkili olan faktörleri incelediği çalışmasının sonuçları, muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşme konusundaki kararlarının örgüt kültürü, iletişim altyapısı, bilişim teknolojilerinin maliyetleri, veri güvenliği, personelin bilgi iletişim teknolojileri konusundaki yeteneklerinden etkilendiğini göstermektedir.

Lian (2015) Tayvan'da yeni bir e-devlet hizmeti olan bulut tabanlı e-faturanın benimsenmesindeki kritik faktörlerin Birleşik Teknoloji Kabul ve Kullanım Teorisi 2 çerçevesinde tespitine yönelik 251 muhasebeci üzerinde yaptığı çalışmasının bulguları, çaba beklentisi, sosyal etki, e-devlete güven ve algılanan riskin e-fatura uygulamasını benimseme niyetleri üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermektedir.

Bayraktar ve Yıldırım (2017)'in Karabük'te 122 muhasebe meslek mensuplarının elektronik belge sistemlerini kabullerine ilişkin yaptıkları

alışmalarında meslek mensuplarının elektronik belge sistemlerini kabullenme konusunda olumlu algıya sahip oldukları bulgusuna ulaşmışlardır.

Kulak (2019)'ın Gaziantep'te SMMM odasına kayıtlı 325 muhasebe meslek mensubunun e-uygulamalarına karşı tutumlarını ölçmeye yönelik gerçekleştirdiği çalışmasının sonuçları, muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalara uyum sağlamasının önemli olduğunu tespit etmiştir.

Ma vd. (2005)'nin İsveç'teki 84 öğretmen adayları üzerinde bilgisayar teknolojilerinin kabullerine yönelik genişletilmiş Teknoloji Kabul Modeli kapsamında yaptıkları çalışmalarında öğretmen adaylarının bilgisayar teknolojileri konusundaki algılanan faydanın kullanma niyetleri üzerinde doğrudan önemli bir etkiye sahip olduğunu; algılanan kullanım kolaylığının kullanım niyeti üzerinde yalnızca dolaylı olarak önemli bir etkiye sahip olduğunu; öznel normların ise kullanma niyetleri üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak önemli bir etkiye sahip olduğu bulgularına ulaşmışlardır.

Aboelmaged ve Gebba (2013) Teknoloji Kabul Modeli (TKM) ve Planlı Davranış Teorisi'ni (TPB) entegre ederek 119 katılımcı üzerinde mobil bankacılığın benimsenmesine yönelik yaptıkları çalışmalarında katılımcıların mobil bankacılığın benimsenmesi üzerinde mobil bankacılığa yönelik tutumların ve öznel normların pozitif yönde etkilere sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Laforet ve Li (2005) Çin'de mobil banka kullanıcıları üzerinde yaptıkları çalışmanın sonuçları güvenlik sorunun mobil bankacılığın benimsenmesini motive eden en önemli faktör olduğu, mobil bankacılığın önündeki başlıca engellerin risk algısı, bilgisayar ve teknoloji becerilerinin; mobil bankacılığın sağladığı faydaların farkında olunmaması ve yeterince anlaşılmamasının oldukları bulgularına ulaşmışlardır.

Luarn ve Lin (2005) Tayvan'daki 180 mobil banka kullanıcıları üzerinde genişletilmiş Teknoloji Kabul Modeli çerçevesinde mobil banka kullanıcılarının kabullerini belirleyen faktörlerin tespitine yönelik çalışmaların sonuçlarına göre algılanan kullanışlılık, algılanan fayda, algılanan güvenilirlik, algılanan öz yeterlilik ve algılanan finansal maliyetlerin kullanıcıların mobil bankacılığı benimseme niyetleri üzerinde etkisi olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Amin vd. (2008) Malezya'da, banka müşterileri üzerinde TKM çerçevesinde mobil bankacılık kullanma niyetlerinin belirleyicilerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarının sonuçları, algılanan kullanışlılık ile

algılanan kullanım kolaylığı arasında anlamlı ilişki olduğunu; algılanan güvenilirlik, mobil bankacılık hakkında sahip olunan bilgi miktarı ve normatif baskının mobil bankacılığı benimsemede davranışsal niyetin önemli belirleyicileri olduğunu göstermektedir.

Shih (2004)'nin gerekçeli eylem teorisi ve teknoloji kabul modeli çerçevesinde 212 tüketici üzerinde e-alışverişin tüketicilerin kabullerini inceledikleri araştırmasının sonuçları, e-alışverişe yönelik bireysel tutumların kullanıcıların kabulleriyle güçlü ve pozitif bir ilişki içinde olduğunu; e-ticaret konusundaki algılanan kullanım kolaylığının ve algılanan kullanılabilirliğin e-alışverişe yönelik bireysel tutumları önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir.

2 MATERYAL ve YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli ve Hipotezler

Teknolojinin hızla ilerlemesiyle bilgisayar ve internet kullanımı bireyler için bir zorunluluk haline gelmiş, sürece mobil teknolojilerin de dahil olmasıyla bu durum yeni bir boyut kazanmıştır. Teknolojilerin bireylerin performansları üzerindeki etkileri nedeniyle yeni teknolojileri benimseme ve kullanma konusundaki tutumlar odak noktası haline gelerek yeni teknolojilerin kullanımının kabullerini etkileyen unsurların belirlenmesi ve analiz edilmesi önem kazanarak araştırma konusu haline gelmiştir. Sosyal psikoloji çerçevesinde, bireylerin teknolojiye yönelik tutum ve niyetlerine bağlı olarak kabul ve kullanım davranışlarını incelemek üzere çeşitli model ve teoriler geliştirilmiştir. Davis (1986) tarafından geliştirilen Teknoloji Kabul Modeli (TKM), belirli bir durumda bireylerin gönüllü davranışlarını açıklamak için Fishbein ve Ajzen (1975)'in geliştirdiği Gerekçeli Eylem Teorisi'nin bir uygulamasıdır (Özer vd., 2019: 71). Çalışmamızda bireylerin yeni bir teknolojiyi kabullerinden kullanılan modellerden biri olan Teknoloji Kabul Modeli tercih edilmiştir.

Literatürdeki çalışmalardan hareketle, bu çalışmada Türkiye'de bağımlı veya bağımsız olarak çalışan ve TÜRMOB üyesi olan SM, SMMM ve unvanlarına sahip muhasebe meslek mensupları, mesleki stajyerler ve özel sektörde muhasebe bölümlerinde çalışan muhasebe personeli ile yöneticileri hedef alınmıştır. Bu bağlamda, öz yeterlik ve yenilikçilik dışsal değişkenlerinin ilave edildiği Teknoloji Kabul Modeli çerçevesinde muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarının kabullerini ölçmek amacıyla toplam 10 hipotez oluşturulmuştur. Araştırma modeline ile ilgili değişkenler aşağıdaki şekildedir.

2.1.1 Algılanan Kullanım Kolaylığı

Bir sistemin kullanıcısı tarafından kolay olarak algılanması sistemin, kullanıcısının beklentilerini karşılama potansiyeli ile ölçülebilmektedir. Kullanıcıların bu beklentileri iş performansını, üretkenliği, verimliliği ve ürün veya hizmet kalitesini artırması; maliyet tasarrufu sağlayarak üretimi artırması, müşteri hizmetlerini iyileştirmesi, rekabet gücünün artırılması gibi unsurlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla, yeni bir sistemin kolay olarak algılanması algılanan kullanılabilirlik (fayda) ve kullanıma yönelik tutumları doğrudan etkilemektedir (Akca ve Özer, 2012: 82).

Belli bir sistemi kullanırken ihtiyaç duyduğu fiziksel veya zihinsel çabanın algılama derecesi olan algılanan kullanım kolaylığı (Davis, 1989: 320) TKM’de algılanan kullanışlılık üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır (Davis vd., 1989: 985). Kullanıcı, bir sistemi görevleri için oldukça kullanışlı (faydalı) olarak algılayorsa, sistemi öğrenmek için çok fazla fiziksel ve zihinsel çabaya ihtiyaç duymayarak sistemi en az çaba ile kullanabiliyorsa o sistemi kolay olarak algılar.

Chen vd. (2018: 285) algılanan kullanım kolaylığının algılanan kullanışlılığı (fayda) güçlü bir etkilediği sonucuna ulaşırlarken, Gefen vd. (2003: 71) ile Kim vd. (2010: 317) ise yaptıkları çalışmalarında algılanan kullanışlılığın en önemli belirleyicisinin algılanan kullanım kolaylığı olduğunu ortaya koymuşlardır. Literatür incelendiğinde algılanan kullanım kolaylığının algılanan kullanışlılık üzerindeki olumlu etkisinin olduğuna dair çalışmalara rastlanılmaktadır (Wu ve Wang, 2005: 725; Aldas-Manzano vd., 2009: 749; Groß, 2015: 225; Gümüşsoy ve Yeterel, 2016: 282).

Buradan hareketle muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kabulüne yönelik algılanan kullanım kolaylığının algılanan kullanışlılığa (fayda) etkisini belirlemek için H₁ hipotezi oluşturulmuştur.

H₁: Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamaları konusundaki kullanım kolaylığı algıları kullanışlılık (fayda) algılarını pozitif yönde etkiler.

Algılanan kullanım kolaylığının belirleyicileri olarak yeni bir sistemi kullanmanın kolay olması yanında sistemin kullanımın bireye yetkinlik kazandırmasının da kolay olması gelmektedir (Kwahk ve Lee 2008). Sistemin kullanıcısı tarafında kolay olarak algılanması, kullanıcıları sistemi daha hızlı bir şekilde kabul etmelerine yönlendirerek sistemin kullanımını daha başarılı hale getirmektedir. Algılanan kullanım kolaylığının kullanıma yönelik tutumu doğrudan etkilediğini ileri süren (Davis, 1989) Teknoloji Kabul Modeli algılanan kullanım kolaylığının tutum üzerinde algılanan kullanışlılığa (fayda) nazaran daha güçlü bir etkisinin olduğu iddia etmektedir. Cheng vd. (2006) göre algılan kullanım kolaylığının, tutum üzerinde önemli bir etkisi olmakla birlikte bireyin davranışsal niyeti üzerinde belirleyici rol oynamaktadır.

Bu bilgiler ışığında muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kabullerine yönelik algılanan kullanım kolaylığının kullanıma yönelik tutuma etkisini belirlemek amacıyla H₂ hipotezi oluşturulmuştur.

H₂: *Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamaları konusundaki kullanım kolaylığı algıları kullanıma yönelik tutumlarını pozitif yönde etkiler.*

2.1.2 Algılanan Kullanışlılık (Fayda)

Algılanan kullanılşlılık(fayda) kullanıcının yeni bir sistemi kullanmaya başlaması durumunda kendisine yaratacağı faydanın artması yönündeki değerlendirmesinin ifadesidir (Gyampah ve Salam, 2004: 733). Kullanıcının belirli bir sistemi kullanmasının performansını arttıracığına ve fayda sağlayacağına ilişkin algısının ifadesi olan (Davis, 1989: 320; Tzou ve Lu, 2009) algılanan fayda, bir kullanıcının herhangi yeni bir sistemi kullanırken görevlerini yerine getirme ve ortaya çıkan sorunlara çözüm bulma noktasında kendisinde performans artışı sağlayacağını ileri sürmektedir (Keller, 2005).

Bireyin yeni bir sistemin kullanımını kolay biçimde öğrenilebilmesi, yeni sistemin birey tarafından kabul edilmesini ve kullanımını daha faydalı olmasına yol açabilir (Venkatesh ve Davis, 2000: 187). Algılanan kullanılşlılık (fayda), bireyin yeni bir sistemin iş performansını arttırmaya katkı sağlayacağı yönündeki algısı şeklinde ifade edilirken, bu algının bireyin o sistemi kullanmama davranışını belirlemede önemli rolü olduğu belirtilmektedir (Davis, 1989).

TKM algılanan kullanılşlılığı (fayda) davranışsal niyetin belirleyicisi konumunda olduğunu iddia etmektedir (Davis, 1989; Davis vd., 1989: 997). Cheng vd. (2006), algılanan kullanılşlılığın (fayda) davranışsal niyeti doğrudan doğruya etkilemediğini, algılanan kullanılşlılığın (fayda) yeni bir sistem kullanımında davranışsal niyet üzerinde olumlu bir etkisi olan kullanıma yönelik tutumu etkilediğine ileri sürmektedirler. Literatür incelendiğinde algılanan kullanılşlılığın (fayda) kullanıma yönelik tutum üzerinde (Davis, 1989; Özer vd., 2010) ve davranışsal niyet üzerinde (Gefen, vd., 2003: 71; Chiu vd., 2009a: 774; Lu ve Su ,2009: 452; Wong vd., 2012: 34; Agrebi ve Jallais, 2015: 20; Wong vd., 2015: 104; Natarajan vd., 2017: 17; Natarajan vd., 2018: 85; Yıldız, 2018) istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde etkisi olduğu çalışmalara rastlamak mümkündür.

Bu bilgiler doğrultusunda muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kabulüne yönelik algılanan kullanılşlılığın (fayda) kullanıma yönelik tutuma ve davranışsal niyete etkisini belirlemek amacıyla H₃ ve H₄ hipotezleri oluşturulmuştur.

H₃: Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamaları konusundaki kullanışlılık (fayda) algıları kullanıma yönelik tutumlarını pozitif yönde etkiler.

H₄: Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamaları konusundaki kullanışlılık (fayda) algıları davranışsal niyetlerini pozitif yönde etkiler.

2.1.3 Teknolojik Yenilikçilik

Yenilikçilik, bir bireyin ortaya çıkan yeni fikirlerin, süreçlerin, ürünlerin veya hizmetlerin üretilmesine, benimsenmesine ve uygulanmasına açık olma eğilimidir (Zaltman vd., 1973: 2; Hurley ve Hult, 1998: 44). Bireyin yeni fikirleri sistemin diğer üyelerine nazaran öncelikli olarak kabullenmesi ve mevcut teknolojilerin ötesine geçmedeki istekliliği yenilikçilik (Rogers, 2003: 22), bireyin teknolojik konulara yönelik olumlu ilgisi ise teknolojik yenilikçilik olarak ifade edilmektedir (Lumpkin ve Dess, 1996: 142). Bireyin yeni teknolojileri etkin bir şekilde öğrenerek yeni teknolojileri benimseme ve bu teknolojileri kullanmaya yönelik sarf edeceği fiziksel ve zihinsel çabaları içeren teknolojik yenilikçilik, özellikle bireyin teknolojik ürünleri anlayabilme, benimseme ve kullanma konusunda başkalarından daha yetkin olması, bu konularda başkalarına önerilerde bulunması ve bu teknolojileri kullanırken daha az zorluk yaşamasıdır (Ünlü ve Öcal, 2022: 21).

Bireyin sahip olabileceği teknolojik yenilikçilik özellikleri arasında yeni bir teknoloji fikir, süreç veya ürün/hizmet geliştirmesi, yeni teknolojileri takip etmesi, bu teknolojileri benimseyerek kullanması, bu teknolojileri kullanımı sonucunda problem çözme yetkinliğine sahip olması sayılabilir. Teknolojik yenilikçi kişisel özelliklere sahip bireyler sorunlar ile karşılaştığında teknolojik olarak çözüm yolları arayışına girerek fikirler geliştirirler, teknolojik gelişmeleri takip ederek bu teknolojileri kullanma konusunda isteklilik gösterirler. Ürettiği teknolojik çözüm yollarını kolaylıkla projeye dönüştürerek düşüncelerini iş ve sosyal çevresi ile paylaşırlar (Eren, 2010: 19).

Teknoloji Kabul Modelleri bireylerin yeni bir teknolojiyi kabullenme davranışının oluşmasındaki değişkenleri dikkate alsa da yeni bir teknolojinin kabullenilmesinde kişilik özelliklerinden yenilikçiliğin modele dahil edilmesi, bireyin yeni bir teknolojiyi kabullenmedeki rolünü ortaya koyarak bu sürecin daha iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır (Agarwal ve Prasad, 1998: 205; Seyhun

ve Kurtuldu, 2020: 607). Literatür incelendiğinde yenilikçilik değişkeninin Teknoloji Kabul Modeline dahil edilerek modelin genişletildiği çalışmalara rastlanılmaktadır (Kim ve Forsythe, 2008: 47; Aldas-Manzano vd., 2009; Kim vd., 2010; Wong vd., 2012: 24; Tan vd., 2014: 293; Natarajan vd., 2018: 83).

Literatür incelendiğinde Teknoloji Kabul Modeli çerçevesinde yenilikçilik değişkeninin algılanan kullanım kolaylığı (Kim vd., 2010: 317; Leong vd., 2013: 5613; Natarajan vd., 2017: 17; Yıldız, 2018: 92) ve davranışsal niyet (Kamarulzaman, 2007: 709; Aldas-Manzano vd., 2009: 750; Tan vd., 2014: 302; Natarajan vd., 2017: 17; Natarajan vd., 2018: 85) üzerinde pozitif etkisinin olduğunu gösteren sonuçların bulunduğu çalışmalara rastlanılmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kabulüne yönelik bu yönde çalışmanın yer almamasından hareketle teknolojik yenilikçiliğin, algılanan kullanım kolaylığına ve kullanıma yönelik davranışsal niyetlerine etkisini belirlemek için aşağıdaki H₅ ve H₆ hipotezleri oluşturulmuştur.

H₅: Muhasebe meslek mensuplarının teknolojik yenilikçilikleri dijital muhasebe uygulamalarına yönelik kullanım kolaylığı algılarını pozitif yönde etkiler.

H₆: Muhasebe meslek mensuplarının teknolojik yenilikçilikleri dijital muhasebe uygulamalarına yönelik davranışsal niyetlerini pozitif yönde etkiler.

2.1.4 Öz yeterlik

Bir davranışı yapabilme yeterliliği ile ilişkili olan öz yeterlik, bireyin bir davranışı gerçekleştirmesinde kendisine duyduğu güvenin ifadesidir (Taylor ve Todd, 1995a). Bilgi teknolojileri alanında bireyin yeni bir teknoloji ile karşılaştığında davranışsal niyetini ve kullanım davranışını açıklamada öz yeterlik belirleyici konumundan dolayı (Hwang ve Yi, 2002) aynı zamanda sistem kullanıcılarını motive ederek eğitim ve deneyim yoluyla arttırılabilir özelliğinden dolayı araştırmacıların ve bilgi sistemleri kullanıcılarının odak noktası haline gelmiştir. Bireylerin yüksek öz yeterlik özelliklerine sahip olması, yüksek düzeyde kullanım niyeti ve kullanımı sağlayarak, yeni bir sorunla karşılaştıklarında yetkinlik, bilgi birikimi ve becerilerine güvenerek, bu sorunların çözümü noktasında mücadele göstereceklerini ve bu sorunları çözmeye yönelik fikirlere sahip olacakları yönünde davranış gösterirler (Erdem, 2011: 60). Bireylerin öz yeterliğe sahip olmaları bireylerde yeni sistemin kullanımını kolay şekilde algılamalarına yol açabilir. Literatür incelendiğinde öz yeterliğin algılanan

kullanım kolaylığı (Venkatesh, 2000; Shih, 2006; Kwahk ve Lee, 2008; Chen ve Chen, 2011; Hwang ve Grant, 2011; Terzis ve Economides, 2011) üzerinde pozitif yönde etkisi olduğuna dair bulguların yer aldığı çalışmalara rastlanabilir.

Aynı zamanda bireylerin öz yeterliğe sahip olmaları sistem kullanımını kolay bularak kullanışlılık (fayda) konusunda bireylerde olumlu algısının oluşması beklenebilir. Literatür incelendiğinde özyeterliliğin algılanan kullanım kolaylığı yanında algılanan kullanışlılığı (fayda) pozitif yönde etkilediğine dair çalışmaların olduğu görülmektedir (Davis, 1989: 321; Shih, 2006; Kwahk ve Lee, 2008).

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kabulüne yönelik bu yönde çalışmanın yer almamasından hareketle öz yeterliğin, algılanan kullanım kolaylığına ve algılanan kullanışlılığa (fayda) etkilerini belirlemek ölçmek için aşağıdaki H₇ ve H₈ hipotezleri oluşturulmuştur.

H₇: Muhasebe meslek mensuplarının öz yeterlikleri dijital muhasebe uygulamalarına yönelik kullanım kolaylığı algılarını pozitif yönde etkiler.

H₈: Muhasebe meslek mensuplarının öz yeterlikleri dijital muhasebe uygulamalarına yönelik kullanışlılık (fayda) algılarını pozitif yönde etkiler.

2.1.5 Kullanıma Yönelik Tutum

Duygusal tepkilerden oluşan ve Teknoloji Kabul Modelinin önemli bir aşaması olan kullanıma yönelik tutum, bireyin yeni bir sistemi kolay olarak algılaması veya o sistemin çıktılarının kendisi için faydalı olarak değerlendirmesi sonucunda ortaya çıkar. Bu nedenle yeni bir sistemin kullanımına yönelik tutum, o sistemin çıktılarına ilişkin beklentilerden önemli derecede etkilenmektedir (Moore ve Benbasat, 1996).

Bireylerin belli davranışta bulunmasında mevcut tutumların ön koşul olduğunu ileri süren Fishbein ve Azjen (1975)'e göre tutum, bir davranış karşısında olumlu veya olumsuz olarak tepki gösterme eğilimi olmakla birlikte yeni bir sistemi kullanma ve kullanmaya yönelik niyeti belirleyen önemli bir değişkendir (Ma vd., 2005). Cheng vd. (2006) yaptıkları çalışmalarında tutumun bireylerin davranışsal niyet düzeylerini artırmada belirleyici konumunda olduğunu ve tutumun yeni bir sistemin kullanım niyetini olumlu bir şekilde etkilediği bulgusuna ulaşmışlardır. Bireylerin belirli bir davranışı gerçekleştirmesinde rol oynayan niyet, kullanıma yönelik tutum tarafından önemli derecede etkilenmektedir (Özer ve Yılmaz, 2010). Aynı zamanda bir sisteme yönelik tutumun olumlu ya da olumsuz şekilde olması, davranışsal niyeti üzerinde de aynı yönde etkiye sahip olmaktadır. Eğer belirli yeni

bir sistem hakkında bireyin tutumu olumlu ise, göstereceği davranışsal niyetinde de olumlu olması beklenmektedir. Bireyin yeni bir teknoloji ürününün kullanımına yönelik davranışsal niyeti, belirli bir ürünü daha önceden bilen bireyin ürünü kullanma isteğinin derecesinin ifadesidir (Tzou ve Lu, 2009).

Buradan hareketle muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kabulüne yönelik tutumlarının davranışsal niyet üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla H₉ hipotezi geliştirilmiştir.

H₉: Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kullanmaya yönelik tutumları davranışsal niyetlerini pozitif yönde etkiler.

2.1.6 Davranışsal Niyet

Niyet, bireyin bir davranışı gerçekleştirmedeki isteklerinin ve göstereceği çabalarının neticesidir. Özellikle araştırmacılar tarafından bireylerin niyetlerinin belirlenmesinde kişisel normun ve belirli bir yönde davranışta bulunulup bulunulmamasında etkili olduğu sıklıkla tartışma konusu olmuştur (Fishbein ve Azjen, 1975; Azjen, 1988). Bir eylemin ortaya çıkmasında en önemli unsur olan davranışsal niyet, bu eylemin gerçekleşmesindeki zihinsel süreçlerin ifadesidir. Bireyin belirli bir eylemi gerçekleştirmeye yönelik eğilimini içeren davranışsal niyetler, aynı zamanda bireyleri belirli bir hedef doğrultusunda olası bir eylemi bilinçli bir şekilde gerçekleştirmeyi amaçladıklarını ifade eder. Davranışsal niyetler, bireyleri belirli eylemlere yönelten talimatlar olup, bu eylemlerle ilgili kararların yönünü ve yoğunluğunu kapsamaktadır. Kişilerin niyetleri, belirli bir eylemin gerçekleşmesinde temel bir role sahip olup, bu eylemi etkileyen faktörleri içermektedir. (Erdoğan, 2020: 38-39).

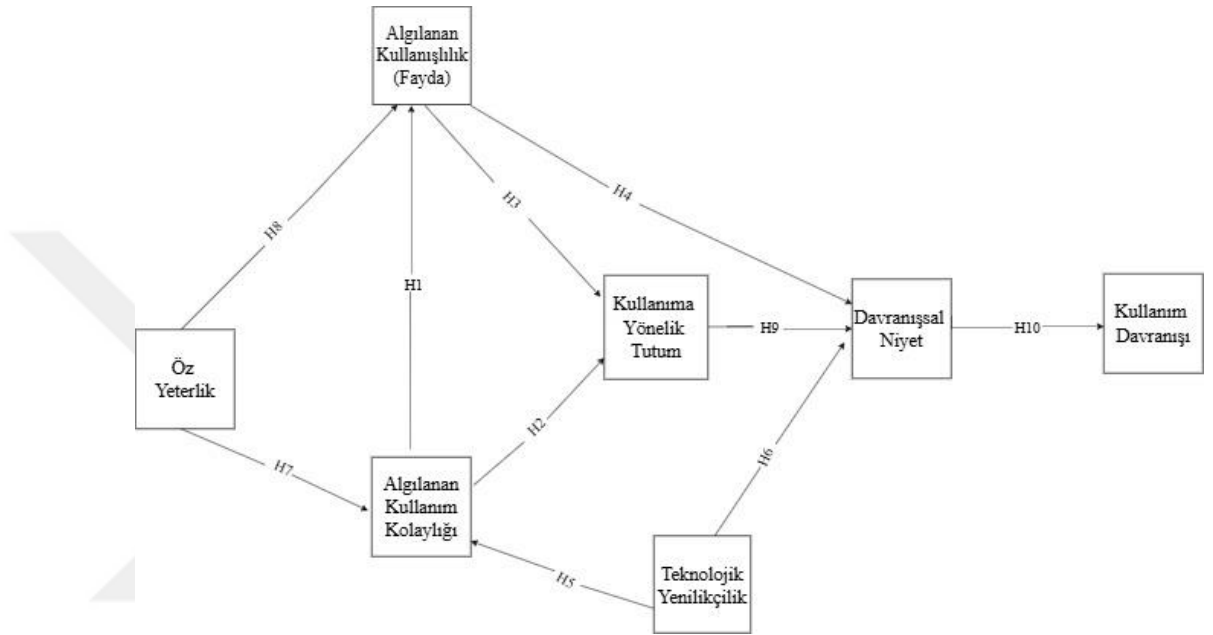
Bireyin bir davranışı gerçekleştirme olasılığı olan (Fishbein ve Ajzen, 1975: 288) davranışsal niyet, TKM’nde algılanan kullanışlılık (fayda) ve kullanıma yönelik tutumdan etkilenmekte olup bir davranışın ana belirleyicisi durumundadır. (Davis vd., 1989: 995-997). Literatür incelendiğinde bireylerin davranışsal niyetleri ile kullanım davranışları arasında istatistiki olarak anlamlı ve yüksek düzeyde ilişki olduğuna ve kullanım davranışı üzerinde istatistiki ve pozitif yönde etkisinin olduğu çalışmaların olduğu görülmektedir (Davis vd., 1989: 992; Moon ve Kim, 2001: 226; Chen, vd., 2002: 714; Groß, 2015: 225).

Literatürden hareketle muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kabulüne yönelik davranışsal niyetlerinin dijital muhasebe

uygulamalarının kullanımına yönelik davranış etkisini ortaya koymak amacıyla H₁₀ hipotezi geliştirilmiştir.

H₁₀: Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamaları konusundaki davranışsal niyetleri kullanım davranışını pozitif yönde etkiler.

Araştırmanın amacına uygun olarak oluşturulan model, Şekil 5.1'deki gibidir.

Şekil 2.1. Araştırma Modeli

2.2 Ölçeklerin Oluşturulması

Bu araştırmada Türkiye’de bağımlı veya bağımsız şekilde çalışan ve TÜRMOB üyesi SM, SMMM ve YMM unvanlarına sahip muhasebe meslek mensupları ve mesleki stajyerler ile özel sektördeki firmaların muhasebe bölümlerinde çalışan ruhsatsız muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kabullerinin Teknoloji Kabul Modeli çerçevesinde ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu araştırma, nicel araştırma yöntemini içermekte ve tarama modeli² kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler, iki kısımdan oluşan bir anket formu yardımıyla toplanmıştır. Anketin ilk kısmında muhasebe meslek mensuplarının cinsiyet, medeni durum, yaş aralığı, mesleki unvan, eğitim düzeyi,

² Tarama modeli, bir durum veya olayı olduğu gibi, herhangi bir müdahalede bulunmadan gözlemleyerek ve tanımlayarak inceleyen bir araştırma yöntemidir (Karasar, 2012).

Çalışma şekli ve mesleki deneyim durumlarına ilişkin "kategorik sorular" bulunmaktadır. İkinci kısımda ise muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kabullerini etkileyen faktörler olarak kullanım kolaylıklarına, kullanışlılığına (fayda), kullanıma yönelik tutumlarına, teknolojik yenilikçiliklerine, öz yeterliklerine, davranış niyetlerine ve kullanım davranışlarına yönelik algılarını ölçmek amacıyla literatürden uyarlanan 27 adet "5'li Likert tipi ölçek ifadeleri" bulunmaktadır. Araştırma kapsamından yararlanılan ölçekler ve kaynakları aşağıdaki Tablo 5.1'de verilmiştir.

Tablo 2.1. Değişkenler ve Ölçeklerin Oluşturulmasında Yararlanılan Kaynaklar

Ölçek Adı	İfade Sayısı	Ölçeğin Oluşturulmasında Yararlanılan Kaynaklar
Algılanan Kullanım Kolaylığı	5	Ölçeğin ilk 2 ifadesi Davis (1989), 3. ve 4.ifadeleri Ursavaş vd (2014) ve 5.ifadesi ise Venkatesh ve Bala (2008)'nin çalışmalarından yararlanılarak uyarlanmıştır.
Algılanan Kullanışlılık	5	Ölçeğin ifadeleri Venkatesh ve Bala (2008); Ursavaş vd (2014)'nin çalışmalarından yararlanılarak uyarlanmıştır.
Kullanıma Yönelik Tutum	4	Dört ifadeden oluşan ölçek Ursavaş vd. (2014)'den çalışmalarından yararlanılarak uyarlanmıştır.
Davranış Niyeti	4	Ölçeğin ifadeleri Venkatesh ve Bala (2008); Özer vd. (2010); Ursavaş vd (2014)'ın çalışmalarından yararlanılarak uyarlanmıştır.
Kullanım Davranışı	2	Ölçeğin ifadeleri Özer vd. (2010)'in çalışmalarından yararlanılarak uyarlanmıştır.
Teknolojik Yenilikçilik	4	Ölçeğin ifadeleri Parasuraman ve Colby (2015) ölçeklerinden yararlanılarak uyarlanmıştır.
Özyeterlilik	3	Ölçeğin ifadeleri Ursavaş vd (2014)'nin çalışmalarından yararlanılarak uyarlanmıştır.

2.3 Verilerin Toplanması

Türkiye’de bağımlı veya bağımsız şekilde çalışan ve Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) üyesi Serbest Muhasebeci (SM), Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavir (YMM) unvanlarına sahip muhasebe meslek mensupları ve mesleki stajyerler ile özel sektördeki firmaların muhasebe bölümlerinde çalışan ruhsatsız muhasebe meslek mensupları araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırma, anket yöntemi ile katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nicel bir çalışma olduğundan dolayı gerekli izin için Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Etik Kurulu'na başvuru yapılmış ve Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 07.05.2023 tarih ve 2023/04 sayılı kararla etik kurul onayı alınmıştır. Araştırma modelinin test edilmesinde kullanılan veri seti, 01.07.2023 ile 01.07.2024 tarihleri aralığında kolayda örnekleme yöntemi³ kullanılarak internet aracılığıyla Google Forms üzerinden muhasebe meslek mensuplarına uygulanan anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmanın uygulama zaman aralığındaki muhasebe meslek mensuplarının geçici vergi dönemlerinin yer alması, KDV ve muhtasar beyanname dönemlerindeki yoğunlukları nedeniyle Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir ruhsatına sahip 288, mesleki stajyer ile özel sektörde muhasebe departmanlarında muhasebe çalışanı ve yöneticisi pozisyonundaki 140 muhasebe meslek mensubundan oluşan toplam 428 anketi doldurarak araştırmaya katılmıştır. Bu sebeple araştırmanın bulguları bu kısıtlar dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlilikleri için doğrulayıcı faktör analizi ve güvenilirlikleri için Cronbach Alpha güvenilirlik analizlerinden faydalanılmıştır. Katılımcıların cinsiyet, medeni durumu, yaş aralığı, mesleki unvanı, eğitim seviyesi gibi demografik özelliklerini belirlemek için frekans analizi kullanılmıştır. Modeldeki algılanan kullanım kolaylığının algılanan kullanışlılık (fayda) ve kullanıma yönelik tutum; algılanan kullanışlılığın (fayda) kullanıma yönelik tutum ve davranışsal niyet; teknolojik yenilikçiliğin algılanan kullanım kolaylığı ve davranışsal niyet; öz yeterliliğin algılanan kullanım kolaylığı ve algılanan kullanışlılık (fayda); kullanıma yönelik tutumun davranışsal niyet ve

³ Kolayda örnekleme veya uygunluk örneklemesi olarak da bilinen bu yöntem, araştırmacının ulaşması en kolay olan bireyleri örneklem olarak seçmesidir. Bu, genellikle araştırmacının çevresindeki insanlar, öğrencileri, gönüllüler veya bir etkinliğe katılan kişiler olabilir.

davranışsal niyetin ise kullanım davranışı üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kabullerine yönelik algılarının ölçümü ise SmartPLS4 programı kullanılarak Yapısal Eşitlik Modellemesi analizi ile gerçekleştirilmiştir.

3 BULGULAR

3.1 Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

Araştırma kapsamındaki katılımcıların demografik özelliklerine yönelik bulgular Tablo 6.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

Özellikler	Frekans	%
Cinsiyet		
Erkek	222	51,9
Kadın	206	48,1
Toplam	428	100
Medeni Durum		
Bekar	156	36,4
Evli	272	63,6
Toplam	428	100
Yaş Aralığı		
25 yaş altı	40	9,3
25- 34 yaş arası	106	24,8
35- 44 yaş arası	123	28,7
45- 54 yaş arası	112	26,2
55 yaş üzeri	47	11,0
Toplam	428	100
Mesleki Unvan		
Serbest Muhasebeci (SM)	23	5,4
Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM)	245	57,2
Yeminli Mali Müşavir (YMM)	20	4,7
SMMM Stajyeri (Mesleki Stajyer)	54	12,6
Muhasebe Çalışanı ve/veya Yöneticisi (Ruhsatsız)	86	20,1
Toplam	428	100
Öğrenim Düzeyi		
Lise	20	4,7
Ön Lisans	73	17,0
Lisans	255	59,6
Lisansüstü	80	18,7
Toplam	428	100
Çalışma Şekli		
Bağımlı	220	51,4
Bağımsız	208	48,6
Toplam	428	100
Mesleki Deneyim Süresi		
1 yıldan az	51	11,9
1- 10 yıl arası	117	27,3
11- 20 yıl arası	134	31,3
21- 30 yıl arası	83	19,4
30 yıl üzeri	43	10,0
Toplam	428	100

Araştırma kapsamındaki katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların %51,9'unun (222 kişi) erkek, %48,1'inin (206 kişi) kadın oldukları görülmektedir. %36,4'ünün (156 kişi) bekar, %63,6'sının (272 kişi) evli olan katılımcıların, %9,3'ünün (40 kişi) 25 yaş altı, %24,8'inin (106 kişi) 25-34 yaş arası, %28,7'sinin (123 kişi) 35-44 yaş arası, 26,2'sinin (112 kişi) 45-54 yaş arası ve 11,0'inin (47 kişi) 55 yaş üzerinde yaş dağılımına sahiptirler. Meslek unvanları dikkate alındığında %57,2 (245 kişi) ile Serbest Muhasebeci Mali Müşavir katılımcılarının en yüksek sayıya, %5,4 (23 kişi) ile de Serbest Muhasebeci katılımcıların en düşük sayıya sahip oldukları görülmektedir. %59,6'sının (255 kişi) lisans mezunu olan katılımcıların %51,4'ünün (220 kişi) bağımlı, %46,8'inin (208 kişi) bağımlı şekilde çalıştıklarını ifade etmişlerdir. En yüksek deneyim süresine sahip katılımcıların %31,3 (134 kişi) ile 11-20 yıl arası deneyim süresine, sonrasında ise %27,3 (117 kişi) 1-10 yıl arası deneyim süresine sahip oldukları göze çarpmaktadır.

3.2 Değişken ve İfadelere İlişkin Temel İstatistikler

Araştırma kapsamında araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kabullerine ilişkin değişken ve ifadelerin temel istatistiklerine ait bulgular Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Değişken ve İfadelere İlişkin Temel İstatistikler

Değişkenler ve İfadeleri	X ²	S.S	Çarpıklık	Basıklık
Algılanan Kullanışlılık (AK)	3,88	1,072	-,928	,118
AK1- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak işimde verimliliğimi artırır.	3,94	1,220	-1.019	-,005
AK2- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak iş performansımı artırır.	3,81	1,170	-,862	-,273
AK3- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak işteki etkinliğimi artırır.	3,86	1,206	-,890	-,294
AK4- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak işimi kolaylaştırır.	3,89	1,212	-,963	-,168
AK5- Genel olarak, dijital muhasebe uygulamalarını işimde faydalı buluyorum.	3,91	1,314	-,964	-,092
Algılanan Kullanım Kolaylığı (AKK)	3,66	1,020	-,673	-,129
AKK1- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmayı öğrenmek benim için kolaydır.	3,74	1,234	-,835	-,236
AKK2- Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımı açık ve anlaşılırdır.	3,58	1,234	-,580	-,536
AKK3- Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımı, benim için kolaydır.	3,64	1,233	-,610	-,516
AKK4- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanabilecek beceriye sahip olmak, benim için kolaydır.	3,82	1,270	-,849	-,280
AKK5- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak çok fazla zihinsel çabamı gerektirmiyor.	3,53	1,216	-,487	-,900
Davranışsal Niyet (DN)	3,85	1,065	-,895	,058
DN1- Dijital muhasebe uygulamalarını sıklıkla kullanacağımı düşünüyorum.	3,84	1,218	-,828	-,340

Tablo 3.2.(devam). Değişken ve İfadelere İlişkin Temel İstatistikler

DN2- Gelecekte işimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmayı planlıyorum.	3,87	1,217	-,939	-,108
DN3- Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımını, meslektaşlarıma ısrarla tavsiye edeceğim.	3,79	1,246	-,830	-,290
DN4- Bundan sonra da mesleğimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmaya gayret edeceğim.	3,89	1,185	-,949	-,002
Kullanım Davranışı (KD)	3,82	1,087	-,785	-,106
KD1- Dijital muhasebe uygulamalarını sıklıkla kullanırım..	3,87	1,202	-,875	-,092
KD2- Dijital muhasebe uygulamalarını her gün çok sık olarak kullanırım.	3,79	1,178	-,862	-,145
Kullanıma Yönelik Tutum (KYT)	3,74	1,044	-,713	-,268
KYT1- İşlerimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak işimi daha eğlenceli ve ilginç yapıyor.	3,62	1,217	-,578	-,600
KYT2- Mesleğimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak beni mutlu ediyor.	3,79	1,201	-,768	-,366
KYT3- İşlerimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak oldukça iyi bir fikirdir.	3,79	1,273	-,788	-,514
KYT4- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanarak işlerimi yapmak hoşuma gidiyor.	3,76	1,222	-,744	-,429
Teknolojik Yenilikçilik (TY)	3,65	1,005	-,649	-,150
TY1- Meslektaşlarım yeni teknolojiler hakkında tavsiyelerime başvurur.	3,59	1,274	-,588	-,705
TY2- Yeni bir teknoloji ortaya çıktığında, meslektaşlarım arasında genellikle ilk edinenlerden olurum.	3,61	1,213	-,565	-,582
TY3- Yeni yüksek teknoloji ürünleri ve hizmetleri genellikle başkalarından yardım almadan çözebilirim.	3,63	1,166	-,507	-,582
TY4- İlgi alanıma giren en son teknolojik gelişmeleri takip ederim.	3,77	1,161	-,719	-,387
Özyeterlilik (ÖYT)	3,88	1,054	-,987	,268
ÖY1- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanabilecek bilgi ve beceriye sahibim.	3,78	1,215	-,867	-,212
ÖY2- Bir kişi, bir kere bana nasıl yapıldığını gösterirse, işimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanabilirim.	3,97	1,155	-,992	,071
ÖY3- Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımı konusunda kendime güveniyorum.	3,90	1,217	-,990	,036

Tablo 3.2’de yer alan temel istatistik değerleri incelendiğinde tüm değişkenlerin ortalama değerlerinin “katılıyorum” ifadesine karşılık gelen 4 değerine yakın olduğu; en yüksek değer ise 3,88 ortalama değeri ile algılanan kullanışlılık (fayda) ve öz yeterlik değişkenlerine ait olduğu görülmektedir.

Verilerin normal dağılıma sahip olduğunun kabul edilebilmesi için hesaplanan çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Tablo 3.2’deki verilere ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olduğu ve normal dağılım şartını sağladığı görülmektedir.

3.3 Ölçüm Modeli Analizi Sonuçları

Araştırma modelinin güvenilirliği, geçerliliği ve hipotezlerin testleri için varyans temelli Kısmi En Küçük Kareler-Yapısal Eşitlik Modeli (PLS-SEM) analizi SmartPLS4 programı yardımıyla gerçekleştirilmiştir. PLS-SEM yönteminin tercih edilmesinin nedenleri arasında yöntemin kovaryans temelli yapısal eşitlik

modelleme (YEM) yöntemlerine göre karmaşık araştırma problemlerini tek bir süreçte, sistematik bir şekilde değerlendirmesi (Anderson ve Gerbing, 1988: 411); verilerin normallik varsayımını göz önünde bulundurmaması, örneklem büyüklüğünün düşük olması durumunda bile istatistiksel gücünün daha yüksek olması gibi üstünlükler (Sarstedt vd., 2017: 11-14) sağlaması gelmektedir.

PLS-SEM yönteminde; modelin yapı güvenirliğinden iç tutarlılık güvenirliğinin ölçülmesinde Cronbach's Alpha katsayısı, birleşik güvenirliğin ölçülmesinde ise CR (Composite Reliability) katsayısı kriter olarak kullanılmaktadır. Modelin yakınsama geçerliliği hesaplanan AVE değerleri; ayrıştırma geçerliliği ise korelasyon katsayıları dikkate alınarak değerlendirilmektedir (Dülgeroğlu, 2017: 59-60; Başol, 2018: 79-81).

Fornell ve Larcker (1981) ile Hair vd. (2006), modelin güvenirliğinin sağlanması için ölçek ifadelerine ait faktör yük değerlerinin 0,50 değerinden; iç tutarlılık güvenirliğinin sağlanması için değişkenlere ait Cronbach's Alpha ve birleşik güvenirliğinin sağlanması için ise değişkenlere ait CR (Composite Reliability) katsayılarının da 0,70 değerinden büyük olmasını kriter olarak kabul etmektedirler. Gerçekleştirilen analizler neticesinde modele ilişkin ortaya çıkan ölçüm sonuçları Tablo 6.3'te verilmiştir.

Tablo 3.3. Model Ölçüm Sonuçları

Değişkenler ve İfadeleri			
Algılanan Kullanışlılık (AK)	Faktör Yüğü	α	CR
AK1- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak işimde verimliliğimi artırır.	0,846	0,917	0,938
AK2- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak iş performansımı artırır.	0,888		
AK3- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak işteki etkinliğimi artırır.	0,861		
AK4- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak işimi kolaylaştırır.	0,865		
AK5- Genel olarak, dijital muhasebe uygulamalarını işimde faydalı buluyorum.	0,872		
Algılanan Kullanım Kolaylığı (AKK)	Faktör Yüğü	α	CR
AKK1- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmayı öğrenmek benim için kolaydır.	0,869	0,890	0,919
AKK2- Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımı açık ve anlaşılırdır.	0,823		
AKK3- Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımı, benim için kolaydır.	0,886		
AKK4- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanabilecek beceriye sahip olmak, benim için kolaydır.	0,830		
AKK5- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak çok fazla zihinsel çabamı gerektirmiyor.	0,756		
Davranışsal Niyet (DN)	Faktör Yüğü	α	CR
DN1- Dijital muhasebe uygulamalarını sıklıkla kullanacağımı düşünüyorum.	0,872	0,898	0,929
DN2- Gelecekte işimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmayı planlıyorum.	0,890		
DN3- Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımını, meslektaşlarıma ısrarla tavsiye edeceğim.	0,880		

Tablo 3.3.(devam). Model Ölçüm Sonuçları

DN4- Bundan sonra da mesleğimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmaya gayret edeceğim.	0,859		
Kullanım Davranışı (KD)	Faktör Yüğü	α	CR
KD1- Dijital muhasebe uygulamalarını sıklıkla kullanırım.	0,921	0,800	0,909
KD2- Dijital muhasebe uygulamalarını her gün çok sık olarak kullanırım.	0,904		
Kullanıma Yönelik Tutum (KYT)	Faktör Yüğü	α	CR
KYT1- İşlerimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak işimi daha eğlenceli ve ilginç yapıyor.	0,790	0,871	0,912
KYT2- Mesleğimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak beni mutlu ediyor.	0,878		
KYT3- İşlerimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak oldukça iyi bir fikirdir.	0,874		
KYT4- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanarak işlerimi yapmak hoşuma gidiyor.	0,854		
Teknolojik Yenilikçilik (TY)	Faktör Yüğü	α	CR
TY1- Meslektaşlarım yeni teknolojiler hakkında tavsiyelerime başvurur.	0,786	0,855	0,902
TY2- Yeni bir teknoloji ortaya çıktığında, meslektaşlarım arasında genellikle ilk edinenlerden olurum.	0,854		
TY3- Yeni yüksek teknoloji ürünleri ve hizmetleri genellikle başkalarından yardım almadan çözebilirim.	0,868		
TY4- İlgi alanıma giren en son teknolojik gelişmeleri takip ederim.	0,831		
Öz yeterlik (ÖYT)	Faktör Yüğü	α	CR
ÖY1- Dijital muhasebe uygulamalarını kullanabilecek bilgi ve beceriye sahibim.	0,865	0,856	0,912
ÖY2- Bir kişi, bir kere bana nasıl yapıldığını gösterirse, işimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanabilirim.	0,887		
ÖY3- Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımı konusunda kendime güveniyorum.	0,890		

Tablo 3.3'teki sonuçlar değerlendirildiğinde, ölçeklerde yer alan ifadelere ait faktör yük değerlerinin 0,50 değerinden büyük olmasının yapı güvenirliğinin; değişkenlere ait Cronbach's Alpha (α) değerlerinin 0,70 değerinden büyük olmasının iç tutarlılık güvenirliğinin; CR katsayı değerlerinin 0,70 değerinden büyük olmasının ise birleşik güvenirliliğinin sağlandığını göstermektedir.

Modelde her bir değişkene ait ortalama açıklanan varyans (AVE) değerinin 0,50 değerinden büyük olmasının yakınsama geçerliliğinin (Bagozzi ve Yi, 1988: 80), değişkenlerin AVE değerlerinin karekökünün, bulundukları sütundaki değişkenlerin korelasyon değerlerinden yüksek olmasının da Fornell-Larcker kriterine göre ayrıştırma geçerliliğinin sağlandığını (Nascimento ve Silva Macedo, 2016: 295; Hair vd., 2017: 139) göstermektedir. Modelinin yakınsama ve ayrıştırma geçerliliği için gerçekleştirilen analizlerin bulguları Tablo 3.4.'te verilmiştir.

Tablo 3.4. Yakınsama ve Fornell- Larcker Ayrıştırma Geçerlilik Sonuçları

Değişkenler	Yakınsama Geçerliliği	Ayrıştırma Geçerliliği						
	AVE	AK	AKK	DN	KD	KYT	TY	ÖYT
AKK	0,696	0,834						
AK	0,750	0,791	0,866					
DN	0,766	0,776	0,853	0,875				
KD	0,833	0,754	0,777	0,785	0,913			
KYT	0,722	0,774	0,804	0,813	0,775	0,850		
TY	0,697	0,769	0,670	0,694	0,700	0,752	0,835	
ÖYT	0,776	0,813	0,830	0,799	0,749	0,761	0,736	0,881

*N= 428 için korelasyon değerleri * 0,05 ve ** 0,01 seviyesinde anlamlıdır. AKK: Algılanan Kullanım Kolaylığını; AK: Algılanan Kullanışlılığı; DN: Davranışsal Niyeti; KYT: Kullanıma Yönelik Tutumu; TY: Teknolojik Yenilikçiliği; ÖYT: Öz yeterliği ve KD: Kullanım Davranışını ifade eder*

Tablo 3.4. incelendiğinde, algılanan kullanım kolaylığı değişkeni için 0.696, algılanan kullanılabilirlik (fayda) değişkeni için 0.750, davranışsal niyet değişkeni için 0.766, kullanım davranışı değişkeni için 0.833, kullanıma yönelik tutum değişkeni için 0.722, teknolojik yenilikçilik değişkeni için 0.698 ve öz yeterlik değişkeni için 0.776 olarak hesaplanan AVE değerlerinin 0.50'nin üzerinde olması yakınsama geçerliliğinin sağlandığını göstermektedir. Ayrıca, Tablo 3.4'teki her bir değişkenin AVE değerinin karekökünün, aynı sütunda yer alan diğer değişkenlerin korelasyon değerlerinden yüksek olması, ayrıştırma geçerliliğinin de sağlandığını ortaya koymaktadır.

3.4 Korelasyon Analizi

Araştırma modelinde yer alan değişkenler arasındaki ikili ilişkileri ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen Pearson korelasyon analizine sonuçlarını gösteren korelasyon değerleri Tablo 3.5'te verilmiştir.

Tablo 3.5. Değişkenlere Ait Korelasyon Değerleri

Değişkenler	AKK	AK	DN	KYT	TY	ÖYT	KD
AKK	1,00						
AK	,785**	1,00					
DN	,761**	,853**	1,00				
KYT	,775**	,804**	,813**	1,00			
TY	,770**	,665**	,688**	,750**	1,00		
ÖYT	,807**	,830**	,799**	,762**	,733**	1,00	
KD	,754**	,776**	,783**	,774**	,698**	,749**	1,00

*N= 428 için korelasyon değerleri * 0,05 ve ** 0,01 seviyesinde anlamlıdır. AKK: Algılanan Kullanım Kolaylığını; AK: Algılanan Kullanışlılığı; DN: Davranışsal Niyeti; KYT: Kullanıma Yönelik Tutumu; TY: Teknolojik Yenilikçiliği; ÖYT: Öz yeterliği ve KD: Kullanım Davranışını ifade eder*

Tablo 3.5'te yer alan korelasyon değerleri incelendiğinde kullanım davranışı değişkeni ile algılanan kullanım kolaylığı ($r: 0,754; p<0,01$), algılanan kullanışlılık ($r: 0,776; p<0,01$), davranışsal niyet ($r: 0,783; p<0,01$), kullanıma yönelik tutum ($r: 0,774; p<0,01$), teknolojik yenilikçilik ($r: 0,698; p<0,01$) ve öz yeterlik ($r: 0,749; p<0,01$) değişkenleri arasında istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişkilerin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda davranışsal niyet değişkeni ile kullanıma yönelik tutum ($r: 0,813; p<0,01$), teknolojik yenilikçilik ($r: 0,688; p<0,01$) ve öz yeterlik arasında; kullanıma yönelik tutum değişkeni ile teknolojik yenilikçilik ($r: 0,750; p<0,01$) ve öz yeterlik ($r: 0,762; p<0,01$) değişkenleri arasında da istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişkilerin olduğu görülmektedir.

3.5 Araştırma Modeli Analizi Sonuçları

Araştırmada dijital muhasebe uygulamalarının muhasebe meslek mensupları tarafından benimsenmesini etkileyen unsurları ve bu unsurlar arasındaki ilişkileri Teknoloji Kabul Modeline dayalı olarak belirlemek amacıyla SmartPLS yapısal eşitlik modellemesi ile yol analizi gerçekleştirilmiştir. Modelin verilere uyumunu değerlendirmek için elde edilen uyum indeksi değerleri aşağıdaki Tablo 3.6.'da verilmiştir.

Tablo 3.6. Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Uyum İndeks Değerleri

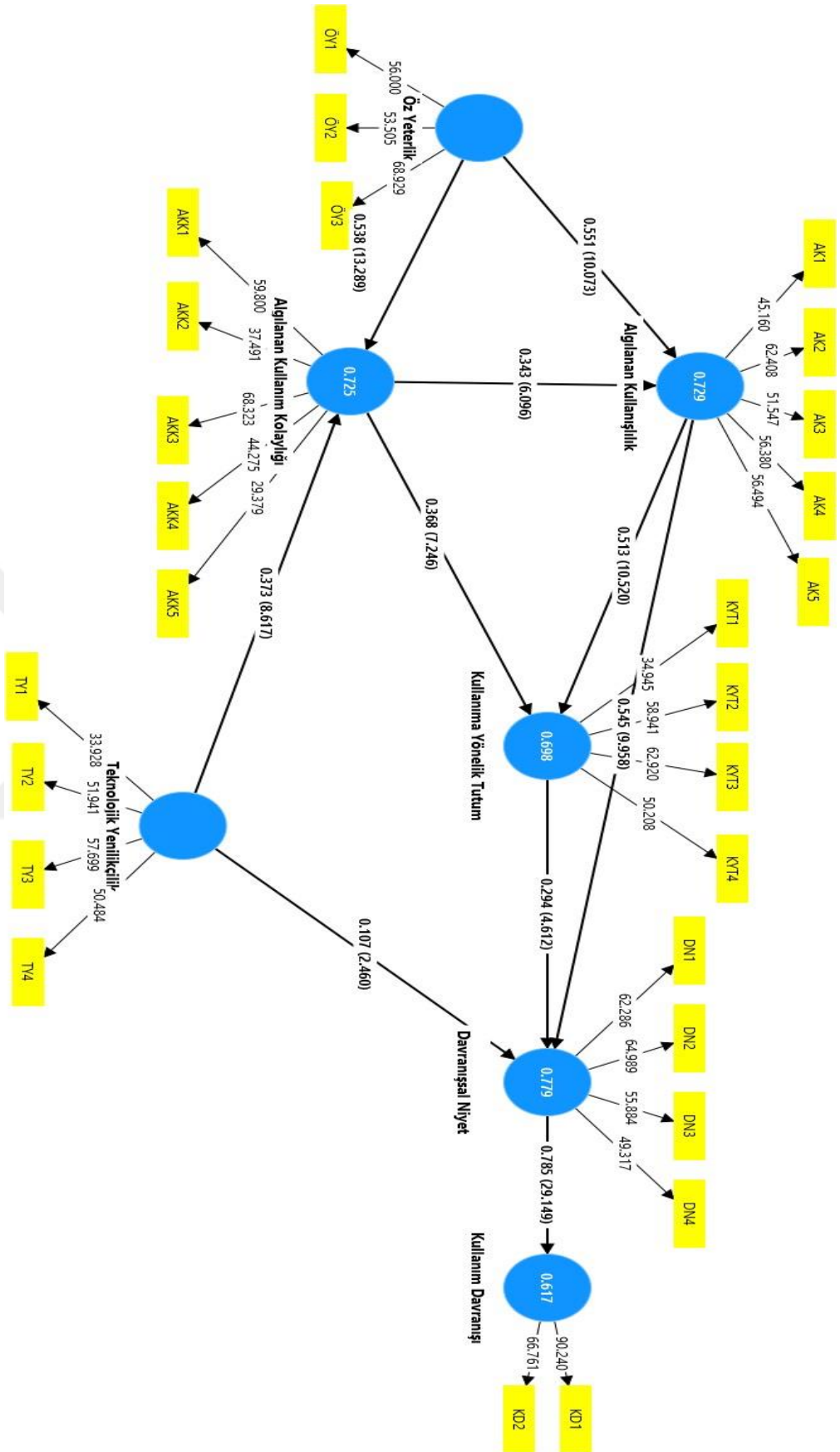
Uyum İndeksi	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Mevcut Durum	Sonuç
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 3$	2,155	Kabul edilebilir Uyum
SRMR	$.00 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq .10$	0,067	Kabul edilebilir Uyum
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1.00$	$0.90 \leq NFI \leq 0.95$	0,797	Düşük Uyum

Literatürde χ^2/sd oranının 2 ile 5 arasında olması, NFI değerinin (Normlaştırılmış uyum indeksi) 0,95 veya daha fazla olması ve SRMR değerinin (standardize edilmiş kök ortalama kare hatasının karekökü) 0,05 veya daha az olması modelin veriye iyi uyum sağladığının göstergesidir (Çokluk vd., 2010; Schumacher ve Lomax, 2010; Brown, 2015; Kline, 2016).

Tablo 3.6.'da model veri uyumu için elde edilen uyum indeksi değerleri, NFI değeri dışında araştırma modelinin araştırmadan elde edilen verilerle kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir.

Model için oluşturulan hipotezler Kısmi En Küçük Kareler-Yapısal Eşitlik Modeli (PLS-SEM) ile test edilmiştir. Modelin değerlendirilmesinde R^2 , β ve t değerleri göz önünde bulundurulmuştur. Modelin etkisinin büyüklüğünü incelemek için f^2 değeri kullanılmıştır. Yol katsayılarının anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yeniden örnekleme yöntemi (bootstrapping) ile t -istatistik değerleri hesaplanmıştır (Hair vd., 2011: 145-148; Henseler vd., 2009: 305). Modeldeki değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla PLS analizi ile yapılan Yapısal Eşitlik Modeli analizinin bulguları Şekil 3.1.'de sunulmuştur.

Şekil 3.1. Yapısal (Outer) Modeli Bootstrapping Prosedürü

Dijital muhasebe uygulamalarını muhasebe meslek mensuplarının kabulleri konusunda algılanan kullanım kolaylığının algılanan kullanışlılık ve kullanıma yönelik tutum; algılanan kullanışlılığın kullanıma yönelik tutum ve davranışsal niyet; teknolojik yenilikçiliğin algılanan kullanım kolaylığı ve davranışsal niyet; öz yeterliliğin algılanan kullanım kolaylığı ve algılanan kullanışlılık; kullanıma yönelik tutumun davranışsal niyet ve davranışsal niyetin kullanım davranışı üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla oluşturulan hipotezlerin SmartPLS4 programı ile yapılan testler neticesinde elde edilen analiz sonuçlarına Tablo 3.7.'de yer verilmiştir. Hipotez testlerinin sonuçları standart sapma, t ve p değerleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Tablo 3.7. Hipotez Testlerinin Sonuçları

H	Yollar	Yol Katsayısı	Standart Sapma	t değeri	p değeri	Sonuç
1	AKK → AK	$\beta: 0,343$	0,056	6,096	0,000**	Desteklendi
2	AKK → KYT	$\beta: 0,368$	0,051	7,246	0,000**	Desteklendi
3	AK → KYT	$\beta: 0,513$	0,049	10,520	0,000**	Desteklendi
4	AK → DN	$\beta: 0,545$	0,055	9,958	0,000**	Desteklendi
5	TY → AKK	$\beta: 0,373$	0,043	8,617	0,000**	Desteklendi
6	TY → DN	$\beta: 0,107$	0,044	2,460	0,014*	Desteklendi
7	ÖYT → AKK	$\beta: 0,538$	0,040	13,289	0,001**	Desteklendi
8	ÖYT → AK	$\beta: 0,551$	0,055	10,073	0,000**	Desteklendi
9	KYT → DN	$\beta: 0,294$	0,064	4,612	0,000**	Desteklendi
10	DN → KD	$\beta: 0,785$	0,027	29,149	0,000**	Desteklendi

H: Hipotezleri; **AKK:** Algılanan Kullanım Kolaylığını; **AK:** Algılanan Kullanışlılığı; **DN:** Davranışsal Niyeti; **KYT:** Kullanıma Yönelik Tutumu; **TY:** Teknolojik Yenilikçiliği; **ÖYT:** Öz yeterliği ve **KD:** Kullanım Davranışını ifade eder.

Tablo 3.7.'deki analiz bulguları, katılımcıların dijital muhasebe uygulamalarına ilişkin algılanan kullanım kolaylığının algılanan kullanışlılık (fayda) ($\beta=0,343$; $t= 6,096$; $p <0.01$) ve kullanıma yönelik tutum ($\beta=0,368$; $t= 7,246$; $p <0.01$) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkilerinin olduğunu göstermektedir. H_1 ve H_2 hipotezlerinin desteklenmesini gerektiren bu sonuçlar “muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarının kullanımını kolay olarak algıladıkça, bu uygulamaları kendilerine kullanışlı(faydalı) olarak kabul edebilecekleri ve kullanmaya yönelik tutum oluşturabilecekleri” anlamına gelmektedir.

Tablo 3.7.'deki analiz bulgularına göre katılımcıların dijital muhasebe uygulamalarına ilişkin algılanan kullanışlılığın (faydanın) kullanıma yönelik tutum

($\beta=0,513$; $t=10,52$; $p<0.01$) ve davranışsal niyet ($\beta=0,545$; $t=9,958$; $p<0.01$) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde etkilerinin olduğu görülmektedir. Bu bulgular H_3 ve H_4 hipotezlerinin desteklendiğini gerektirmektedir. Bu durum “muhasabe meslek mensuplarının dijital muhasabe uygulamalarının kullanımını kullanışlı (faydalı) ve kolay olarak algıladıklarında, bu uygulamaları kullanma yönünde tutum ve niyet davranışı oluşturabilecekleri” anlamına gelmektedir.

5 ve 6 no’lu hipotezlerin test sonuçları incelendiğinde bakıldığında teknolojik yenilikçiliğin algılanan kullanım kolaylığı ($\beta=0,373$; $t=8,617$; $p<0.01$) ve davranışsal niyet ($\beta=0,107$; $t=2,460$; $p<0.05$) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde etkilerinin olduğunu görülmektedir. H_5 ve H_6 hipotezlerinin desteklenmesini gerektiren bu bulgulara göre “muhasabe meslek mensuplarının teknolojik yenilikçilik özelliklerinin dijital muhasabe uygulamalarının kullanımını kolay olarak algılamasında ve bu uygulamaları kullanma konusunda niyet davranışı oluşturmada önemli ölçüde etkili olduğu” söylenebilir.

Tablo 3.7.’de yer alan analiz bulguları incelendiğinde muhasabe meslek mensuplarının öz yeterlikleri dijital muhasabe uygulamaları konusundaki algılanan kullanım kolaylığı ($\beta=0,538$; $t=13,289$; $p<0.01$) ve algılanan kullanışlılık (fayda) ($\beta=0,551$; $t=10,073$; $p<0.01$) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde etkilerinin olduğu görülmektedir. H_7 ve H_8 hipotezlerinin desteklenmesini gerektiren bu bulgular, “muhasabe meslek mensuplarının dijital muhasabe uygulamalarının kullanımını kolay ve kullanışlı (faydalı) olarak algılamalarının üzerinde sahip oldukları öz yeterliklerinin etkili olduğunu” göstermektedir.

Son olarak Tablo 6.7.’deki bulgular, kullanıma yönelik tutumun davranışsal niyet ($\beta=0,294$; $t=4,612$; $p<0.01$) ve davranışsal niyetin ise kullanım davranışı ($\beta=0,785$; $t=29,149$; $p<0.01$) üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde etkisinin olduğunu göstermektedir. H_9 ve H_{10} hipotezlerinin desteklenmesini gerektiren bu bulgular, “muhasabe meslek mensuplarının dijital muhasabe uygulamalarını kullanımına yönelik tutumun niyet davranışına dönüşebileceği ve niyet davranışının ise kullanım davranışına yol açabileceği” anlamına gelmektedir. Davranışsal niyetini etkileyen değişkenler ait β değerleri incelendiğinde dijital muhasabe uygulamalarını kullanımına yönelik davranışsal niyetin üzerinde en çok algılanan kullanışlılığın (fayda) ($\beta:0,545$), daha sonra ise kullanıma yönelik tutumun ($\beta: 0,294$) etkili olduğu göze çarpmaktadır.

Modelin değerlendirmesine ilişkin R^2 , f^2 ve VIF değerleri Tablo 3.8.'de yer almaktadır.

Tablo 3.8. Modele ilişkin R^2 , f^2 ve VIF Sonuçları

H	Yollar	R^2	f^2	VIF
1	Algılanan Kullanım Kolaylığı → Algılanan Kullanışlılık	0,729	0,146	2,947
8	Öz yeterlik → Algılanan Kullanışlılık		0,381	2,947
5	Teknolojik Yenilikçilik → Algılanan Kullanım Kolaylığı	0,725	0,233	2,180
7	Öz yeterlik → Algılanan Kullanım Kolaylığı		0,482	2,180
2	Algılanan Kullanım Kolaylığı → Kullanıma Yönelik Tutum	0,698	0,169	2,669
3	Algılanan Kullanışlılık → Kullanıma Yönelik Tutum		0,326	2,669
4	Algılanan Kullanışlılık → Davranışsal Niyet	0,779	0,459	2,915
6	Teknolojik Yenilikçilik → Davranışsal Niyet		0,022	2,364
9	Kullanıma Yönelik Tutum → Davranışsal Niyet		0,106	3,695
10	Davranışsal Niyet → Kullanım Davranışı	0,617	1,608	1,000

H: Hipotezleri ifade eder.

Tablo 3.8.'de yer alan Collinearity İstatistiğinin bir göstergesi olan VIF değerleri incelendiğinde, her bir yol için varyans etki faktör (VIF) değerlerinin kabul edilebilir değer olan 5 değerinden (Hair vd., 2011: 145; Garson, 2016: 77; Ali vd., 2018: 529) küçük olması değişkenler arasında çoklu doğrusal bağıntı (Collinearity) probleminin olmadığını göstermektedir.

Ölçüm modelinin değerlendirilmesinde ise R^2 ve f^2 değerleri kullanılmıştır (Hair vd., 2017). Tablo 3.8.'deki R^2 değerleri incelendiğinde modelde yer alan algılanan kullanım kolaylığının ve öz yeterliğin algılanan kullanışlılığının (fayda) %72,9'unu; teknolojik yenilikçilik ve öz yeterlilik algılanan kullanım kolaylığının % 72,5'unu; algılanan kullanım kolaylığı ve algılanan kullanışlılık (fayda) kullanıma yönelik tutumun % 69,8'ini; algılanan kullanışlılık (fayda), teknolojik yenilikçilik ve kullanıma yönelik tutum davranışsal niyetin %77,9'unu ve son olarak teknolojik davranışsal niyetin kullanım davranışının %61,7'sini açıklama gücüne sahip olduğu görölmektedir.

Ölçüm modelindeki tahmin yapılarının etki büyüklüğünün göstergesi olan f^2 değeri kriter olarak dikkate alınmaktadır. f^2 değerinin 0,02 – 0,15 arasında olması düşük; 0,15 – 0,35 arasında olması orta; 0,35 ve üzerinde olması ise yüksek etki

düzeyini göstermektedir (Cohen, 1988). Tablo 3.8.'deki f^2 değerleri incelendiğinde davranışsal niyetin ($f^2=1,608$) kullanım davranışı üzerinde, algılanan kullanışlılığın (fayda) ($f^2=0,459$) davranışsal niyet üzerinde, öz yeterliğin ($f^2=0,482$) algılanan kullanım kolaylığı üzerinde, öz yeterliğin ($f^2=0,381$) algılanan kullanışlılık (fayda) üzerinde yüksek düzeyde; algılanan kullanışlılık ($f^2=0,326$) ve algılanan kullanım kolaylığının ($f^2=0,169$) kullanıma yönelik tutum üzerinde, teknolojik yenilikçiliğin ($f^2=0,233$) algılanan kullanım kolaylığı üzerinde orta düzeyde; teknolojik yenilikçiliğin ($f^2=0,022$), kullanıma yönelik tutumun ($f^2=0,106$) davranışsal niyetin üzerinde ve algılanan kullanım kolaylığının ($f^2=0,146$) algılanan kullanışlılık (fayda) üzerinde düşük düzeyde etki büyüklüğüne sahip oldukları göze çarpmaktadır.

Tablo 3.9. Hipotezlerin ve Bulguların Özeti

HİPOTEZLER	SONUÇ
H ₁ : Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamaları konusundaki <i>kullanım kolaylığı</i> algıları <i>kullanışlılık (fayda)</i> algılarını pozitif yönde etkiler.	Desteklenmektedir ($\beta:0,343$; $p<0.01$)
H ₂ : Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamaları konusundaki <i>kullanım kolaylığı</i> algıları <i>kullanıma yönelik tutumlarını</i> pozitif yönde etkiler.	Desteklenmektedir. ($\beta:0,368$; $p<0.01$)
H ₃ : Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamaları konusundaki <i>kullanışlılık (fayda)</i> algıları <i>kullanıma yönelik tutumlarını</i> pozitif yönde etkiler.	Desteklenmektedir. ($\beta:0,513$; $p<0.01$)
H ₄ : Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamaları konusundaki <i>kullanışlılık (fayda)</i> algıları <i>davranışsal niyetlerini</i> pozitif yönde etkiler.	Desteklenmektedir. ($\beta:0,545$; $p<0.01$)
H ₅ : Muhasebe meslek mensuplarının <i>teknolojik yenilikçilikleri</i> dijital muhasebe uygulamalarına yönelik <i>kullanım kolaylığı</i> algılarını pozitif yönde etkiler.	Desteklenmektedir. ($\beta:0,373$; $p<0.01$)
H ₆ : Muhasebe meslek mensuplarının <i>teknolojik yenilikçilikleri</i> dijital muhasebe uygulamalarına yönelik davranışsal niyetlerini pozitif yönde etkiler.	Desteklenmektedir. ($\beta:0,107$; $p<0.05$)
H ₇ : Muhasebe meslek mensuplarının <i>öz yeterlikleri</i> dijital muhasebe uygulamalarına yönelik <i>kullanım kolaylığı</i> algılarını pozitif yönde etkiler.	Desteklenmektedir ($\beta:0,538$; $p<0.01$)
H ₈ : Muhasebe meslek mensuplarının <i>öz yeterlikleri</i> dijital muhasebe uygulamalarına yönelik <i>kullanışlılık</i> algılarını pozitif yönde etkiler.	Desteklenmektedir ($\beta:0,551$; $p<0.01$)

Tablo 3.9.(devam). Hipotezlerin ve Bulguların Özeti

HİPOTEZLER	SONUÇ
H ₉ : Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kullanmaya yönelik <i>tutumları davranışsal niyetlerini</i> pozitif yönde etkiler.	Desteklenmektedir. (β :0,294; $p<0.01$)
H ₁₀ : Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamaları konusundaki <i>davranışsal niyetleri kullanım davranışını</i> pozitif yönde etkiler.	Desteklenmektedir. (β :0,785; $p<0.01$)

4 SONUÇ ve ÖNERİLER

Yaşanan teknolojik gelişmeler ve değişim her iş kolu/meslekte olduğu gibi muhasebe mesleğinde de muhasebe meslek mensuplarını bu değişimleri benimseyerek muhasebe uygulamalarında köklü değişimlere yöneltmiştir. Mekân sorununu ortadan kaldıran, zaman kaybını önleyerek daha verimli ve şeffaf uygulamalar ortaya çıkaran E-Beyanname, E-Fatura, E-Defter, E-Arşiv Fatura, E-İrsaliye, E-Müstahsil Makbuzu ve E-Serbest Meslek Makbuzu örneklerini içeren dijitalleşme uygulamaları muhasebe meslek mensuplarının odak noktası haline gelmiştir.

Muhasebe bilgi sisteminin en önemli fonksiyonlarından birinin işletme sahip ve ortakları, yatırımcılar, kredi verenleri içeren finansal tablo kullanıcılarına alacakları kararlarda kullanmaları için “finansal bilgi üretmek” olduğu düşünülürse; doğru, zamanında ve anlaşılır bilgilerin üretilmesi hem işletmeler hem de finansal bilgi kullanıcıları pozisyonundaki karar alıcılar için son derece önemlidir. Günümüzde her alanda yaşanan dijital gelişmeler ihtiyaç duyulan finansal bilgilerin üretilmesinde muhasebe ve finans alanında da hızlı bir değişim yaşanmasını zorunlu kılmış, sağlayacağı yararlar düşünüldüğünde muhasebe meslek mensuplarının bu dijital gelişmelere ve değişimlere uyum sağlamalarını kaçınılmaz hale getirmiştir. Dolayısıyla dijital muhasebe uygulamalarından beklenen verimin sağlanabilmesi muhasebe meslek mensuplarının bu uygulamaları kabullenmesine bağlıdır.

Bu araştırmada Türkiye’de bağımlı veya bağımsız şekilde çalışan ve TÜRMOB üyesi SM, SMMM ve YMM unvanlarına sahip muhasebe meslek mensupları ve mesleki stajyerler ile özel sektördeki firmaların muhasebe bölümlerinde çalışan ruhsatsız muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kabullerinin Teknoloji Kabul Modeli çerçevesinde ortaya konması amaçlanmaktadır. Literatür incelendiğinde muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarına yönelik algılarını ölçen çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Buradan hareketle bu araştırmada, muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarına yönelik tutum ve davranışlarının belirlenmesi ve bunun sonucunda dijital muhasebe uygulamalarını kabullerine yönelik algılarının ortaya konması amaçlanmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının dijital uygulamalarını kabullerine yönelik algılarının ölçülmesinde teknoloji kabul

modelinin uygulandığı bu çalışmada modele öz yeterlik ve teknolojik yenilikçilik değişkenlerinin dışsal değişkenler olarak eklenmesi bu çalışmanın özgün değerini oluşturmaktadır.

Bu çerçevede dijital muhasebe uygulamaları konusunda algılanan kullanım kolaylığının algılanan kullanışlılık (fayda) ve kullanıma yönelik tutum; algılanan kullanışlılığın kullanıma yönelik tutum ve davranışsal niyet; teknolojik yenilikçiliğin algılanan kullanım kolaylığı ve davranışsal niyet; özyeterliliğin algılanan kullanım kolaylığı ve algılanan kullanışlılık; kullanıma yönelik tutumun davranışsal niyet ile davranışsal niyetin kullanım davranışı üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

Analizlerde kullanılan veri seti internet aracılığıyla Google Forms üzerinden uygulanan anket yoluyla 428 muhasebe meslek mensubundan toplanarak oluşturulmuştur. Veri seti oluşturulurken muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kullanıp kullanmadıkları ayrımı dikkate alınmamıştır. Veri setine uygulanan analizlerin bulgularına göre;

- a) Algılanan kullanım kolaylığının algılanan kullanışlılık (fayda) üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu literatürde yer alan Gefen vd.(2003), Wu ve Wang (2005), Kamarulzaman (2007), Kim ve Forsythe (2008), Chiu vd. (2009a, 2009b), Ha ve Stoel (2009), Lu ve Su (2009), Aldás-Manzano vd. (2009), Kim vd. (2010), Wen vd. (2011), Chen (2012), Im ve Hancer (2014), Agrebi ve Jallais (2015), Groß (2015), Gümüşsoy ve Yeterel (2016) ve Phonthanukitithaworn vd. (2016) tarafından yapılan çalışmaların bulgularını desteklemektedir.
- b) Algılanan kullanım kolaylığının kullanıma yönelik tutum üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu Davis (1989), Lin ve Lu (2000), Moon ve Kim (2001), Cheng vd. (2006) ile Özer ve diğerleri (2010) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir.
- c) Algılanan kullanışlılığın (fayda) kullanıma yönelik tutum üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu Davis (1989) ile Özer vd. (2010) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarını destekler niteliktedir.

- d) Algılanan kullanışlılığın (fayda) davranışsal niyet üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde etkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Gefen vd. (2003), Chiu vd. (2009a,b), Lu ve Su (2009), Wong vd. (2012), Agrebi ve Jallais (2015), Wong vd. (2015), Yıldız (2018), Natarajan vd. (2017) ile Natarajan vd. (2018) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarını desteklemektedir.
- e) Teknolojik yenilikçiliğin algılanan kullanım kolaylığı üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu literatürde yer alan Kim vd. (2010), Leong vd. (2013) ve Natarajan vd. (2017) tarafından yapılan çalışmaların bulgularını desteklemektedir.
- f) Teknolojik yenilikçiliğin davranışsal niyet üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu literatürde yer alan Natarajan vd. (2018), Tan vd. (2014), Natarajan vd. (2017), Aldas-Manzano vd. (2009) ile Kamarulzaman (2007) tarafından yapılan çalışmaların bulgularını desteklemektedir.
- g) Öz yeterliliğin algılanan kullanım kolaylığı üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu literatürde yer alan Venkatesh (2000), Terzis ve Economides (2011), Hwang ve Grant (2011), Kwahk ve Lee (2008), Shih (2006) ile Chen ve Chen (2011)'in çalışmalarının sonuçları ile örtüşmektedir.
- h) Öz yeterliliğin algılanan kullanışlılık (fayda) üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç literatürde yer alan Davis (1989), Kwahk ve Lee (2008) ile Shih (2006)'in çalışmalarının sonuçlarını desteklemektedir.
- i) Kullanıma yönelik tutumun davranışsal niyet üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu bulgu literatürde yer alan Mathieson (1991), Al-Gahtani ve King (1999), Moon ve Kim (2001), Brown vd. (2002), Chau ve Hu (2002), Gyampah ve Salam (2004), Gong vd. (2004), Shih (2004), Huang (2005) ile Hu vd. (2005) tarafından yapılan çalışmaların bulgularını desteklemektedir.
- j) Davranışsal niyetin kullanım davranışı üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu bulgu literatürde yer alan Groß (2015), Chen vd. (2002), Moon ve Kim (2001) ile Davis vd. (1989) tarafından yapılan çalışmaların bulgularını desteklemektedir.

Yapılan analizlerden elde edilen istatistiksel bulgulara göre, muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kendileri için faydalı ve kolay uygulanabilir olarak algılamaları durumunda, dijital muhasebe uygulamalarını kullanma yönünde tutum geliştirecekleri ve herhangi bir şekilde direnç göstermeden kullanıma davranışı gösterecekleri görülmektedir. Ayrıca, muhasebe meslek mensupları dijital muhasebe uygulamalarını faydalı olarak algıladıklarında ve kullanmaya yönelik olumlu bir tutuma sahip olduklarında, bu uygulamaları kullanma niyeti geliştirebilecekleri söylenebilir. Dolayısıyla, muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kullanma niyetinin oluşması ise kullanım davranışı olarak da ortaya çıkacaktır.

Geleceğin muhasebe meslek mensuplarından robotlarla iş birliği yapabilen, dijital gelişmelere uyum sağlayabilen ve teknolojik yenilikler karşısında veri analizi gerçekleştirebilen, liderlik becerileri geliştirmiş ve bu alanda şirketlere danışmanlık sunan profesyoneller olmaları beklendiğinden; muhasebe alanındaki bu değişimler meslek mensuplarının yeni yetkinlikler edinmesini zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla muhasebe meslek mensupları gelecekteki teknolojik dönüşümlere uyum sağlayabilen ve sistemin bir parçası haline gelen bireyler olmalıdırlar. Ancak muhasebe alanında dijitalleşmede yaşanan gelişim, teknolojinin daha verimli bir biçimde kullanılmasına ve meslek mensuplarının yükünün azalmasına olanak sağlamaktadır. Meslek mensuplarının, bilişim teknolojilerini hızla öğrenmesi ve kullanması, veri analizi yeteneklerini geliştirmesi ve stratejik planlamalara katkı sağlaması, mesleğin uzun süre varlığını sürdürmesini sağlayacaktır (Akdoğan ve Akdoğan, 2018:7).

Gelecekteki araştırmalar, dijital muhasebe uygulamalarının blockchain, yapay zekâ ve büyük veri analitiği gibi yeni teknolojilerle nasıl entegre edilebileceğini ve bu entegrasyonun muhasebe meslek mensuplarının iş süreçlerine nasıl etki ettiğini incelemeye odaklanabilir. Ayrıca, dijital muhasebe uygulamalarının farklı ülkelerdeki muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkilerini karşılaştıran uluslararası çalışmalar yapılabilir. Bu tür çalışmalar, farklı yasal ve kültürel bağlamların dijital muhasebe uygulamalarına etkisini daha iyi anlamaya yardımcı olabilir.

Bir diğer önemli araştırma alanı ise dijital muhasebe uygulamalarının meslek mensuplarının eğitim ihtiyaçlarını ve bu teknolojilere adaptasyon süreçlerini nasıl şekillendirdiği olabilir. Özellikle meslek mensuplarının yeni

yetenekler geliştirme, sürekli eğitim gereklilikleri ve dijital uygulamalara uyum sağlama süreçlerine odaklanılabilir. Ayrıca, dijital muhasebe uygulamalarının meslek mensuplarının kariyer gelişimi, iş tatmini ve meslek geleceği üzerindeki uzun vadeli etkileri incelenebilir. Son olarak, dijitalleşmenin meslek etiği ve düzenleyici çerçeveler üzerindeki etkilerini anlamak için etik ve yasal boyutlara odaklanan çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Aboelmaged, M. G. ve Gebba, T. R. (2013). Mobile banking adoption: An examination of technology acceptance model and theory of planned behavior. *International Journal of Business Research And Development*, 2(1), 35-50.
- Accentura (2021). Pandemide siber saldırılar 6 katına çıktı. <https://siberbulten.com/siber-saldirilar-2/pandemide-siber-saldirilar-6-katina-cikti/> adresinden 07.01.2025 tarihinde ulaşılmıştır.
- Agarwal, R. ve Prasad, J. (1998). A conceptual and operational definition of personal innovativeness in the domain of information technology. *Information Systems Research*, 9(2), 204-215.
- Agrebi, S. ve Jallais, J. (2015). Explain the intention to use smartphones for mobile shopping. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 22, 16-23.
- Akca, Y. ve Özer, G. (2012). Teknoloji kabul modeli'nin kurumsal kaynak planlaması uygulamalarında kullanılması. *Business and Economics Research Journal*, 3(2), 79-96.
- Akdoğan, N. ve Akdoğan, M. (2018). Büyük veri – bilişim teknolojisindeki gelişmelerin muhasebe uygulamalarına ve muhasebe mesleğine etkisi. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 18(55), 1-14.
- Aldas-Manzano, J., Ruiz-Mafe, C. ve Sanz-Blas, S. (2009). Exploring individual personality factors as drivers of m-shopping acceptance. *Industrial Management & Data Systems*, 109(6), 739-757.
- Ali, F., Rasoolimanesh, S. M., Sarstedt, M., Ringle, C. M. ve Ryu, K. (2018). An assessment of the use of partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) in hospitality research. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(1) 514-538.
- Al-Gahtani, S.S. ve King, M. (1999). Attitudes, satisfaction and usage: Factors contributing to each in the acceptance of information technology. *Behaviour & Information Technology*, 18(4), 277-297.
- Amin, H., Hamid, M., Lada, S. ve Anis, Z. (2008). The adoption of mobile banking in Malaysia: The case of Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB). *International Journal of Business and Society*, 9(2), 43-53.
- Anderson, J. C. ve Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological Bulletin*, 103, 411-423.
- Arnaboldi, M., Azzone, G. ve Sidorova, Y. (2017). Governing social media: The emergence of hybridised boundary objects. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 30, 821-849.
- Avcı, B. (2020). *Dijitalleşmenin muhasebe mesleğine getirdiği yenilikler ve uygulamalar*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Muhasebe ve Denetim Bilim Dalı.
- Azjen, I. (1988). *Attitudes, Personality and Behavior*, Dorsey Press, Chicago, IL.
- Bagozzi, R. P. ve Yi, Y. (1988). On the evaluation of structural equation models. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 16(2), 74-94.
- Bağdat, A. ve Şenol, A. (2024). Muhasebe meslek mensuplarının endüstri 4.0 teknolojilerine ve muhasebenin dijitalleşmesine bakışı. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 31(1), 1-26.
- Bağlıbel, M., Samancıoğlu, M. ve Summak, S. (2010). Okul yöneticileri tarafından e-okul uygulamasının genişletilmiş teknoloji kabul modeline göre değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 331-348.

- Bayraktar, C. ve Yıldırım, M. (2017). E-belge sistemleri üzerine davranışsal tutum ve kullanım niyetlerinin incelenmesi: Karabük ili muhasebe meslek mensupları örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 75, 95-114.
- Başol, O. (2018). OECD ülkelerinde yaşam tatmini üzerine bir değerlendirme. “İŞ, GÜÇ” *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 20(3), 67-86.
- Bozkurt, A., Hamutoğlu, N.B., Liman Kaban, A., Taşçı, G. ve Aykul, M. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(2), 35-63.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research* (2nd ed.). New York, NY: Guilford Press Publications.
- Brown, A.S., Anne, P.M., Mitzi, M-W.ve James R.B. (2002). Do I really have to? User acceptance of mandated technology. *European Journal of Information Systems*, 11(4), 283-295.
- Bulut, E. ve Akçacı, T. (2017). Endüstri 4.0 ve inovasyon göstergeleri kapsamında Türkiye analizi. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 4(7), 55-77.
- Bygren, K. (2016). *The digitalization impact on accounting firms business models* [Master of Science in Industrial Engineering and Management, Stockholm University]. Thesis Stockholm.
- Chau, P.Y.K. ve Hu, P.J.H. (2002). Investigating healthcare professionals' decision to accept telemedicine technology: An empirical test of competing theories. *Information and Management*, 39(4), 297-311.
- Chen, C. F. ve Chen P. C. (2011). Applying the TAM to travelers' usage intentions of GPS devices. *Expert Systems with Applications*, 38(5), 6217-6221.
- Chen, L. ve Tan, J., (2004). Technology adaptation in e-commerce: Key determinants of virtual stores acceptance. *European Management Journal*, 22(1), 74-86.
- Chen, L., Gillenson, M. L. ve Sherrell, D. L. (2002). Enticing online consumers: An extended technology acceptance perspective. *Information & Management*, 39(8), 705-719.
- Chen, Y.-Y. (2012). Why do consumers go internet shopping again? Understanding the antecedents of repurchase intention. *Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce*, 22(1), 38-63.
- Chen, Y.-M., Hsu, T.-H. ve Lu, Y.-J. (2018). Impact of flow on mobile shopping intention. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 41, 281-287.
- Cheng, J.M.S., Sheen, G.J. ve Lou, G.C. (2006). Consumer acceptance of the internet as a channel of distribution in Taiwan - A channel function perspective. *Technovation*, 26(7), 856-864.
- Chiu, C.-M., Chang, C.-C., Cheng, H.-L. ve Fang, Y.-H. (2009a). Determinants of customer repurchase intention in online shopping. *Online Information Review*, 33(4), 761-784.
- Chiu, C.-M., Lin, H.-Y., Sun, S.-Y. ve Hsu, M.-H. (2009b). Understanding customers' loyalty intentions towards online shopping: An integration of technology acceptance model and fairness theory. *Behavior & Information Technology*, 28(4), 347-360.
- Cohen, J. ve Hanno, D. M., (1993). An analysis of underlying constructs affecting the choice of accounting as a major. *Issues in Accounting Education*, 8(2), 219-238.
- Çam, M. (2023). Endüstri 4.0: Dijitalleşme ve muhasebe. *Journal of Politics Economy and Management*, 6(1), 11-29.
- Çetin E. ve Eren, T. (2015). Muhasebe meslek mensupları tarafından bürolarda kullanılan muhasebe paket programı seçimi: Konya iline yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(1), 83-100.

- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: Spss ve Lisrel uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Davis, F.D. (1986). *A technology acceptance model for empirically testing new enduser information systems: Theory and results*. [Doctoral Dissertation], Massachusetts Institute of Technology.
- Davis, F.D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-339.
- Davis, F.D. (1993). User acceptance of information technology: System characteristics, user perceptions and behavioral impacts. *International Journal of Man-Machine Studies*, 38(3), 475-487.
- Davis, F.D., Bagozzi, R. ve Warshaw, P. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. *Management Science*, 35(8), 982-1003.
- Deloitte (2022). Dijital dönüşüm için yeni bir dil. Deloitte Digital Reports. <https://www.deloitte.com/tr/tr/issues/digital/a-new-language-for-digital-transformation.html> 07.01.2025 adresinden 07.01.2025 tarihinde ulaşılmıştır.
- Demir, E. (2021). *Örgütün dijitalleşme seviyesinin çalışan memnuniyetine ve verimliliğine etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.
- Demirdöven, M. (2017). *Muhasebede E Fatura ve E Defter; Türkiye’de E Fatura E Defter Sistemine Geçen İşletmelere İlişkin Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Projesi, 2017.
- Deniz, F. ve Güngör Tanç, Ş. (2020). Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarındaki e-dönüşüm sürecine ilişkin görüş ve beklentileri: Hatay ili örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 622-636.
- Downing, C.E. (1999). System usage behavior as a proxy for user satisfaction: An empirical investigation. *Information & Management*, 35, 203-216.
- Durmuş, A. F., Kaya, H. (2019). *Dijital Muhasebe Uygulamalarının Muhasebe Hileleri ve Kayıt Dışılığı Önlemeye Etkisi*, III. Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu Bildiri Tam Metin Kitabı, 363-381, 10-12 Ekim, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.
- Dursun, G. D., Ektik, D. ve Tutcu, B. (2019). Mesleğin dijitalleşmesi: Muhasebe 4.0. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 263-271.
- Dülgeroğlu, İ. (2017). Son tüketicilerin değer bilinci ve fiyat-kalite ilişkilerinin internet üzerinden satın alma davranışı üzerindeki etkisi: Kırklareli ilinde bir araştırma. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 53-63.
- Elçin, R., Gerekan, B. ve Usta, M. (2018). E-Fatura, e-defter ve e-arşiv uygulamalarına geçiş sürecinde yaşanan sorunlar: Serbest muhasebeci mali müşavirler üzerine bir araştırma. *Mali Çözüm Dergisi*, 28(146), 13-42.
- Erdoğan, E. (2020). *Dijital muhasebe uygulamaları kullanımının teknoloji kabul modeli ile incelenmesi: Muhasebe meslek mensupları üzerine bir araştırma*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Erdem, H. (2011). *Kurumsal kaynak planlama sistemlerinin kullanımında etkili olan faktörlerin genişletilmiş teknoloji kabul modeli ile incelenmesi*. [Doktora Tezi], İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği ABD.
- Erdem, A. ve Gülten, S. (2021). *Dijital Muhasebe Uygulamaları*, Gazi Kitabevi.

- Eren, H. (2010). *Üniversite öğrencilerinin sosyal yenilikçilik kapasitelerinin teknolojik yenilikçilik eğilimlerine etkisini ölçmeye yönelik bir model önerisi*. [Doktora Tezi], Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü,
- Eş, A. ve Atasoy, A. (2022). Dijitalleşmenin muhasebe meslek mensuplarına etkisi: Ankara ili örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 15(2), 247-279.
- Eş, A. ve Serdar, N. (2021). Siber saldırılara karşı kobi'lerin farkındalık düzeylerinin incelenmesi: Ankara ili örneği, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 133-151.
- Finansal Kurumlar Birliği (2021). Faaliyet raporu. www.fkb.org.tr adresinden 07.01.2025 tarihinde ulaşılmıştır.
- Fishbein, M. ve Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: an introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error: Algebra and statistics. *Journal of Marketing Research*, 18(3), 382-388.
- Frankiewicz, B. ve Chamorro-Premuzic, T. (2020). Digital transformation is about talent, not technology. *Harvard Business Review*.
- Gacar, A. (2019). Yapay zekâ ve yapay zekânın muhasebe mesleğine olan etkileri: Türkiye'ye yönelik fırsat ve tehditler. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 389-394.
- Garson, G. D. (2016). *Partial Least Squares: Regression and Structural Equation Model*, Asheboro, Statistical Associates Publishing.
- Gefen, D., Karahanna, E. ve Straub, D. W. (2003). Trust and TAM in online shopping: An integrated model. *MIS Quarterly*, 27(1), 51-90.
- GİB (2021). *Gelir İdaresi Başkanlığı e-Fatura ve e-Arşiv Raporu*. Gelir İdaresi Başkanlığı Yayınları. ms.hmb.gov.tr adresinden 07.01.2025 tarihinde ulaşılmıştır.
- Gong, M., Yan, X. ve Yuecheng, Y. (2004). An enhanced technology acceptance model for web-based learning. *Journal of Information Systems Education*, 15(4), 365-374.
- Groß, M. (2015). Exploring the acceptance of technology for mobile shopping: An empirical investigation among smartphone users. *The Traditional Review of Retail, Distribution and Consumer Research*, 25(3), 215-235.
- Gökçen, G. ve Özdemir, M. (2016). Türkiye'de muhasebe uygulamalarından e-defter ve e-fatura uygulaması. *Öneri Dergisi*, 12(46), 137-154.
- Gulin, D., Hladika, M. ve Valenta, I. (2019). *Digitalization and the challenges for the accounting profession* (September 12). Entrenova Conference Proceedings.
- Gül, H. (2019). Blokzincir (blockchain) teknolojisi ve muhasebe bilgi sistemine etkileri. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimlerde Yenilikçi Yaklaşımlar* (s. 186-195) içinde. Ekin Yayınevi.
- Gümüşsoy, Ç. A. ve Yeterel, A. C. (2016). Fırsat sitelerinden tekrar satın alma kararını etkileyen faktörlerin araştırılması. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 9(3), 275-284.
- Güner, M. (2021). Blokzincir teknolojisinin muhasebede kullanımıyla ilgili algıların belirlenmesine yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 459-472.
- Güney, S. ve Özyiğit, H., (2015). Muhasebedeki verilerin yönetimde kullanılması ve elektronik muhasebe verilerinin yönetim kararlarına etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 279-297.
- Güney, A. (2022). Muhasebede dijitalleşmenin rolü. *Journal of Human Sciences*, 19(2), 190-201.

- Güngür, G. (2019). Blokzincir (blockchain) teknolojisinin muhasebe ve denetime etkisi. *Vergi Raporu*, 236, 157-163.
- Güven, Ş. Ö. (2023). Muhasebe 2.0: Dijital Dönüşümün Muhasebe Süreçlerine Etkileri. <https://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/suayipozdenguen/001/> adresinden 07.01.2025 tarihinde ulaşılmıştır.
- Gyampah, K.A. ve Salam, A.F. (2004). An extension of the technology acceptance model in an ERP implementation environment. *Information & Management*, 41, 731-745.
- Ha, S. ve Stoel, L. (2009). Consumer e-shopping acceptance: Antecedents in a technology acceptance model. *Journal of Business Research*, 62(5), 565-571.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tahtam, R. L. (2006). *Multivariate Data Analysis*, New Jersey, USA, Pearson Education LTD.
- Hair, J. F., Ringle, C. M. ve Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 19(2), 139-150.
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. ve Sarstedt, M. (2017). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)*, (2nd Edition), Thousand Oaks: Sage Publications.
- Henseler, J., Ringle, C. M. ve Sinkovics, R. R. (2009). The use of partial last squares path modelling in international marketing. *Advances in International Marketing*, 20, 277-319.
- Horlach, B., Drews, P. ve Schirmer, I. (2016). *Bimodal IT: Business-IT alignment in the age of digital transformation*. Proceedings of the Multikonferenz Wirtschaftsinformatik, Ilmenau, (March), 1417-1428.
- Hu, J-H.P., Lin, C. ve Chen, H. (2005). User acceptance of intelligence and security informatics technology: A study of COPLINK. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 56(3), 235-244.
- Huang, E. (2005). The acceptance of women-centric websites. *The Journal of Computer Information Systems*, 45(4), 75-83.
- Hurley, R.F. ve Hult, G.T.M. (1998). Innovation, market orientation, and organizational learning: An integration and empirical examination. *Journal of Marketing*, 62(3), 42-54.
- Hwang, Y. ve Grant, D. (2011). Behavioral aspects of enterprise systems adoption: An empirical study on cultural factors. *Computers in Human Behavior*, 27(2), 988-996.
- Hwang, Y. ve Yi, M.Y. (2002). *Predicting the use of web-based information systems: intrinsic motivation and self-efficacy*. Paper presented to Eight Americas Conference on Information Systems.
- Im, J.Y. ve Hancer, M. (2014). Shaping travelers' attitude toward travel mobile applications. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 5(2), 177-193.
- Kablan, A. (2018). Endüstri 4.0, “Nesnelerin interneti”- Akıllı işletmeler ve muhasebe denetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (Endüstri 4.0 ve Örgütsel Değişim Özel Sayısı)*, 1561-1579.
- Kaldırım, Z. ve Kaldırım, Y. (2024). İşletme ve muhasebe müfredatında yapay zekânın yeri: Türkiye ve diğer ülke üniversite müfredatlarının karşılaştırmalı analizi. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 73, 157-176.
- Kamarulzaman, Y. (2007). Adoption of travel e-shopping in the UK. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 35(9), 703-719.
- Karabayır, M, E. (2019). Endüstri 4.0 muhasebe uygulamaları ile muhasebe ve denetim ilişkisi. *Muhasebe ve Denetimde Güncel Konular* (s.7-32) içinde. Siyasal Kitabevi.

- Karaca, H. ve Gümüş, A. (2023). Dijital dönüşümde muhasebe meslek mensuplarının yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri: Nitel bir araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 23(70), 289-306.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karasioğlu, F. ve Garip, O. (2019). E-muhasebe uygulamaları kapsamında güncel sorunlar ve çözüm önerileri: Karaman’da bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 433-446.
- Karcıoğlu, R. ve Binici, F. Ö. (2021). Dijital dönüşümün muhasebe meslek mensupları üzerine etkisi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 226-241.
- Keller, C. (2005). Virtual learning environments: Three implementation perspectives, *Learning, Media and Technology*, 30, 299-311.
- Kılınç, Y. (2020). Blockchain teknolojisi: muhasebe ve denetim mesleği açısından bir inceleme. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(3): 989-1011.
- Kızıl, C., Yılmaz, E. ve Aslan, T. (2018). *Bulut Teknolojisinin Muhasebe Üzerindeki Etkileri*. 10. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Spor Kongresi.
- Kim, D. ve Chang, H. (2007). Key functional characteristics in designing and operating health information websites for user satisfaction: An application of the extended technology acceptance model, *International Journal of Medical Informatics*, 76, 790-800.
- Kim, J. ve Forsythe, S. (2008). Adoption of virtual try-on technology for online apparel shopping. *Journal of Interactive Marketing*, 22(2), 45-59.
- Kim, C., Mirusmonov, M. ve Lee, I. (2010). An empirical examination of factors influencing the intention to use mobile payment. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 310-322.
- King, W.R. ve He, J. (2006). A Meta Analysis of the technology acceptance model. *Information & Management*, 43, 740-755.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). New York: The Guilford Press.
- KPMG Türkiye (2021). *Dijitalleşme yolunda Türkiye*. Dijital Türkiye Platformu. www.tbv.org.tr adresinden 07.01.2025 tarihinde ulaşılmıştır.
- Knudsen, D. R. (2020). Elusive boundaries, power relations, and knowledge production: A systematic review of the literature on digitalization in accounting. *International Journal of Accounting Information Systems*, 36(100441), 1-22.
- Kocaman-Karoğlu, A., Bal-Çetinkaya, K. ve Çimşir, E. (2020). Toplum 5.0 sürecinde Türkiye’de eğitimde dijital dönüşüm. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 147-158.
- Khoroshvili, T. (2021). Dijital çağın muhasebe ve denetim mesleğine yansımalarının incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe Ve Denetim Anabilim Dalı.
- Kulak, A. (2019). *Muhasebe’de e-dönüşüm*. [Yüksek Lisans Tezi], İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Muhasebe Finansman Bilim Dalı.
- Kurnaz, E., Tekbaş, İ., Bozdoğan, T. ve Çetin, Ö. O. (2020). Dijitalleşmeyle birlikte muhasebe eğitiminin muhasebe meslek mensupları açısından değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(Özel Sayı), 81-96.
- Kwahk, K. Y.ve Lee, J.N. (2008). The role of readiness for change in ERP implementation: Theoretical bases and empirical validation, *Information & Management*, 45(7), 474-481.

- Laforet, S. ve Li, Xiaoyan (2005), Consumers' attitudes towards online and mobile banking in China. *The International Journal of Bank Marketing*, 23(4/5), 362-380.
- Legris, P., Ingham, J. ve Colletrette, P. (2003). Why do people use information technology? A critical review of the technology acceptance model. *Information & Management*, 40, 191-204.
- Leong, L.-Y., Hew, T.-S., Tan, G. W.-H. ve Ooi, K.-B. (2013). Predicting the determinants of the NFC-enabled mobile credit card acceptance: A Neural Networks Approach. *Expert Systems with Applications*, 40(14), 5604-5620.
- Lian, J.-W. (2015). Critical factors for cloud based e-invoice service adoption in Taiwan: An empirical study. *International Journal of Information Management*, 35(1), 98-109.
- Lin, J.C.C. ve Lu, H. (2000). Towards an understanding of the behavioral intention to use a web site. *International Journal of Information Management*, 20(3), 197-208.
- Lu, J., Yu, C.S., Liu, C. ve Yao, J. E. (2003). Technology acceptance model for wireless internet. *Internet Research*, 13(3), 206-222.
- Lu, H.-P. ve Su, P. Y.-J. (2009). Factors affecting purchase intention on mobile shopping web sites. *Internet Research*, 19(4), 442-458.
- Luarn, P. ve Lin, H. (2005). Toward an understanding of the behavioral intention to use mobile banking. *Computer Human Behavior*, 21, 873-91.
- Lumpkin, G.T. ve Dess, G.G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *The Academy of Management Review*, 21(1), 135-172.
- Ma, W.W.K., Andersson, R. ve Streith, K.O. (2005). Examining user acceptance of computer technology: An empirical study of student teachers. *Journal of Computer Assisted Learning*, 21(6), 387-395.
- Martin, A. (2008). Digital Literacy and the “Digital Society”. *Digital Literacies: Concepts, Policies, and Practices* (s.151-176) içinde. New York: Peter Lang.
- Mathieson, K. (1991). Predicting user intentions: Comparing the technology acceptance model with the theory of planned behavior. *Information Systems Research*, 2(3), 173-191.
- Mbis. RISE with SAP, S/4HANA'ya geçişi nasıl kolaylaştırıyor? <https://www.mbis.com.tr/rise-with-sap-s-4hanaya-gecisi-nasil-kolaylastiriyor/> adresinden 07.01.2025 tarihinde alınmıştır.
- Mert, H., Güner, M. ve Duyar, G. (2022). Dijitalleşme sürecinin gelişimi ve muhasebe uygulamalarına etkileri yönünden İstanbul ilinde SMMM'ler üzerinde bir araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 66, 195-218.
- Moon, J.-W. ve Kim, Y.-G. (2001). Extending the TAM for a world wide web context. *Information & Management*, 38(4), 217-230.
- Moore, G.C. ve Benbasat, I. (1996). Integrating diffusion of innovations and theory of reasoned action models to predict utilization of information technology by end-users. *Diffusion and Adoption of Information Technology* (s.132-146) içinde. IFIP — The International Federation for Information Processing. Springer, Boston, MA.
- Nascimento, J. C. H. B. ve Macedo, M. A. S. (2016). Structural equation models using partial least squares: An example of the application of Smartpls® in accounting research. *REPeC*, 10(3), 282-305.
- Natarajan, T., Balasubramanian, S. A. ve Kasilingam, D. L. (2017). Understanding the intention to use mobile shopping applications and its influence on price sensitivity. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 37, 8-22.

- Natarajan, T., Balasubramanian, S. A. ve Kasilingam, D. L. (2018). The moderating role of device type and age of users on the intention to use mobile shopping applications. *Technology in Society*, 53, 79-90.
- Özcan, F. Z. (2023). *Maliyet yönetimin etkinliği açısından zaman esaslı faaliyet tabanlı maliyetleme sisteminin kullanılabilirliği: otomotiv işletmesinde bir uygulama*. [Yüksek Lisans Tezi], Bursa Uludağ Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe ve Denetim Bilim Dalı.
- Özcan, M. ve Günlük, M. (2021). Muhasebe meslek mensuplarının Türkiye Finansal Raporlama Standartlarını kabullerinin teknoloji kabul modeli çerçevesinde incelenmesi. *İşletme Akademisi Dergisi*, 2(1), 76-93.
- Özçetin, N. (2024). Endüstri 4.0 ve Endüstri 5.0 perspektiflerinde muhasebe: Teorik bir inceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 22(Özel Sayı), 1324-1344.
- Özden V.E.A. (2018). Endüstri 4.0 ve uluslararası finansal raporlama standartlarına etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(Özel Sayı), 1639-1650.
- Özer, G., Özcan, M. ve Aktaş, S. (2010). Muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımının teknoloji kabul modeli (TKM) ile incelenmesi. *Journal of Yaşar University*, 5(19), 3278-3293.
- Özer, G., Günlük, M. ve Özcan, M. (2019). Muhasebe akademisyenlerinin muhasebe eğitiminde uzaktan eğitim uygulamaları kullanımına yönelik algılarının teknoloji kabul modeli çerçevesinde incelenmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 12(1), 65-90.
- Özer G. ve Yılmaz, E. (2010). Mantıklı eylem teorisi (MET) ile muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik bir uygulama. *İktisat İşletme ve Finans*, 25(290), 65-88.
- Özer, G. (ed), Yücel, R. (ed), Er, H. (ed) (2023). *Finans sektöründe dijital dönüşüm*. Özgür Publications. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub245>. License: CC-BY-NC 4.0.
- Parasuraman, A. ve Colby, C. L. (2015). An updated and streamlined technology readiness index: TRI 2.0. *Journal of service research*, 18(1), 59-74.
- Phonthanukitithaworn, C., Sellitto, C. ve Fong, M.W. (2016). An investigation of mobile payment (M-payment) services in Thailand. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*, 8(1), 37-54.
- PwC. ERP dönüşümü. <https://www.pwc.com.tr/erp-donusumu> adresinden 07.01.2025 tarihinde alınmıştır.
- Rasgen, M. ve Gönen, S. (2019). Endüstri 4.0 ve muhasebenin dijital dönüşümü. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2898-2917.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations*. New York: The Free Press
- Saade, R. ve Bahli, B. (2005). The impact of cognitive absorption on perceived usefulness and perceived ease of use in online learning: An extension of the technology acceptance model. *Information & Management*, 42, 317-327.
- Sarstedt, M., Ringle, C. M. ve Hair, J. F. (2017). Partial least squares structural equation modeling (s.1-40) içinde. *Handbook of Market Research*, Springer.
- Satar, E.G. ve Bekci, İ. (2024). Muhasebe sürecinin dijitalleşmesinde etkili olan faktörler: Antalya ilinde bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 8(2), 100-122.
- Seyhun, S. ve Kurtuldu, G., (2020). Genişletilmiş teknoloji kabul modeli bağlamında mobil alışveriş uygulamalarının benimsenmesini etkileyen faktörler. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 599-627.

- Schumacker, R. E. ve Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd ed.). New York: Routledge.
- Shih, H. P. (2004). An empirical study on predicting user acceptance of e-shopping on the web. *Information & Management*, 41, 351-368.
- Shih, Y. (2006). The effect of computer self-efficacy on enterprise resource planning usage. *Behaviour and Information Technology*, 25(5), 407-411.
- Spoz, A. (2014). A look at e-invoices from enterprises' and government's perspective. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 365, 254-264.
- Soepriyanto, G., Maryani N.L. (2023). Challenges of accounting profession on information technology in the industrial revolution 5.0 era. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*, 101(12), 4915-4922.
- Szajna, B. (1996). Empirical evaluation of the revised technology acceptance model. *Management Science*, 42(1), 85-92.
- Şahin, N.K. (2024). dijital evren “metaverse” platformlarındaki işlemlerin muhasebe faaliyetlerine etkisi. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(ICAFR Özel Sayısı), 54-75.
- Şeker, Y. ve Hoş, S. (2021). Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarını kullanımlarına ilişkin bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 953-972.
- Şentürk, Ö. (2021). Türkiye’de iç denetim faaliyetlerinde dijital dönüşüm ve dijital dönüşümün önemi. *TİDE Academia Research*, 3(2), 157-186.
- Şıtaç, B. ve Yardımcıoğlu, M. (2022). Dijitalleşmenin muhasebe mesleğine ve muhasebe meslek mensuplarına etkilerinin Covid-19 pandemi döneminde incelenmesi. *İşletme Bilimi Dergisi*, 10(1), 133-162.
- Tabachnick, B. G.ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.
- Tan, G. W.-H., Ooi, K.-B., Chong, S.-C. ve Hew, T.-S. (2014). NFC mobile credit card: The next frontier of mobile payment? *Telematics and Informatics*, 31(2), 292-307.
- Taşar, S. ve Demir A. (2020). Bulut bilişimin muhasebe mesleği üzerindeki etkileri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(İktisadi ve İdari Bilimler), 51-57.
- Taylor, S. ve Todd, P. (1995a). Decomposition and crossover effects in the theory of planned behavior: A study of consumer adoption intentions. *International Journal of Research in Marketing*, 12(2), 137-155.
- Taylor, S. ve Todd, P. (1995b). Understanding household garbage reduction behavior: a test of an integrated model. *Journal of Public Policy & Marketing*, 14(2), 192-204.
- Teichert, R. (2019). Digital transformation maturity: A systematic review of literature. *Acta Universitatis Agriculturae Et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 67(6), 1673-1687.
- Terzis, V. ve Economides A.A. (2011). The acceptance and use of computer based assessment. *Computers & Education*, 56(4), 1032-1044.
- Toker, K. (2018). Endüstri 4.0 ve sürdürülebilirliğe etkileri. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 29(84), 51-64.
- Turan, A.H. ve Çolakoğlu, B.E. (2008). Yüksek öğrenimde öğretim elemanlarının teknoloji kabulü ve kullanımı: Adnan Menderes Üniversitesinde ampirik bir değerlendirme. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 106-121.

- Tutar, S. (2019). Endüstri 4.0'ın muhasebe mesleğine olası etkileri. *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*, 3(2), 323-344.
- Tzou, R.C. ve Lu, H.P. (2009). Exploring the emotional, aesthetic, and ergonomic facets of innovative product on fashion technology acceptance model. *Behaviour & Information Technology*, 28(4), 311-322.
- Ursavaş, Ö. F., Şahin, S. ve David, M. (2014). Öğretmenler için teknoloji kabul ölçeği: Ö-TKÖ. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(4), 885-917.
- Ünlü, N. ve Öcal, C. (2022). Akıllı şehir teknolojilerine hazırlık analizi:Isparta ili örneği. *Uluslararası Sürdürülebilir Mühendislik ve Teknoloji Dergisi*, 1(6), 18-25.
- Venkatesh, V. ve Bala, H. (2008). Technology acceptance model 3 and a research agenda on interventions. *Decision Sciences*, 39(2), 273-315.
- Venkatesh, V. (2000). Determinants of perceived ease of use: Integrating control, intrinsic motivation, and emotion into the technology acceptance model. *Information Systems Research*, 11(4), 342-365.
- Venkatesh, V. ve Davis, F.D. (2000). A theoretical extension of the technology acceptance model: Four longitudinal field studies. *Management Science*, 46(2), 186-204.
- Venkatesh, V., Morris, M.G., Davis, G.B. ve Davis, F.D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 27(3), 425-478.
- Wen, C., Prybutok, V.R., Xu, C. (2011). An integrated model for customer online repurchase intention. *Journal of Computer Information Systems*, 52(1), 14-23.
- Wong, C. H., Lee, H. S., Lim, Y. H., Chua, B. H. ve Tan, G. W. H. (2012). Predicting the consumers' intention to adopt mobile shopping: An emerging market perspective. *International Journal of Network and Mobile Technologies*, 3(3), 24-39.
- Wong, C.-H., Tan, G. W.-H., Ooi, K.-B. ve Lin, B. (2015). Mobile shopping: The next frontier of the shopping industry? An emerging market perspective. *International Journal of Mobile Communications*, 13(1), 92-112.
- Wu, J.-H. ve Wang, S.-C. (2005). What drives mobile commerce? An empirical evaluation of the revised technology acceptance model. *Information & Management*, 42(5), 719-729.
- Yang, H.D. ve Yoo, Y. (2004). It's all about attitude: Revisiting the technology acceptance model. *Decision Support Systems*, 38, 19-31.
- Yıldız, O. (2018). *Mobil uygulamalar yoluyla alışverişin tüketiciler tarafından benimsenmesini etkileyen unsurların belirlenmesi: İstanbul'da bir saha çalışması*, [Yayımlanmış Doktora Tezi], Gebze Teknik Üniversitesi.
- Yıldız, A. (2018). Endüstri 4.0 ve akıllı fabrikalar. *Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 22 (2), 546-556.
- Yıldız, B. ve Ağdeniz, Ş. (2019). Denetim 4.0'ın teknolojik altyapısı. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 58, 83-102.
- Zaman, F. ve Boğa, T. (2019). Compliance and automation in cloud-based accounting systems. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 27(4), 529-542.
- Zaltman, G., R. Duncan ve J. Holbek (1973). *Innovations and Organizations*. NY: J. Wiley and Sons.

EKLER

EK 1 Anket Çalışması

Değerli Muhasebe Meslek Mensubu,

Bu anket formu, "MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL MUHASEBE UYGULAMALARINI KABULÜ" konusunda yapılan araştırma çalışmasının uygulama kısmı ile ilgilidir. Bu çalışmanın amacını, Türkiye’de bağımlı veya bağımsız olarak çalışan TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği) üyesi Serbest Muhasebeci (SM), Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavir (YMM) unvanlarına sahip muhasebe meslek mensupları, mesleki stajyer ile özel sektörde muhasebe bölümlerinde muhasebe çalışanı ve yöneticisi pozisyonundaki sertifikasız muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe uygulamalarına yönelik tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi ve dijital muhasebe uygulamalarını kabulünün ortaya konması oluşturmaktadır. Ankette yer alan sorular ve ifadeler tamamen bilimsel amaçlara yönelik olarak kullanılacak ve siz değerli muhasebe meslek mensuplarının vereceği cevaplar mutlak surette gizli tutulacaktır.

Uygulamanın kapsadığı soruları ve ifadeleri cevaplandırırken gösterecek olduğunuz ilgi ve hassasiyet için teşekkürlerimizi sunar, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Saygılarımızla.

Nurşah SERDAR
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme ABD
Yüksek Lisans Öğrencisi

Doç. Dr. Murat ÖZCAN
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

A. Katılımcı Hakkında Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz	☐ Erkek ☐ Kadın
2. Yaşınız	☐ <25 ☐ 25-34 ☐ 35-44 ☐ 45-54 ☐ >55
3. Unvanınız	☐ SM ☐ SMMM ☐ Mesleki Stajyer ☐ YMM ☐ Muhasebe Çalışanı veya Yöneticisi (Ruhsatsız)
4. En Son Aldığınız Diploma Dereceniz	☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü
5. Çalışma Şekliniz	☐ Bağımlı ☐ Bağımsız
6. Meslekteki Çalışma Süreniz	☐ <1 yıl ☐ 1-10 Yıl ☐ 11-20 Yıl ☐ 21-30 Yıl ☐ >30 Yıl
7. Medeni Durumunuz	☐ Bekar ☐ Evli

B. Lütfen aşağıdaki ifadelere yönelik KİŞİSEL ALGILARINIZI, “(1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerine uygun gelecek şekilde, kutuların içine (x) veya (v) koyarak belirtiniz.

AKK1 Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmayı öğrenmek benim için kolaydır.	①	②	③	④	⑤
AKK2 Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımı açık ve anlaşılırdır.	①	②	③	④	⑤
AKK3 Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımı, benim için kolaydır	①	②	③	④	⑤
AKK4 Dijital muhasebe uygulamalarını kullanabilecek beceriye sahip olmak, benim için kolaydır.	①	②	③	④	⑤
AKK5 Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak çok fazla zihinsel çabamı gerektirmiyor.	①	②	③	④	⑤
AK1 Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak işimde verimliliğimi artırır.	①	②	③	④	⑤
AK2 Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak iş performansımı artırır.	①	②	③	④	⑤
AK3 Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak işteki etkinliğimi artırır.	①	②	③	④	⑤
AK4 Dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak işimi kolaylaştırır.	①	②	③	④	⑤
AK5 Genel olarak, dijital muhasebe uygulamalarını işimde faydalı buluyorum.	①	②	③	④	⑤
KYT1 İşlerimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak işimi daha eğlenceli ve ilginç yapıyor.	①	②	③	④	⑤
KYT2 Mesleğimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak beni mutlu ediyor.	①	②	③	④	⑤
KYT3 İşlerimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmak oldukça iyi bir fikirdir.	①	②	③	④	⑤
KYT4 Dijital muhasebe uygulamalarını kullanarak işlerimi yapmak hoşuma gidiyor.	①	②	③	④	⑤
DN1 Dijital muhasebe uygulamalarını sıklıkla kullanacağımı düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
DN2 Gelecekte işimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmayı planlıyorum.	①	②	③	④	⑤
DN3 Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımını, meslektaşlarıma ısrarla tavsiye edeceğim	①	②	③	④	⑤
DN4 Bundan sonra da mesleğimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanmaya gayret edeceğim	①	②	③	④	⑤
KD1 Dijital muhasebe uygulamalarını sıklıkla kullanırım.	①	②	③	④	⑤

KD2 Dijital muhasebe uygulamalarını her gün çok sık olarak kullanırım.	①	②	③	④	⑤
TY1 Meslektaşlarım yeni teknolojiler hakkında tavsiyelerime başvurur.	①	②	③	④	⑤
TY2 Yeni bir teknoloji ortaya çıktığında, meslektaşlarım arasında genellikle ilk edinenlerden olurum.	①	②	③	④	⑤
TY3 Yeni yüksek teknoloji ürünleri ve hizmetleri genellikle başkalarından yardım almadan çözebilirim.	①	②	③	④	⑤
TY4 İlgi alanıma giren en son teknolojik gelişmeleri takip ederim.	①	②	③	④	⑤
ÖY1 Dijital muhasebe uygulamalarını kullanabilecek bilgi ve beceriye sahibim	①	②	③	④	⑤
ÖY2 Bir kişi, bir kere bana nasıl yapıldığını gösterirse, işimde dijital muhasebe uygulamalarını kullanabilirim.	①	②	③	④	⑤
ÖY3 Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımı konusunda kendime güveniyorum	①	②	③	④	⑤

